

muusika

Nr 12
detsember
2007
hind 29.-

Reportaaž Helsingi
muusikaelust

Tango ja tema
olemus

Jean-Baptiste Favory:
elektroakustilise
muusika ajalugu III

Imbi
Tarum

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

III ESTA Eesti üleriigiline noorte viiuldajate ja tšellistide KONKURSS

Konkurss toimub Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
kammersaalis Rävalla pst 16

Avamine

N 6. detsember

9.00 registreerimine
9.30 konkursi avamine

I voor

N 6. detsember

10.00 tšello I vanuserühm
tšello II vanuserühm
tšello III vanuserühm
15.00 viiuli I vanuserühm

R 7. detsember

10.00 viiuli II vanuserühm

L 8. detsember

10.00 viiuli III vanuserühm

II voor

R 7. detsember

18.00 tšello I vanuserühm
tšello II vanuserühm

L 8. detsember

16.00 viiuli I ja II vanuserühm

P 9. detsember

11.00 viiuli III vanuserühm
tšello III vanuserühm

Lõpetamine

P 9. detsember 17.00

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
kammersaal

KULTUURKAPITAL

HASARTMÄNGUMAKSU NÕUKOGU

Kultuuriministeerium

CONCERTOGROSSO

DuoGraaf

Intro 12/2007

Detsember on hea kuu muusika jaoks. Detsembrikuu kontserdikalender COLLAGE on tavaliselt üks pikimaid. Novembrist alates võib kõikjal ajalehtedes-ajakirjades lugeda sellest, kuidas võidelda kaamosega, pimedusest tingitud stressiga, külma ilma ja kõige muuga, mis kaasneb talve tulekuga. Samas võib ka kirjutada, kui ilus on küünlavalgus pimeduses või valguskaunistused tänavatel, kuidas hämarus paneb keskendumise ja kõigesse (kaasa arvatud muusika) süvenema.

Jõulud on paaripäevane keskendumisaeg, siis saabub pööripäev ja valguse jõud hakkab jälle kasvama.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävåla pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 6662535, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus 21 krooni number
Aastatellimus 295 krooni
Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Imbi Tarum
FOTO HARRI ROSPU

muusika

KAVA

SOOLO

2 Marju Riisikamp. Imbi Tarum – klavessiini lumemusliku kõlamaailma vahendaja

BAGATELLID

8 Mirjam Tally. Uudiseid maailmast

AARIA

9 Kristina Kõrver. NYJD-festival on surnud? Elagu NYJD-festival!

IMPRESSIOONID

10 Kristina Kõrver, Kerri Kotta. Post-NYJDseid mõtteid

14 Joosep Sang. Derek Lee Ragini hääli

15 Hele-Mai Poobus. Vocalissimo – Andres Kõster

16 Diana Kivvit. Ansambel, mida peab oma kõrvaga kuulma

17 Maret Tomson. RAM ja Hortus Musicus panid mõtlema elu kaduvuse ja igaviku üle

18 Kaie Tanner. Hingedemaa kellad

19 Erkki Luuk. Audiogalerii oktoobriöö

STUDIUM

20 Laura Talvet. Nostalgiline mäng. Väike ülevaade argentina tangost

MODULATSIOON

23 Ia Rimmel, Kristina Kõrver, Joosep Sang, Tõnu Karjatse. Muusikalinn Helsingi

STUDIUM

26 Jean-Baptiste Favory. Ühe heli lugu – esimesed elektroonilised instrumendid

AKTSENT

29 Esimene suurväljaanne eesti muusikas – Eduard Tubina "Kogutud teosed". Intervjuu Vardo Rumesseniga

BAGATELLID

31 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

33 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik detsembrikuu muusikasündmusi

SOOLO

Imbi Tarum – klavessiini lummusliku kõlamaailma vahendaja

MARJU RIISIKAMP
klavessinist

Imbi Tarum on üks tuntumaid eesti klavessiniste, kelle esinemised võluvad tasakaalustatuse ja viimistletud detailidega. Lisaks soolokontsertidele võib teda sageli kohata *continuo*-rühmas erinevate vokaalsuurvormide ettekannetel, kuid ka vanamuusika orkestrite ja väiksemate ansamblite koosseisus. Nimetagem siinkohal Tallinn Baroque'i, Corelli Consorti, samuti Tallinna Kammerorkestrit ja Eesti Filharmoonia Kammerkoori. Imbi Tarum on ääretult ettevõtlik inimene. Peale aktiivse kontserdielu ja tiheda meistrkursuste graafiku raja taga jätkub tal energiat korraldada paariaastaste vahedega rahvusvahelist klavessiinifestivali Tallinnas ning koordineerida EKSTi (Eesti Klavessiinisõprade Tsunft) tegevust. 1994. aastast õpetab Imbi Tarum Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias, lisaainetena annab ta üliõpilastele teadmisi ka numbribassi ja pillihoolduse alal.

Oled pärit Tartust ja seal algas ka sinu haridustee. Kas räägiksid pisut oma esimestest muusikamuljetest? Millal tulid pealinna?

Käisin Tartu Lastemuusikakoolis pedagoog Frieda Krimmi juures. Sellele eelnes eelkool, kus veel klaverimängu juurde ei mindud. Frieda Krimm lähtus kindlast metoodikast ja oli üsna range õpetaja. Muide, lisaks põhirepertuaarile tegeles ta väga palju mängija füüsisega, esmajoones käe vabastamisega ja andis palju huvitavaid lõdvestusharjutusi, nagu näiteks: istuda vannis ja lasta kätel veepinnal lebada. Hiljem, kui olin tavalises keskkoolis lõpetanud kaheksa klassi, läksin Elleri kooli. Seal oli minu õpetaja Ago Russak. Nii et Tallinna ma enne ei tulnudki, kui kõik see oli lõpetatud. Vahepeal küll Krimm rääkis mu emaga ja soovitas mul minna Tallinna Muusikakeskkooli, aga ema ei tahtnud, et tütar nii kaugele läheb.

1975. aastal tulin konservatooriumi ja sain õppima Bruno Lukki juurde, mis oli sel hetkel üks minu elu unistuse täitumine. Ega ma tegelikult enne ei julgenudki sellist õnne loota, sest sellel kursusel oli Lukil olemas juba neli õpilast, kes kõik tulid Muusikakeskkoolist. Avalduses oli lahter "muud soovid" ja ma kirjutasin julgelt sinna, et soovin Lukki õpilaseks. Kui see poleks täitunud, siis ma oleksin olnud tohutult pettunud.

Aga kust selline kindel soov, kas olid teda kontserdil kuulnud?
Bruno Lukk oli olnud Russaku õpetaja ja me käisime korra talle ette mängimas. Midagi kindlat ta muidugi ei öelnud, nii et enne

sisseastumist jäi kõik üsna lahtiseks. Ja nagu ma ütlesin, oli tal juba neli õpilast, nende hulgas Kalle Randalu ja Jüri Alperden. Eri-soov võeti õnneks arvesse. Mul oli uue õpetaja vastu suur aukartus, isegi kartus, sest tundsin alati, et ma pole piisavalt hea. Mõnikord isegi nutsin just sellest pingest, et ma polnud enda meelest veel tasemel. Võib-olla ma liialdasin... Konflikte tegelikult ju polnud ning suutsin tema nõuanded küllalt hästi realiseerida. Mäletan, et mõnega, kes olid aeglasema taibuga, oli probleeme. Eks ta oli kärsitu ka – tulemuse pidi kohe kätte saama, maksimaalse keskendumisega pidi realiseeruma uus sõrmestus, uus dünaamika, uus pedalisatsioon. Lukk oli väga pühendunud juhendaja, ta tegi nädalalõppudel tundidele lisaks veel saaliproove, tema pool sai nii mõnigi kord koos teiste õppuritega kohvi joodud, plaate kuulatud ja muusikat kommenteeritud.

Mäletan, et kui erialaeksamil istus Bruno Lukk, siis oli hoopis teine tunne mängida, tal oli kuidagi nii ärgas ja ootusrikas nägu peas, heas mõttes gurmaanlik...

Tal oli, jah, eksamil ja muidu ka kuulates huvitav hoiak, pea oli natuke viltu, silmad kuidagi imestavad ja väga tähelepanelikud. Kui ta naeratas, siis oli tunne, nagu päike tuleks välja. See oli tõeline tasu õnnestumise eest.

Ja siis olevat tal, nagu räägiti, tavaks olnud, et kui eksamil väga "jamaks läks", suure raginaga ajaleht lahti lüüa ja selle tahta varjuda. Mul oli mängima minnes ajuti väike hirm, et äkki

hakkab ta minu mängu ajal ka ajalehte “ragistama”... Mis veel meenub sellest viiest aastast Lukki õpetusest? Mis näpunäiteid ta andis?

Tema õpetus seisnes mõtlemise paikapanekus. Ta esitas pidevalt küsimusi. Miks sa seda just nii teed? Miks näiteks Schubertis on soovitatav teistsugune pedaallikasutus kui Bachis? Jne. Kõike pidi oskama põhjendada. Sel ajal oli muidugi valdav, et õpetaja ütleb ja õpilane teeb järele, meil aga tuli ette ka polemiseerimist. Tegelikult andis Lukk õpilasele päris palju vabadust, kui põhiasjad olid paigas.

Nüüd aga hoopis teine teema. Mäletan, kuidas Hortus Musicus alustas oma tegevust akadeemiliste olude kiuste. Tol ajal oli see suur julgus midagi sellist algatada. Sellega seoses meenub mõttetera: elus kalad ujuvad ikka vastuvoolu, vooluga kaasa aga ainult surnud kalad... Sul on ju seljataga neliteist aastat Hortus Musicuses mängimist. Kuidas ja millal see kõik alguse sai?

Kaks viimast aastat konsist olin töepoolest juba Hortuse liige. Siin polnud mitte mingisugust ettevalmistust ega õpetust, kõik läks kohe praktikasse. Lukk ei olnud selle vastu, mis näitab taas tema ääretut tarkust. Sain eriala ja ansamblitöö asjad õnneks ühendatud. Hortus mängis algul põhiliselt keskaja ja renessanssmuusikat, Raivo juba mängis seal ja ma käisin siis “Tarumi pruu-

di” nime all mõnikord nende proove kuulamas. Muusika mulle meeldis ja kui Andres Mustonen küsis, kas sooviksin proovida, siis olin nõus ning mõne aja pärast kaasatigi mind ansambli vilkaste tegevusse. Kõik oli alguses loomulikult harjumatu, vist 1978. aasta paiku muretseti ansamblile Ida-Saksa “krõbiseva” kõlaga klavessiin. See pill oli lausa absurdset teistsugune võrreldes klaveriga, ei teadnud, mis väljendusvahendid tal üldse on... Edasiste sündmuste areng oli lausa tormiline – hulgaliselt esinemisi, kus pidin mängima väikesi klavessiiniimprovisatsioone, üleminekuid ühelt loolt teisele. Vahetult enne “pealeminemist” ütles Andres, et palun mängi seal ja seal väikesed vahelood. Kohe oli vaja ka hakata ansambliga mängima renessansstantse ja juba kahe kuu pärast ootasid ees esinemised Peterburis, filharmoonia suures saalis. Lihtsalt visati vette ja tuli ujuda!

Mis klaverimängimisest sai?

Jätsin päevapealt katki (pärast konservatooriumi lõpetamist *cum laude*). Sõna otseses mõttes, eks see oli ansambლისese ideoloogia asi ka natuke, et klaverimäng segab. Tegelikult nii oligi, sest sel ajal, kui ma polnud klavessiini mängutehnikat veel täielikult omandanud, oli väga raske paralleelselt kaht pilli mängida.

Mul oli Lasnamäe korteris konsile kuuluv pianeino, andsin selle ära kohe pärast lõpueksamit. Eks refleksides on ju praegugi klaveritehnika veel olemas, aga muidugi suure akordilise faktuuriga as-

jade jaoks on tarvis eraldi harjutamist. Muidu kõla tekitamise ja varieerimise oskus, pedaalikasutus ja muud põhiasjad on kindlasti kuhugi talletunud.

Millised olid esimesed *continuo*-mängu kogemused?

Numbribassi asja pusisin ise ja Taivo Niitvägi õpetas klavessiini häälestamist. Seda tegin lausa iga päev, sest terve ansambel häälestas oma pillid klavessiini temperatsiooni järgi. Numbribassi esimestest kogemustest mäletan veel, et mängisime üht Michelangelo Rossi tantsusüiti, mis oli kirja pandud neljahäälses partituuris. Tegin parema käe partiis igasuguseid vabu käike, mis ei katunud ülemise häälega, ja tulemuseks oli päris huvitav kompositsioon. Edasi läks katse-eksituse meetodil, aga ega harmooniaga saatmine polnud mulle tegelikult ennegi võõras, seltskonnas võttis keegi laulu üles ja nii mõnigi kord saatsin "Laulge kaasa" laule. Nii et numbribassi mängimiseks oli n-ö baas juba olemas. Tegelikult mängisin tohutult hulgal repertuaari läbi. *Continuo*-mängija elu on ju teada: üks proov on eraldi lauljatega, teine *continuo*-rühmaga, seejärel suure koosseisuga – ja päev oligi läbi. Mis teha, ei mingit pausi – saatus on selline!

Kas koolist saadud teadmistest oli ka midagi võtta, näiteks renessanssmuusika kohta?

Ega ei olnud küll... No tegelikult Hugo Lepnurme loengud ju olid. Sealt sai küll palju infot, aga kõik see oli ikkagi liiga teoreetiline. Õppeaine maht ei võimaldanud praktiliselt muusikaga tutvuda. Ei olnud ka mingeid erilisi esitusi, mida plaatidelt kuulata. Lepnurm mängis üht-teist ise klaveril ette, kuid sellest ei saanud kahjuks õiget pilti. Eks põhiline abi tuli ikkagi hiljem muusikategemisest endast, eeskätt praktilisest tegevusest.

Kuidas Hortuses noodimaterjaliga lood olid?

Minu teada oli Mustoneni käsutuses väga suur noodikogu, kus olid ka vene klavessinisti Andrei Volkonski noodid, mis too oli enne Prantsusmaale emigreerumist ansambli käsutusse andnud. Mis puutub klahvpillimuusikasse, siis üht-teist ikkagi leidis, nagu näiteks mõned Budapesti väljaanded eri maade varasest muusikast.

Millal said oma pilli? Kõigepealt oli sul ju itaalia tüüpi pill?

See tuli tegelikult päris ruttu, nimelt juba esimesel Hortuse välisreisil Soome umbes aastatel 1979–1980, mis kestis kuu aega. Olime kontsertideks üürinud Soomes resideeriva hollandi pillimeistri Henk van Schevikhoveni itaalia klavessiini. Mina loomulikult armusin sellesse pilli silmapilk – nii kaunist klavessiinikõla polnud ma tõesti enne kuulnud ja juhtuski nii, et me tõime selle pilli pärast edukaid esinemisi Eestisse kaasa. Eks ta rahaliselt üks suur kombineerimine ju oli ja esialgu jäime ka võlgu, aga sõprade abiga sai see asi lõpuks korda. Meister sai enam-vähem oma raha tagasi ja ehitas veel transportimiseks pillile tugeva kasti ka ümber.

Klavikordi soetasid endale hiljem?

Selle kinkis mulle Pekka Vapaavuori, soome klahvpillimängija, pillimeister, kes oli aastatel 1999–2004 Helsingi Sibeliuse Akadeemia rektor, tegi ise valmis ja kinkis mulle 80. aastate keskpaiku. Küsis enne, millist ma tahan, ja kuna minu itaalia pillil oli lühike oktav, siis palusin samasugust, kuna me mängisime ikka rohkem just seda varast muusikat, see tähendab renessanssi.

1979. aastal Hortus Musicuse "Taanieli mängus" rataslüütrat mängimas.

Oma pill nõuab ju asjatundlikku hooldust, kas käisid ka Schevikhoveni pillitöökojas ja said temalt näpunäiteid?

Jah, reisid polnud tol ajal nii väga pingelised, paar vaba päeva jäi ikka kontsertide vahele ja siis õnnestus meistritl saada kiirkursus selle kohta, kuidas vahetada keelt ja tõmmitsat. Hiljem sain temalt infot ka kirja teel, Internetti ju veel polnud; suurte jooniste juures olid ingliskeelsed põhjalikud selgitused.

Olite ansambliga tol ajal tõelised väljavalitud, sest saite erinevalt tavainimestest tohutult palju reisida.

Olime lausa kolmandiku aastast ära – kolossaalselt pikk aeg kaheksakümnendail! Eks meid, siit raudse eesriide tagant tulnuid, vaadati ka nagu eri eksponaate ja mõeldi, et mis inimesed need küll on. Tihti tuli pikalt selgitada, kus see Eesti on ja miks me omavahel vene keelt ei räägi. Esinesime peaaegu kõikides Euroopa riikides, suurtel festivalidel kohtusime kolleegidega, vahetasime oskusi ja kuulasime kontserte. See andis elamusi ja mõtlemissainet kauaks ajaks. Õnnestus ka meistrikursusi kuulata, näiteks Malmös Ton Koopmani, Emma Kirkby ja Anthony Rooley kursusi. Paar korda aastas käisime Moskvast ja Peterburist, ka paljudes teistes Nõukogude Liidu linnades. Tšellist Ivan Monighettiga mängisime palju Vivaldit.

Olid Hortuses koguni neliteist aastat ja see vormis sind muusikuna kolossaalselt. Milliseid omadusi see aeg sinus eriti arendas?

Ta karastas mind tohutult, rikkastas igati ja andis hea lavanärvi. Klavessiinidki olid, eriti Venemaal, mõnes kohas lausa katastroofilises seisukorras. Lühikese ajaga, mis enne esinemist oli jäänud, pidi pilli ruttu mängukorda seadma, keeli vahetama, häälede panema jms. Pani ka mõtlema, kuidas tekib kontserdil see miski, see säde lava ja saali vahel.

Pea ütlema, et sinu kõrva järgi, mitte häälestusaparaadi abil häälestamise kiirus ja eksimatuse isegi kärarikkas kohas on lausa fenomenaalne.

Jah, eks seegi oskus ole tulnud aastaid kestnud kontserdireiside ja pideva praktilise tegevuse käigus.

Millal õpetamisega tegelema hakkasid?

Õpilased tekkisid mul aastal 1991, niisiis hulga hiljem. Aga see oli juba täiesti uus etapp, mis oli alanud pärast Hortuse perioodi. Akadeemias klavessiini eriala algul ei olnud, see oli valikaine. Meenuvad kolm esimest huvilist: Ene Nael, Kristiina Are ja Marju Vatsel, kellega tegelesime vaimustunult uue repertuaariga, läbisime koos kõiki raskusi ja oli väga põnev. Kirjutasin tuttavatele välismaale ja saimegi akadeemiaale Baselist klavessiini, mis oli tol ajal suhteliselt heas korras. Hiljem saime Eesti Kontserdi valduses olnud John Storrssi ehitatud pilli kasutada.

Oled õpetanud Salzburgis, Haagis, Roomas... Milline on sealse üliõpilaste huvi klavessiini vastu?

Eriti hea tase oli noortel klavessinistidel Haagis, see oli tõeliselt kõrge! Seal on suur eraldi vanamuusika osakond, kuhu tullakse õppima tervest maailmast, valitakse välja parimad. Need mängijad, kellega mina töötasin, olid selleks ajaks oma klavessiinieriala õpingud juba lõpetanud. Algul olin nii üllatunud, et ei osanud midagi öelda. Aga eks alati ole ju tähelepanekuid ja midagi, mida just sellele mängijale soovitada. Haagis valisin teemaks hispaania muusika, tegin ka loengukontserdi. Salzburgis keskendutakse rohkem klassitsismi perioodile ja loomulikult Mozartile, klavessiin kui eriala jäi seal minu jaoks mõneti marginaalseks, õpilasi oli vähe. Varsti on mul ees meistrikursus Madridis, teemaks prantsuse muusika. Üldiselt on tendents selline, et Euroopas õpib vanamuusikat väga palju hiinlasi, korealasi, jaapanlasi, ka poolakaid, samuti Baltimaade noori. Oma maa inimesi, näiteks Hollandis ja Saksamaal, on huvitaval kombel päris vähe järele jäänud. Aga ida poolt tulnud on üllatavalt tublid. Hiljuti Brügge konkurssi kuulates oli mul võimalus nende kõrget taset nautida, nad on erakordselt töökad ja osavad.

Eesti Klavessiinisõprade Tsunfti asutamiskoosolek toimus aastal 2000. Sellise klavessiniste ühendava organisatsiooni loomine on olnud suur saavutus meie Eesti oludes, kas pole?

Jah, tänu sellele saame ise korraldada kontserte ja kursusi, kutsuda esinejaid väljastpoolt. 2008. aasta kevadel toimub juba kuues rahvusvaheline klavessiinifestival, esimene oli 1996. Lätis ja Leedus on ka mitmeid toredaid vanamuusika suurpidustusi, ehkki kitsalt ainult klavessiinifestivale seal veel pole. Ka mängijaid, eriti *continuo*-mängijaid on seal meiega võrreldes hulga vähem. Eks see kõik ole aastatepikkuse tegevuse vili.

Ja soolokarjäär?

See algas siis, kui olin Hortusest ära tulnud. Midagi ei teadnud ette, mis tuleb. Ei jätnud jonnki ja mõtlesin, et mängin klavessiini edasi. Raske ju oli, aga mõne aja pärast tekkis ansambel Tallinn Baroque, sealt see tegevus siis hargnema hakkaski. Nüüd said ka solistiomadused areneda. Soolomängu alustasin varasemate itaalia ja saksa lugudega ning Bach'i juurde jõudsin teadlikult alles hiljem. Olin ka varem Hortuses solistlikku repertuaari mänginud – erinevate autorite triosonaate, aga ka näiteks Bach'i d-moll klavessiinikontserti, tema Kolmikontserti jm.

Tellisid Soomest meister Samuli Siponmaalt uue kahe manuaalliga pilli, prantsuse tüüpi klavessiini.

Jah, selle pilli omanikuks sain ma 1994. aastal. See on nimelt prantsuse 18. sajandi meistri Blanchet' pilli koopiat. Tegelikult tegi Samuli Siponmaa ise ettepaneku mulle klavessiin valmistada, ja seda kingitusena! Maksin küll materjalide tellimise eest, aga mitte see pole tähtis. See on lihtsalt nii erilisel kauni kõlaga instrument! Enne mängisin itaalia pilliga soolot, kuid see seadis oma väikese ulatuse tõttu repertuaarile teatud piirangud.

Klavessiini tüübid on ju nii erinevad, eriti itaalia ja prantsuse pill. Esimene nõuab üsna järsku puudutust ja kõla on hästi intensiivne, sumedakõlaline prantsuse tüüpi klavessiin nõuab aga hoopis teistsugust lähenemist, pehmet puudutust ja väga peent kaunistuste tehnikat. Eri ajaloolist tüüpi pillidest rääkimata vajavad isegi ühe ja sama meistri pillid täiesti erinevat puudutust. Oma kogemusest võin öelda, et võtab kenakesti aega, enne kui oma isikliku pilliga kontakti saab. Kuidas sinul see protsess kulges?

Võttis tõesti aega, kuni tundsin, et hakkam jõudma pilliga ühele tasemele ja suudan ta täies ilus kõlana panna. Sellel pillil tekkis ajapikku omaette eriline helimaailm, rikkalikud baroklikud kaunistused muutusid harmoonia orgaaniliseks täienduseks. Klavessiini tuleb hoida, tema eest hoolt kanda, siis vastab ta samaga, toetab ja aitab mängijat. Oled ju kindlasti märganud, kuidas omanikuta pill vajab "sissemängimist".

Meister Samuli Siponmaa valmistab Imbi Tarumi klavessiini.

Pärast kontserti.

Räägime nüüd sinu uuest plaadist "Vertigo", kus kõlab prantsuse barokk, õigemini hilisbarokk ehk rokokoo, mille õitseae oli aastail 1730–1750, heliloojad nagu Forqueray, de la Guerre, Rameau ja Royer. Plaadi nimi on võetud Joseph Nicolas Pancrace Royer' samanimelisest loost, mis tõlkes tähendab "peapööritus". See Louis XIV ja põhiliselt Louis XV aegne muusika on ülimalt värvikas, täis tulevärki ja külluslikkust, nagu tolle aegne kujutav kunstki. Baroki mõningase raskepärasuse asemele oli ilmumas rokokoolik õhulisus, taotleti erilise kaalutuse efekti, samas pidi iga motiiv olema oma vormilt täiuslik ning sulanduma harmooniliseks tervikuks. Vormiefektid, valgus ja vari, peeglid jms olid kõik selleks, et varjata konstruktiooni robustsust ja tekitada uus, fantastiline reaalsus. Lugude pealkirjad tekitavad juba ise täiesti n-ö seinast seinassotsiaatioone: "Õhkamised", "Rõõmsameelne", "Kükloobid", "Tuulekeerised", "Jupiter", "Sküütide marss"... Mis sind selles muusikas võlub?

Prantsuse barokiga olen tegelnud kohe sellest hetkest, kui sain Sipunmaa ehitatud klavessiini. Hakkasin sellesse muusikasse rohkem süvenema, et avada kogu tema stilistiline omapära. See oli üks lõputu otsing. Lindistasin üht-teist ansambliga Corelli Consort, seejärel ka üksinda. Tekkis mõte see materjal kokku koondata, selle aasta jaanuaris mängisin viimased lood sisse. Royer ja Rameau on ju teatavasti ka paljude lavateoste autorid, mõned plaadile valitud lood on tõelised karakterpildid, mis nõuavad ka omajagu virtuoossust, ja arvan, et võiksid vägagi publikut köita. Aga kõik meie loomingus on ju pidevas muutumises ja ma arvan, et kui salvestaksin neid lugusid praegu uuesti, siis oleks tulemus teistsugune.

Sa oled teinud palju koostööd ka lauljatega.

Hästi palju. See tegevus on mind alati köitnud. Mul on muide olnud kirk ka endal laulda. Laulsin Hortuses kunagi sopranina ise-gi Utrechti festivalil, nimelt teist sopranit viiehäälses madrigalides. Lauljatega on väga huvitav töötada, see on tõeline rõõm. Inimhäääl on ju midagi nii ehead, hoopis midagi muud kui puu ja metall pilli sees, mis tuleb ju ka laulma panna. Ansamblipartneritest on erilisel meelde jäänud koostöö hollandi baritoni Harry van der Kampiga. Soomes olid kahel aastal tema meistrkursused, mina osalesin seal kontsertmeistrina ja andsime mõlemal korral ka koos kontserdi. Oli väga huvitav! Eestis olen teinud kavasid koos Kädy Plaasi, Liina Saari, Kaia Urbi, Uku Jolleri, Eve Kopli, Risto Joosti ja paljude teistega. Välislauljatest on meelde jäänud sopran Ellen Hargis, kellega tegime mõni aasta tagasi Kadriorus inglise muusikale pühendatud kontserdi, kõlasid ka kaunid Purcelli laulud.

Kuidas kirjeldaksid oma suure kogemuste pagasi taustal erinevust soolokontserdi ja ansambliga esinemise vahel? Mida sa tunnend soolot mängides?

Soolokontsert on tegelikult kõige vastutusrikkam. Sa oled nagu alasti, pead oma veendumuse tooma maksimaalselt esile ja oma valikud kuulajale ära põhjendama; pead kuulajaid veenma, kui kaunis on see kõik. Soolos on muidugi ka suurem vabadus, siin saad ise kujundada kõnekeele ja agoogika, aga sa pead nagu näitleja üksi suure jutustuse välja kandma. Samas ka andma erinevad karakterid kogu värvigammas, et tekiks arenev tervik, nagu väike teatrietendus koos kulminatsiooniga ja lõpplahendusega. See draama tuleb ise tekitada. Suuremas koosseisus jaguneb vastutus muusikute vahel, seal on hoopis teistsugune pinge. Olen seda juba niivõrd palju teinud, et mulle see nii närvesööv enam pole, võin ka väheste proovidega saavutada kohe nauditava taseme.

Me mängime sajaditevanust muusikat. See pole võrsunud meie ajast ega lähtu meist endist, see tähendab, pole meie eneste looming. Ometi me mängime seda, anname endast üht-teist teada. Mida see muusika sinu kui tänapäeva inimesega "teeb"? Ma mõtlen, mida sa tunned pärast seda, kui sa oled need helindid n-ö läbi enese lasknud? See pole ju ka konjunktuurimuusika, mida peaks ilmingimata tegema?

Ei ole muidugi konjunktuurimuusika, see on omamoodi eliit, eliitaarne valdkond. Arvan, et põhiline, mis mind selles muusikas köidab, on siia kätketud tohutu ilu ja harmoonia, tasakaal. Kõik see, mis siia sisse on kodeeritud, kaasa arvatud harmoonia jumalaga. Tol ajal oli ju peaaegu kõik välja kasvanud sellelt pinnalt. Tänapäeval me üha killustume ja midagi sellest muusikast õhkuvat on meile väga lähedane ja vajalik.

Klavessiini erinevad temperatsioonid, naturaalsed intervallid, ülemhelirikas kõla, kogu selle ilu võimendumine akustikas. Ta lihtsalt annab hingele palju. Olen tajunud mõnigi kord publiku hirmu kontserdi algul, et kas nad oskavad seda niivõrd erilist ja habrast muusikat väärikselt kuulata... ometi ma ei tea mitte kedagi, kes pärast kontserti poleks kuuldu eest tänulikust tundnud.

Tegelikult on ju vanamuusika interpretatsioonis ka omamoodi moevoolud ja arengud. Kui võtame 70. aastad – nendest on nüüd, tänapäeval juba edasi mindud, kuiva autentsuse poolt suurema väljenduslikkuse ja subjektiivsema läbielamise poole. Rohkem püütakse afekte välja tuua, pilt on muutunud palju vitaalsemaks, seda just tänu tohutule informatsioonile, mis tänapäeval meie käsutuses on. Mõnikord minnakse ka liiale, näiteks ei hoita kinni meetrumist, mis tol ajal oli ju siiski tähtis. Me oleme tänapäeva inimesed, me oleme paratamatult kommuniatsioonist mõjutatud. Kommuniatsioonist ümbritseva ja sellega, mis on meie sees.

Igasugune muusika käib ju läbi enda, kajastab sinu oma veendumusi, suhet mängitava. Samas on minu meelest renessansi ja baroki miniatuurid vägagi kuulajasõbralik muusika. Kindlasti ei nõua nad nii suurt süvenemist kui näiteks hirmepikad klassikalised sonaadid.

Kas oled kogenud, et romantismiajastu heliloojad on saanud sulle tänu vanamuusika tundmisele hoopis lähedasemaks?

Olen küll. Minu meelest on õige tutvuda muusikaajalooga just n-ö altpoolt ülispoole liikudes, läheneda hilisematele stiilidele ka näiteks läbi kontrapunkti arengu. Sama järjepidevust silmas pidades arvan, et mõistan ka atonaalsuse loomulikkust teket omas ajas. Kui kuulata Mozartit, Haydnit – kogu geniaalsuse ja võluvuse juures tekkis nii mõneski kuulajas ilmselt ühel hetkel tõdemus, et siin on kõik niivõrd kanoniseeritud, kuidagi triviaalne. Kujutan ette, et nendest kammitsevaks muutunud piiridest taheti lihtsalt vabandada, kuna kõik oli muutumas liiga etteaimatavaks. Selles suhtes on minu meelest varasem muusika palju põnevam. Seal on tege-

mist põhiliselt kümne erineva laadiga, mis on hoopis kargema kõlaga kui harjumuspärane mažoori-minoori süsteem. Ka praeguse aja heliloojad otsivad midagi sellist, mis oleks väljakujunenud süsteemidest erinev.

Kas see piiride rikkumise soov tänapäeval on just alati puhas ja põhjendatud sinu arvates?

Eks tänapäeval ole siin kõike, aga heliloojad on ikka läbi aegade olnud loomingulised isikud. Muidugi on omaette küsimus, kas loodud muusika kõnetab kõiki kuulajaid. Aga küllap ta kõnetab, sest inimesed on ju oma kordumatu sisemaailma poolest nii erinevad.

Viimasel ajal oled esitanud ka hulga uut muusikat. Oled olnud paljude eesti heliloojate klavessiinile loodud kompositsioonide esmaesitaja.

Jah, see on tõsi ja see on olnud äärmiselt rikastav. Eriti nauditav oli mängida Rein Rannapi teost "Variatsioonid", mis on väga pillipärane ja avab klavessiini kogu värvigamma. See on alati äratuntav, kas helilooja on võtnud vaevaks eelnevalt tutvuda klavessiini väljendusvahenditega. Tema puhul oli tulemus tõepoolest suurepärase, soovitan kõigil seda teost mängida.

Sa mainisid enne vanema muusika seotust igavikuliste teemadega. Kas tahaksid oma elufilosoofiast rääkida? Kas või sellest, mille järgi sa eetiliselt jooned?

Ma ei ole eriti suur filosoofeerija. Kas mul on oma elufilosoofia... ei oska öelda. Kui, siis on see üsna triviaalne, näiteks: "Ära tee teisele seda, mida sa ei taha, et sulle tehtaks." Põhiliselt on mulle oluline see, et kõik lähtub vaimsest algest. Aga mingit prohvetit või oraatorit ma ei tahaks mängida – pole eriti nendel teemadel rääkija tüüp, las teised teevad seda. Õpin tegelikult kõigest ümbritsevast,

teistelt inimestelt. Muide, väga hea kasvataja on väike laps, hakkad ennast tema kaudu nagu peeglist nägema. Tähtsad ei ole ju mitte targad õpetussõnad, vaid teod, see, kuidas ise tegutsed. Ka õpilased on mulle palju andnud. Algul ei tahtnud ma üldse õpetajaks saada, aga peagi tajusin, kuidas õppeprotsess mind ennast kujundab ja kui fantastiliselt toredad õpilased mul on. Loodan anda neile omalt poolt parimat, mida oskan ja suudan.

Vaatan seda lapsepõlvepilti, kus sa istud ema süles... See on tõepoolest, nagu sa ütled, maal "Madonna lapsega". Sul oli vist igati õnnelik lapsepõlv?

Ma arvan küll. Lapsepõlvest meenub mulle huvitaval kombel see, kuidas mu isa maja ehitas. Ta tegi üldse üsna palju puutööd. Mulle meeldis eriti just see värske puu lõhn. Hakkasin siis omakorda isa eeskujul ka maja ehitama, muudkui toksisin ja mässasin. Muidu olin aga lasteaialaps nagu enamik sel ajal.

Emaga.
FOTOD ERAKOGUST.

MIRJAM TALLY

vabakutseline

Noodid lendavad kosmosesse

NASA kosmoseuurija algatusel saab teoks kummaline muusikaline žest. Nimelt võtab NASA astronaut Stephanie Wilson kosmosesse muusikat kaasa, kui ta novembris orbiidile lendab. Tegemist pole iPodiga. Wilson on kauaaegne Bostoni sümfooniaorkestri austaja ning ta tegi orkestri muusikadirektorile James Levine'ile ettepaneku, et äkki võiks ta midagi sümboolset kosmosesse viia. Nii võtabki ta orbiidile kaasa ühe lehekülje Beethoveni Üheksanda sümfoonia partituurist, millel on Levine'i ja BSO muusikute autogramm. Wilson muigab, et võib-olla on see esimene samm "elus" muusiku kosmosesse lendamise poole, samas ei suuda ta aga hästi ette kujutada, kuidas BSO esimene viiuligravitatsioonivabas keskkonnas oma pilli valdaks. Wilson ise aga suundub oma elu teisele kosmoselennule.

Osmo Vänskä viib orkestreid tippu

Osmo Vänskä on juhatanud Minnesota sümfooniaorkestrit juba üle nelja aasta ning selle aja jooksul on orkester jõudnud tähtsamate muusikakollektiivide nimistusse. Selle taga aga on intensiivne töö, kirjutab Star Tribune. Käsil on just Beethoveni salvestamine Skandinaavia suurimale klassikalise muusika plaadifirmale BIS. Vänskä ütleb, et orkestri tase tõuseb iga aastaga. Seda tõsiasja kinnitab ka klassikasarjade kontserdipiletite müük, mis on viimasel kolmel aastal järjest suurenenud. Vänskä töötab orkestriga vägagi kontsentreeritult. "Siin pole märkigi pealiskaudsusest," kiidab kontsertmeister Jorja Fleezanis, kes on orkestris mänginud 1989. aastast alates. "See tähendab intensiivset tööd teose esimesest noodist kuni teose lõpuni." Vänskä märksõnad on distsipliin ja faktuuripeenus. Vänskä astus Minnesota sümfooniaorkestri ette 2003. aastal, olles enne aastaid olnud Lahti Sinfonieta peadirigent. Tema Sibeliuse plaadistused selle orkestriga plaadifirmale BIS äratasid rahvusvahelist huvi. Vänskä suurepärasest taset kinnitas ka dirigenditöö BBC Šoti Sümfooniaorkestriga aastatel 1997–2002. "Loomulikult ajab ta meid hulluks," ütleb viiuldaja Sam Bergnam, iseloomustades Vänskä tööd. "Aga ma sooviksin, et lei-

duks rohkem neid dirigente, kes võtavad proovideks nii palju aega." Vänskä peab muusikalist aluspõhja iseenesestmõistetavaks ja usub, et tema ülesanne pole õpetada, kuidas oma pilli mängida, ja keskendub selle asemel tehnilistele aspektidele. Distipliin tagab Vänskä sõnul "kristallselge plaani sellest, mille kallal me tööle asume". Ainult sellisel juhul on orkester valmis n-ö maagilisteks hetkedeks, mida iseloomustavad täpsus, kõlavärv ja bravuur. "Siin on vähe võimalusi teha imesid," räägib Vänskä, "ime on paljude pisidetailide ja raske töö tulemus."

Vänskä ja tema abikaasa Pirkko elavad Minneapolis all-linnas jõe kaldal. Vänskä töökoht jääb tema kodust jalutuskäigu kaugusele. Et aga vaadata hokit, mida Vänskä jumaldab, peab ta ette võtma reisi St. Pauli. "Kui tõesti keskenduda ainult mängule, siis on inimese aju võimeline vastu võtma ka stressirohkemaid asju," usub ta.

Noor Venezuela dirigent, *El Sistema* kasvandik Gustavo Dudamel vallutab maailma.

FOTO INTERNETIST

Gustavo Dudamel tõusuteel

Noorest dirigendist Gustavo Dudamelist (26) on viimasel ajal rahvusvahelises muusikaelus palju juttu, kirjutab The New York Times. Ajal, mil plaadifirmad kärbibvad orkestriplaatide väljaandmist, on Dudamel endale napsanud magusa lepingu Deutsche Grammophoniga ning välja andnud kaks plaati Mahleri ja Beethoveni

sümfooniatega. Olles juba sage külaline Euroopa kontserdisaalides, siirdub ta lähiajal USAsse, andes oma orkestriga Simón Bolívar Youth Orchestra of Venezuela kontserte Bostonis, Los Angeleses, San Franciscos ja New Yorgis Carnegie Hallis.

Dudamel on üles kasvanud Venezuela *El Sistema* muusikaharidussüsteemi toel, mis on taganud tema kiire tõusu muusikamaailma tähtede ridadesse. *El Sistema*'s pannakse rõhku sellele, et tõsise töö ja harjutamisega võimalikult varakult alustada. Nii tegutseb Venezuelas ka näiteks palju noorteorkestreid. See katusorganisatsioon vastutab 125 noorteorkestri tegevuse ja ka instrumendiõpetuse programmi eest. Venezuelas õpib *El Sistema* tüüpi muusikakoolides ümber 250 000 last, enamik neist on pärit vaestest peredest. Organisatsiooni sekretäri Xavier Moreno sõnul pole põhi-eesmärk kasvatada lastest professionaalsed muusikud, vaid päästa nad tänavale sattumast.

Aastal 2004 oli Dudamel veel väljaspool oma kodumaad täiesti tundmatu. Samal aastal osales ta aga Gustav Mahleri nimelisel rahvusvahelisel dirigentide konkursil, mis on mõeldud kõigile dirigentidele, kel vanust alla 35 eluaasta. Seal astus Dudamel esimest korda professionaalse orkestri ette, mõjudes aga kohe nagu "vana kala". "Olles noor ja kogenematu, pead sa ometi suutma ennast kehtestada," selgitab konkursi žürii liige Esa-Pekka Salonen tagamaid. "Gustavo ei hoolinud sellest sugugi, pühendades tähelepanu hoopiski muusikalistele küsimustele, mis ongi ju peamine." Preemia määratigi Dudamelile. Viimase kolme aasta jooksul on noore dirigendi võimalused järsult avarunud. Aasta tagasi asus ta näiteks Göteborgi sümfooniaorkestri külalisdirigendi kohale. Õige pea siirdub Dudamel Los Angelese filharmonikute muusikadirektoriks. Los Angelese filharmonikutel on varemgi olnud kogemusi suhteliselt noorte peadirigentidega, Salonen oli 34-aastane ja Zubin Mehta ainult 26, kui nad sellesse ametisse asusid. Dudameli leping algab hooajast 2009/10.

Lähem info dirigendi koduleheküljel www.gustavodudamel.com.

Hiina klaverid vallutavad maailma

Hiina invasioon ulatub ka muusikainstrumentide turule, ähvardades alla suruda

pikkade traditsioonidega klaveritootjate edasised püüdlused. Pleyeli klaveril armastas mängida juba Chopin, kellele kuulus lausa mitu selle firma klaverit. Ettevõtte asutas austria helilooja Ignaz Pleyel Pariisis. Nüüd aga võitleb kahesaja aasta pikkuse traditsiooniga klaveritootja Pleyel oma eluõiguse pärast muusikaturul. Firma on küll üle elanud nii elektroonilise muusika kui ka Jaapani klaverite esiletõusu, kuid võitluses Hiina klaveritoodanguga kipub ta alla jääma. Praegu on Hiina maailma suurim klaveritootja. Hiina Muusikainstrumentide Ühingu teatel toodeti eelmisel aastal 375 000 klaverit. Prantslased võivad osta Hiinas tehtud klaveri Pearl River 1500 euroga. Nii on prantsuse klaveritootja vähendanud oma toodangut lausa 30 protsenti, seda just kõige kallimate klaverite kategoorias. "Hiinaga on meil raske võistelda," tunnustab Pleyeli juht Arnaud Marion, kinnitades, et hädast päästab vaid kvaliteedilise keskendumine. Nii panustab Pleyel 2,8-meetrisele *grand piano*'le, et tuua prantsuse klaver tagasi suurematesse kontserdisaalidesse. Pleyeli luksusliku hinnaklassi P 280 klaverite hind ulatub üle 100 000 euro. Võrdluseks, Steinway kontsertklaver maksab umbes 114 000 eurot. Üheksas kontserdisaalis kümnest ilutseb Steinway ja enamik pianiste eelistab ka sellel pillil salvestada. Steinwayd hinnatakse just jõulise kõla tõttu. Kõrge tase ja stabiilne kvaliteet hoiab interpreeti ka n-õ üllatuste eest. "Reaalsus on karm," arvas pianist François-René Duchable. "Pleyel Steinway vastu on umbes sama nagu Taavet Koljati vastu," toob ta paralleeli piiblist.

20. sajandi algul oli Prantsusmaal umbes sada klaveritootjat ja Pleyeli vabrik Saint-Denis's oli maailma suurim. Nüüd on aga Pleyeli turg suuresti kokku kuivanud. Igal aastal müüakse Prantsusmaal 10 000 klaverit, samas kui paarkümmend aastat tagasi oli see arv 45 000. "Teismelised pole klaveritest huvitatud," ütleb Pleyeli juht Marion, "nende vanemad kulutavad pigem 6000 eurot lameekraaniga televiisori soetamiseks." Euroopasse on praeguseks alles jäänudki ainult üheksa klaveritootjat.

NYYD-festival on surnud? Elagu NYFD-festival!

KRISTINA KÖRVER

Eesti nüüdismuusika elu käib hooti, ikka projektide ja festivalide rütmis. See on nagu mõni hooajaline ilutaim, mis öitseb kevaditi eesti muusika päevade ja üle aasta sügiseti NYFDi aegu, või pigem nagu toalill, mis vajab kasvamiseks oma turvalist potti, pidevat hoolt ja väetamist. NYFD-festival on seda taime juba viiosteist aastat kastnud ja kasvatanud, aga ma pole kindel, et see on oma päris juured alla saanud ja suudaks nüüd ilma toeta edasi kasvada. Seepärast teeb uue muusika sõpru murelikuks tänavuse festivali ajal liikvele läinud info, nagu hakkaks senine korraldusmootor ja ajustrust (Erkki-Sven Tüür, Olari Elts ja Madis Kolk) väsimat ning et tänase seisuga pole veel teada, kas keegi, kes ja millal järgmist NYFD-festivali (või selle järglast) korraldab.

NYYDi ja EMPi koosmõjul on sinne muusikamaastik märgatavalt elavnenu ja igakülgsest rikastunud, kuid ometi tundub mulle, et meie kontserdielus ei ole pidevat ja enesestmõistetavat nüüdismuusika esitamise ning seetõttu ka kuulamise traditsiooni. Või siis seisab see traditsioon paari-kolme kammeransambli ja interpreedi/dirigendi õulul. Loomulikult on festivalidel oma võlu – tekib kontsenteeritud kuulamisõhkkond, enam-vähem sama seltskond huvilisi kohtub õhtust õhtusse, saab ja vahetab muljeid ja mõtteid, ahmib endasse väärt kraami, sest mine tea, millal jälle antakse, vahel võib sel moel "üledoosigi" saada. Kuid samas on kahetsusväärne, et selliseid aktuaalse kava ja kvaliteetse esitusega kontserte, mida NYFDil saab kuulata kuus korda nädalas, satub meie tavapärasesse kontserdihooaega heal juhul paar korda aastas. Igal juhul regulaarsusest on asi kaugel.

Mina nurisen ja kaeblen siin kuulaja poole pealt, aga tegelikult on interpreedi olukord veelgi hullem. Kuidas meil saakski olla piisavalt nüüdismuusikale pühendunud ansambleid ja interpreete, kui väljund seda laadi muusikale peaaegu puudub.

Probleemi üks valupunkt on kindlasti interpreedi ja publiku vaheline suhtlemine, mida enamasti suunab ju kontserdikorral-

daja. Üldjuhul saab eesti interpret anda hooajas palju vähem kontserte, kui ta tegelikult sooviks. Kontserdikorraldaja silmis tuleb tal konkureerida nimekate välisartistidega, kelle honorarid ja reklaamiks kuluvad summad on küll suuremad, kuid kelle puhul võib loota, et saal tuleb rahvast täis. Need lootused alati muidugi ei täitu.

Teine õrn koht on repertuaarivalik. Kontserdikorraldaja muretseb publiku pärast ning suhtub umbusklikult kavas, kus pole Beethoveni, Chopini või Šostakoviitši nime. Seetõttu peab ka muusik arvestama, et tema kontserditaotlusel võib olla rohkem šansse mitte liiga "omapärase ja elitaarse" kava puhul. Ometi januneb ju ka suur osa publikust uute ja värske elamuste järele. Või kui ei janune, siis võiks ju mõelda, kuidas seda janu temas tekitada.

Ja teisalt, kui interpret siiski ei anna survelle järele ning võtab nõuks esitada krõbedat nüüdismuusikat ja näiteks eesti heliloojate uudisteoseid, siis saab ta paratamatult anda kõigest ühe, paremal juhul kaks (festivali) kontserti ja ongi kõik. Kuhu jääb aga kava n-õ sisse mängimine, kontserdist kontserdisse "küpsetamine", muusikas kasvamine? Eesti muusikul jääb see etapp lihtsalt ära.

Ja nii jõuab see probleem ringiga taas kuulajani, samuti kriitikuni. Nii ei olegi ju õigupoolest aus võrrelda meie muusikuid välismaiste artistidega, kes lummavad Eesti publikut oma "detailideni lihvitud", "imeliselt läbitunnetatud" ja "terviklike" esitustega – see ongi normaalne, kui tal on võimalus mängida neid teoseid juba kahekümne korda. (Õeldust ei tule mõistagi järeldada, et eesti muusik oma kuulajat lummata ei suuda.)

Loomulikult ei ole need ainult nüüdismuusika mured, vaid puudutavad muusika elu laiemalt. Ometi annavad need endast rohkem märku just uuema/võõrama repertuaari puhul, mis nõuab paratamatult rohkem ettevalmistuse ja järelekuuse aega.

Meie muusikamaastik ei ole veel NYFDi surmaks valmis.

Post-NYYDseid mõtteid

X rahvusvaheline uue muusika festival NYYD'07 12.–21. oktoobrini Tallinnas. Kunstilised juhid: Erkki-Sven Tüür, Olari Elts ja Madis Kolk. Korraldaja: Eesti Kontsert. Peaheliloojad: Salvatore Sciarrino (Itaalia) ja Mark-Anthony Turnage (Suurbritannia); György Ligeti in memoriam.

Esinejad: ansambliid *Algoritmo* (Itaalia), *Phoenix* (Šveits) ja *2e2m* (Prantsusmaa), segakoor *Latvija*, *Hannah Holgersson* ja *Annika Hudak* (Rootsi), *Otto Katzameier* (Austria), *Charles Barbier* (Prantsusmaa), *Mika Väyrynen* (Soome), *John Parricelli* (Suurbritannia), *John Patitucci* (USA), *Peter Erskine* (USA), *NYYD Ensemble* ja *Olari Elts*, *ERSO*, *Tõnu Kaljuste*, *Reval Ensemble*, *Ansambel U*, *EMTA Elektronmuusika stuudio* ja keelpillikvartett *TetrArchi*.

NYYDi avalöök oli seekord pigem avatirin ja avasahin, sest Estonia kontserdisaali fua-jees tervitas sisenejaid **Ülo Kriguli** heliinstallatsioon sajale äratuskellale, pühendusega György Ligetile, ning kontserdi algul kõlas **Salvatore Sciarrino** vaikuse ja heli piire kompav orkestrimuusika. Sciarrino oli tänavuse NYYDi üks peaheliloojaid ning ehkki oodatud külaline ise kahtesusväärse Tallinna ei jõudnud, kõlas tema muusika mitmel festivaliõhtul. Vaikuse muusika, kutse vaikusse, komponeeritud vaikus – nii on otsitud nime sellele meie aja ühele omapärasema helikeelega looja muusikale, mis on võluv segu jõust ja haprusest, mille peeneid nüansse ja rikkalikku kõlamaastikku juhivad ja kujundab hingamise katkematu voog ning milles filigraansed ja leidlikud mänguvõtted sünnivad tegelikult ülilihtsatest ideedest. Avakontserdil kõlasid **ERSO** ja **Tõnu Kaljuste** esituses Sciarrino viimaste aastate orkestriteosed – “Shadow of Sound” (“Heli vari”) ja “Il suono e il tacere” (“Heli ja vaikus”).

Orkestrile oli see esimene kord Sciarrino muusikat mängida ning võimalik ka, et dirigendile juhatada. Mõlema teose puhul jäi esitus partituurile alla just neis kategooriates, mis on Sciarrino muusika puhul ülimalt olulised – tähepanelikkus iga ük-

Ansambel *Algoritmo* ja *Otto Katzameier* andsid suurepärase kontserdi Sciarrino muusikast.

siku heli suhtes ning ühtne arusaam muusika seesmisest energiast ja selle kulgemisest. Ehkki Kaljuste on dirigent, kes valdab muusika laadimise ja energiast ehitamise peent kunsti, jäi Sciarrino käekiri talle seekord võõraks. “Tuleb olla veel enne algust valmis heliks, mis hakkab sündima,” annab Sciarrino oma interpreedile ja kuulajale vihje. ERSO loiuvoitu mäng jättis mulje, et sellisteks helideks nad valmis ei olnud.

Hoopis ehmata oli aga **Arvo Pärdi** imeilusa teose “Mein Weg” esitus keelpillidel ja löökpillidel. Koosmäng ei tahtnud kuidagi sujuda, intonatsioon vedas ühtepuhku alt ning kiirest tempost tingituna sai klaarist tintinnabuli-faktuurist mingi kummaline häältetihnik. Paremini laabus Pärdi “La Sindone” (“Surilina”) ettekanne, kus oli rohkem kindlust ja sära.

Kontserdi kulminatsiooniks ja suuri maks elamuseks oli festivali teise peahelilooja **György Ligeti** kultusteose staatusse tõusnud “Reekviemi” ettekanne. See oli üks neist teostest, mis tõi Ligetile maailmakuulsuse, ometi kõlas see 1965. aastal valminud sonoristlik teos Eestis esmakordselt.

“Reekviemi” mikropolüfooniline faktuur ning suure ulatusega pingelised vokaalpartiid seavad muusikutele nii nooditekti lu-

gemisel kui ka esitamisel suured nõudmised – **ERSO** ja **segakoor Latvija** olid igati oma ülesannete kõrgusel. Neist enam lummasid aga publikut kaks suurepärasest solisti, sopran **Hannah Holgersson** ja metsosopran **Annika Hudak** Rootsist, kes “manööverdasiid” efektselt teose kaelamurdvalt raskete partiide kõrgustes ja sügavustes ning lisasid niigi pingelisele ainesele ja muusikale veel annuse peaaegu oratooriumlikku dramatismi. Selles ekspressiivses helide voos oli Kaljuste õige mees vägesid juhtima.

Järgmisel õhtul esines kontserdisaali väl ansambel **Algoritmo** Itaaliast, kes andis suurepärase kontserdi Sciarrino muusikast, mida kahjuks kuulas kõigest mõnikümend inimest. Ma ei usu, et publiku vähesus oli tingitud vähesest huvist. Täiesti võimalik, et paljud potentsiaalsed kuulajad (mõtlen siin näiteks noori muusikuid, üliõpilasi üldse, sealhulgas EMTA kompositsioonitundengeid) jäid kõrvale suhteliselt kalli pilethinna tõttu. Festivalile müüdi küll soodushinnaga passe, kuid seegi 900 krooni ei ole ju kõigile taskukohane. See omakorda paneb taas küsima, kas kolmnurk tellija-esitaja-kuulaja tajub alati, et neil kõigil on üksteist vältimatult vaja, an-

tud juhul: kas kuulaja võis tunda, et ta oli väga oodatud.

Kontserdil kõlanud teosed "Archeologia del telefono" ("Telefoni arheoloogia") ja "Quaderno di strada" ("Reisivihik") näitasid Sciarrino kergemat, mänglevamat ja kohati ka humoorikat poolt. Esimene teos on vaimukas mõtisklus vabatahtlikult alistunud ning rõõmsalt tehnoloogia orjuses elavast inimesest. Teine on suurteos baritonile ja ansamblile kaheteistkümnest miniatuursest tekstikatkest, mis pärinevad küll poetidelt, küll ajaleheartiklitest, majaseinalt, tänavalaulikult või mujalt. Teose ülimalt virtuoosne vokaalpartii on kirjutatud noorele bass-baritonile **Otto Katzameierile**, kes esitas seda ka Tallinna kontserdil. Kergus ja loomulikkus, millega ta neid "21. sajandi *bel canto*"-likke" passaaže kuuldavale tööle, oli imetlusväärne, lisaks tehnilisele särrale oli lauljal ka hea maitse ja loomulik näitlejaanne, mis kõitsid kuulajaid kontserdi lõpuni. Ansambli mängu kohta ei tulegi öelda muud kui lihtsalt suurepärase. Kogenud nüüdismuusika, sealjuures just Sciarrino muusika esitajatena oli nende mängus tär-

sust, peenust, kõlailu, musikaalsust... (võite seda loetelu soovi korral jätkata).

Ootuspäraselt nauditava kontserdi andis Kanuti gildi saalis ka Eesti muusikutest koosnev **Ansambel U**: Ansambli senised nii tervikus kui ka detailides läbi mõeldud, läbi tunnetatud ja veenvalt läbi viidud kavavad on publiku ootused tõepoolest kõrgele kruvinud. Et põhjendatult, seda tõestas ka seekordne kontsert. Kava pealkirjaga "Kõverdunud ruum" koondas eesti heliloojate uudisteoseid ja itaallaste Sciarrino, Romitelli ja Donatoni teoseid, millest enamik seostus rohkem või vähem mõtete ja tunnetega ruumist või ruumilisusest. Kontserdi emotsionaalne ruum oli loov ja ergas, mängijad tundsid end koduselt selle igas nurgas.

Tatjana Kozlova ja **Age Hirv** on tegelikult üsna erineva käekirjaga loojad, kuid sel kontserdil ei haakunud nende teosed mitte ainult pealkirjades, vaid mingil kaudsel moel ka väljenduslaadilt – mulje salapärasest, varjatud sügavike ja käänuliste radadega maastikust, pisut nagu hämaruses ekslemisest jäi domineerima mõlema teose

puhul. Uks mõjub alati ambivalentse sümboolina – on ta kõvasti kinni löödud, intrigeerivalt irvakil või kutsuvalt lahti? Kozlova "Doors 2a" oli pigem paokil. Üle läve astudes ootas kuulajat Hirve muutliku valgusega "Killustatud ruum".

Märt-Matis Lille "When the Buffalo Went Away" oli vaikne mõtisklus oma ruumi kadumisest, ruumist välja tõrjumisest viitega Ameerika põlisrahvaste saatusele. Selge vormi ja lihtsa ideega teoses pääses mõjule loo sõnum ja jutustamine kui seisund, haaras sõnade ja muusika delikaatne suhe, nende loomulik kooslus. Sellist mõju soosis ka asjaolu, et teksti ei lugenud mitte näitleja, vaid täiesti mitteteatraalselt helilooja ise.

Ruumi vaimustavaim "sisustuselement" oli **Sciarrino** Trio nr 2, mille originaalne kontseptsioon ja ebamaine kõla pääsesid tänu õnnestunud esitusele suurepäraselt mõjule.

Kristina Körver

Struktuur, interpretatsioon, kommunikatsioon

Järgnevalt proovin festivalilt NYJD'07 saadud muusikalisi elamusi kirjeldada kui inspireerivaid "kommunikatsioonihäireid", sest näib, et väga sageli tekitas teose algne mittemõistmine spetsiifilise, intellektuaalselt aktiivse meeleseisundi, mis mõningal juhul viis hoopis sügavamate sissevaadete, kui teose kohene mõistmine oleks võimaldanud. Mind hakkas huvitama ka see, kas nimetatud kommunikatsioonihäired tekkisid seetõttu, et helilooja polnud oma ideed (schönberglikus mõttes) piisavalt hästi teoseks "tõlkinud" või põhjusel, et interpretatsiooni mõttes struktuuraalselt tundlikuna ei realiseerunud teos ebaadekvaatse esituse tõttu või hoopis sellepärast, et kuulajana ei olnud ma (jällegi eelkõige schönberglikus tähenduses) võimeline rekonstrueerima helilooja ideed. Vaevast, et nimetatud küsimustele on võimalik vastata lühidalt ja ammen-

davalt, kuid järgnevas mõtiskluses võtan ma üheks aluseks, millelt oma elamusi kirjeldada, just muusika struktuuri, interpretatsiooni ja muusikalise kommunikatsiooni aspektid.

Interpretatsiooniliselt võrdlemisi neutraalselt mõjusid 16. oktoobril toimunud NYJD Ensemble'i kontserdil kõlanud **Andras Szöllösy** "Elegia" ja **György Ligeti** Klaverikontsert. Esimene oli üles ehitatud erinevate, kõlalt läbipaistvate faktuurikihistuste polüfooniale (siin tuleks ära märkida ka Olari Eltsi ja ansambli võimet keerukaid kõlalisi komplekse diferentseerida). Teoses oli tunda teatavat resignatsiooni ja raugust, selle tagasihoidud leinalikku atmosfääri palistas klassikaliselt selge kujundiloogika. Ligeti Klaverikontsert on ehituslikult kahtlemata huvitav kompositsioon, kuid selle interpretatsioonilised väärtused vajavad veel avastamist. Üks problemaatilisemaid

on solisti roll, sest klaver on siin valdavalt teiste instrumentide vahele ja sisse peidetud. Klaveri osa võib siin võrrelda varasemates klassikalistes viiulisonaatides viiuli või barokkteoses *basso continuo* omaga. Sellest tuleneb, et pianist peaks hoidma tagasi soovi liialt domineerida. Viimast solist **Mihkel Pollile** ette heita ei saanud. Väga muusikaalsena oli kujundatud ka aeglase osade klaveripartii.

Enrico Chapela "Lo nato es neta" ("Võrgustik on sündinud") oli huvitav aga selle poolest, et muusika tegelik peategelane – puhas rütm ja kõlaenergia – ei manifesteerinud end kohe, vaid alles teose lõpus. Kuigi teos oli tervikuna kõlaliselt tundlik ja rütmiliselt aktiivne, muutis intellektuaalne mäng erinevate stiilidega selle ilmse tõsiasja märkamise alguses raskeks.

Sellest, et intellektuaalsed mängud muusika stiiliga pole ikka veel oma ak-

tuaalsust kaotanud, andis tunnistust **Tõnis Kaumanni** teos "Kahele Johannesele", mis kõlas 17. oktoobril Niguliste kirikus toimunud **Reval Ensemble**'i kontserdil. Olemata küll nii traagiline ja dramaatiline kui näiteks Kageli "St Bach Passion", tekitas see viimati mainituga siiski tugevaid assotsiatsioone. Mõlemas teoses on Bachi muusika (või õigemini sellele iseloomulik "žestikulatsioon") asetatud spetsiifilisse konteksti: muusikaline fraas ammutab siin oma jõu ja liikumissuuna baroksest retoorikast. Barokk kirjutas muusikale ette ka nostalgilise põhikaraktéri, millest Kaumannile tüüpiliselt iroonilisevõitu hoiak seekord väga selgesti läbi ei kumanudki.

Kui eelnevalt mainitud teos panustas oma tugevast vormiloogikast hoolimata muusika fragmentaarsemale poolusele, siis samal kontserdil kõlanud **Beat Furreri** teose "Auf Tönernen Füßen" eesmärk oli demonstreerida ühtsust. Tegemist oli puhtakujulise tämbrikompositsiooniga, milles inimhäält ja flööti üritati tuua teineteisele nii lähedale kui võimalik, eesmärgiks nende täielik sulandumine. Idee teisendada muusika tekstiks ja tekst taas muusikaks oli huvitav, kuigi ehk tänapäeval enam mitte eriti originaalne. Kuid tehnilises mõttes oli see komponeeritud oskuslikult ja esitatud (eriti tenor/meessopran Charles Barbier'd silmas pidades) rõhutatult artistlikult.

Pärast Beat Furreri mõnevõrra pretensoonikat teost mõjus **Mirjam Tally** ladusalt voolav "Joon" omamoodi muusikalise puhkusena. Assotsiatsioone maailmamuusika ja oriendiga tekitas ka **Pascale Jakubowski** rituaalne "Kolm pala häälele ja klaverile", teos, milles **Charles Barbier** demonstreeris oma hääle võimalusi esimest korda. Kahtlemata oli see jälle vokaalsolist, kes mõningate nootide ebakindlast intoneerimisest hoolimata suutis selle muusikapala elama panna. Suhteliselt ootuspäraselt kõlas **Kaija Saariaho** "Oi, kuu", mida iseloomustas helilooja muusikale omane kristalliseerunud ja mõnevõrra jahe emotsionaalsus. Need, kes seda laadi muusikat armastavad, ei pidanud ka seekord pettuma. Üks huvitavamaid oopusi sellel kontserdil oli aga **Caroline Marçot** "Cercle, losange & rondel pour après" ("Ring, romb ja ringmäng pärastiseks"), millest algul jäi mulje kui võrdlemisi lihtsast uusdiatoonilisest palast ning mille meloodialiinid hakkasid liikuma üsna ootuspäraseid radu, kuid mis

Festivali üks peaheliloojaid Mark-Anthony Turnage.

kristalliseerus ootamatult keerukaks tervikstruktuuriks. Selles teoses on peidus rohkem, kui esialgu paistab.

NYDD'07 andis võimaluse ka noortele interpretidele. 17. oktoobril Ukraina kreekakatoliku kirikus toimunud **keelpillikvarteti TetrArchi** kontserdil esitati **Ligeti** Keelpillikvartett nr 2, **Malle Maltise** "Air" ja **Henryk Górecki** Keelpillikvartett nr 2 alapealkirjaga "Quasi una fantasia". Tuleb tunnustada korralikku Ligeti esitust; on selge, et suhteliselt vähese koosmängu kogemusega kvartett ei saa esitada komplitseeritud uut muusikat võib-olla sellise aristokraatliku materjalist üleolekuga nagu näiteks Arditti või Kronos-kvartett, kuid interpretatsiooni dramaturgiline läbimõeldus ja tundlikkus muusika suhtes muutsid esituse nauditavaks. Pisut problemaatilisemalt kõlas Malle Maltise teos, kus jäi vajaka *legato*'st. Kõige mugavamalt tundsid mängijad end Górecki slaavilikult ja avalikult ekspressiivse, kristliku kannatuse temaatikast läbi imbunud keelpillikvarteti puhul, mille mõnevõrra traditsioonilisem kujundiloogika võimaldas interpretatsioonilisi otsuseid võib-olla ka kergemini teha.

Fööniks peaks sümboliseerima taassündi ja igavest noorust, kuid Baselist pärit **Ensemble Phoenixi** mängu kohta oleks nimetatud epiteete võrdlemisi raske kasutada. 18. oktoobril Estonia kontserdisaalis toimunud üritust iseloomustaksid pigem sõ-

nad "igav", "argine" ja "sisemise särata". Tehnilises mõttes ei saa ansamblile tegelikult midagi ette heita, kuid paraku mängiti noote ja mitte muusikat. **Helena Tulve** "Stream" ("Hoovus") ja **Ligeti** "Autoportree" lihtsalt "tehti ära". **Franz Furrer-Müncheni** "Visandiraamatust kammeransamblile" näis interpretidele pakuvad huvitavaid võimalusi, kuid kahjuks jäid need realiseerimata. Eelnevatest teostest ei eristunud kuigivõrd ka **Balz Trümpy** "Gesang der Ferne" ("Kauguse laul") ja raske on öelda, kas põhjus oli interpretatsioon või muusikas. Esimene hetk, kus kontsert pisut elavamaks muutus, leidis aset **Ülo Kriguli** teose "Earth... to Become Earth Again" ettekande ajal, mille kirjutaksin Kriguli teose tugevuse arvele. Kogu eelnevast hallusest eristus pisut rohkem aga kontserdi viimane lugu, **Hanspeter Kyburzi** "Danse aveugle" ("Sõge tants"), eriti selle kiired, pisut donatonilikud lõigud. Kuid aeglases löikudes, kus muusika "energeetiline nivoo" sõltus taas peamiselt interpretatsioonist (agoogikast), oli hallus taas tagasi. Lõppkokkuvõttes üllatas, et on uue muusika interpreete, kelle suhe muusikaga on niivõrd passiivne.

Mark-Anthony Turnage'i muusika püüab olla üheaegselt džässilik ja akadeemiline. Eraldi võetult olid muusika mõlemad pooled hästi läbi mõeldud ja peenelt välja töötatud, kuid nende sünteesimisega ühtseks tervikuks jäädigi nii 19. oktoobril kõlanud teoses "Scorched" ("Põletatud") kui ka festivali lõppkontserdil ette kantud loos "A Prayer Out of Stillness" ("Palve vaikusel") mõnevõrra hätta. Kindlasti ei olnud probleem esituses, mis mõlemal juhul oli väga kõrgel tasemel – **John Parricelli**, **Peter Erskine** ja **John Patitucci** solistidena esimesel ning John Patitucci ja **Mati Lukk** teisel kontserdil, neile mõlemal kontserdil sekundeerimas **ERSO Olari Eltsi** juhatusel –, vaid juba partituuri endasse sisse kirjutatud "veas". Orkestri n-õ tõsise muusika ja bändi (või solistide) jämmimisel puudus lihtsalt selgelt hoomatav ühine muusikaline alus; väljakirjutatud muusika ja improviiseeritud muusika ei kohtunud. Kimbatus võis olla ka publikupoolne, kes ei olnud vist päris kindel, kas tuleks käituda nagu džässvõi nagu akadeemilisel sümfooniakontserdil. Kõige selle tulemusena kannatas tugevasti muusikaline tervik, mida siinkirjutaja jaoks ei tekkinudki. Kes aga tervikut ei ot-

sinud, sai muusikute suurepärasest mängust ja Turnage'i omapärasest stiilist kindlasti märkimisväärse elamuse.

Etableerunud muusika ja heliloojate kõrval on alati värskendav kuulata noorte heliloojate loomingut. Hoolimata teatavast rabadusest ja mõningast tehnilisest läbimõtlematusest pakuvad nende teosed sageli üllatusi. Idee, mida ei osata (või ei taheta) veel peita tehnilise tulevärgi taha, võib olla mõnikord muusikaliselt vägagi haarav ja liigutav. 20. oktoobril Kunstihoones toimunud kontsert oli pühendatud just sellisele muusikale. Liis Jürgensi "Ämblikteektoonika" oli (nii nagu tema teoste puhul sageli varemgi) puhas rõõm muusikalisest mängust, milles helilooja hoiak muusika suhtes oli selgelt tajutav. Teose esmapilgul väikseid ja justkui tähtsusetuidki ideid oli arendatud mingi sisemise muhelusega. Mirjam Tally meditatiivne "Blow" ("Puhang") moodustas omamoodi kontrastse kontrapunkti sellele vastanduva, kiirelt vahelduva visuaalse materjaliga. Nimetatud kontrast valitses aga teose nn pinnatasandil, süvatasandil tekitasid kiire ja närvilisevõitu kaadrite vaheldumine, erinevad ajaplaanid ja seisakud hoopis unenäolise distantsi vaataja ja pildi vahel, mis haakus Tally üldistatud muusikaga päris hästi.

Gerhard Locki erinevaid väljendusvahendeid sünteesiv "...sügavas hinguses leivad kooskõla" käis välja suure hulga ideid, realiseerida või oma loogilise lõpuni viia jõuti neist ehk vaid murdosa. Selle põhjuseks oli eelkõige piiratud aeg: kõikide ideede väljaarendamine oleks nõudnud pigem kolme või nelja muusikapala. Teosel on suur potentsiaal, kuid seda tuleks kindlasti edasi arendada: mõelda selgemalt ja võib-olla ka eesmärgistatumalt läbi tantsija liikumine andurite vahel, instrumentalistide ja tantsija vahekorid, kulminatsiooniküsimus (seekord ei saanud täpselt aru, mis oli selle vallandaja, katalüsaator) jne. Juhan Vihterpalu filmimuusika jättis hea mulje, kuid ilma pildita on seda raske hinnata – oli iga-tahes selge, et see jättis palju õhku ja ruumi veel millegi muu, st visuaalse jaoks, mis muusikale lisatuna võib selle tähendust tugevasti teiseendada. Hans-Gunther Locki teosest "1-Toru-3-pilli-5-lugu-7" jäi mulje, et see peidab endas mingit varjatud struktuurilooikat, mida kuulaja ei pruugi päriselt aduda. Teose alusintervalliks oli ilmselt duodeetsim, aga loo arengumootori edasi-

Erkki-Sven Tüür akordionikontserdi solist
Mika Väyrynen.
FOTOD INTERNETIST

ne tööloogika jäi hoolimata autori kindlasuunalisest mõtlemisest pisut arusaamatuks. Kontserdi kõige küpsem teos oli ilmselt Agata Krawczyki "Diagnosis: insane". Hullumeelsus avaldus siin väga poeetiliselt, mis on teose pühenduse adressaati Robert Schumanni arvestades ka täiesti loomulik.

Nauditava põimiku prantsuse, Salvatore Sciarrino ja Toivo Tulevi muusikast pakkus 20. oktoobril Kanuti gildi saalis esinenud ansambel 2e2m. Avaloos (Sciarrino "Centauro marino") häiris pisut klaveri mõningane tämbriiline haakumatus teiste pillidega, mis tulenes saali spetsiifilisest, kohati kuivavõitu akustikast. Laurent Martini teose "Toute volée" ("Kõigest väest") algusest jäi mulje, et tegemist on pikal järkjärgulisel arengul põhineva nn ühe idee looga. Tegelikult aga algmaterjal mingil hetkel hüljati ning järgnev kujutas endast kaleidoskoopit mitmesugustest muusikalistest karakteritest. Toivo Tulevi "Early music" ("Varajane muusika") oli prantslaste esituses ootamatult ekstravertne, kuid ebatavalisest tõlgendusest hoolimata veenev. "Virtuoossus sordiini all" sobiks iseloomustama kontserdil kõlanud teist Sciarrino teost "Kolm briljantset nokturni". Teoste vahel ning lõpupalaks mängiti aga osi Philippe Leroux' teosest "3bis, rue d'insister" ("Kolm lisapala nõudmise tänavale"), mille irooniline seos erinevate muusikastiilidega selgus järk-järgult. Kui esimeses osas esindasid euroopa klassikalist (tonaalset) traditsiooni vaid aimatavad muusikalised žestid, siis teises osas võis kuulda juba otseid viiteid Notre-Dame'i polüfooniale ja teistele õhtumaise muusika stiiliperioodidele; teose viimane osa oli aga juba avalik tsirkus.

Festivali lõppkontsert, kus ERSot juhataas Olari Elts, algas György Ligeti orkestriteosega "Atmosfäärid", mille valdavalt *pianissimo*'s kulgemist kippusid kohati segama mitmesugused kõrvalhelid ja -mürad. Samuti oli veel kord võimalik kuulata Mark-Anthony Turnage'i loomingut; ettekandele tuli juba eespool mainitud "A Prayer out of Stillness", milles tõusid esile helilooja isikupärane madalate keelpillide kasutusviis ning John Patitucci ja Mati Luki nauditav duett. Kontserdi sisuliseks kulminatsiooniks kujunes aga selle teine pool. Helena Tulve "Extinction des choses vues" ("Kogu nähtu kustumine") on võib-olla parim, mida ta on siiani kirjutanud. Teos põhines helilooja muusikas juba tavapäraseks saanud võttel, mille puhul antakse kuulajale alguses n-ö referentsharmoonia või -heli, millega järgnev muusika püüab end suhestada. Sellest sündiv dramaturgiline pingevallandus tämbrikompleksides, mis olid uudsed ja samas detailideni läbi mõeldud.

Klassikalise kolmeosalise instrumentaalkontserdi prototüübil põhinev Erkki-Sven Tüür akordionikontsert "Prophecy" ("Ettekuulutus") mängis taas helilooja muusikale iseloomulikult erinevate ajaplaanidega: esimene kui ootuspäraselt kõige dialektilisem osa kujutas endast dramaatilist läbimurret seisundilt protsessile (ehk nn pidevalt ajalt kiirele ajale, nagu ma seda teisel olen iseloomustanud), sümboliseerides omamoodi ka muusikalise ruumi, maailma ja aja loomist; teine kui meditatiivne osa sukeldus taas "ajatusse", millel oli siiski teatav tendents muutuda aeglaselt kulgevaks protsessiks; kolmas osa – täidetud finaali omase liikumisenergiaga – mõjus aga omamoodi võitlusena mingite sisemiste piduritega, mis justkui üritasid muusika kiiret kulgu peatada. Märkimisväärne oli oskus mängida akordion välja dramaatilise, isegi fataalse instrumentina, milles oli oma osa kahtlemata nii heliloojal kui ka suurepärasel solistil Mika Väyrynenil.

Kerri Kotta
muusikateadlane

¹Kerri Kotta "Zur musikalischen Zeit: Über die formalen Grundlagen der Werke von Erkki-Sven Tüür – ein Beschreibungsversuch" kogumikus "Komponistenporträts im Auftakt". Schott-Verlag, ilmumas.

Derek Lee Ragini hääl

JOOSEP SANG

Kontsert, mille pealkiri on “Farinelli hääl”, täidab kontserdimaja tooliread ning kontserdikorraldaja taskud, kerib ootused kõrgele, kuid teeb tegelikult sellega karuteene nii lauljale, kes peab jumalikuks peetud kastraadi häält reprodutseerima, kui ka kuulajale, kes saab lubatust midagi üsna erinevat.

Kaasaegsete kirjelduste kohaselt oli “päris” Farinelli ületamatu virtuoos, seksisümbol ja popstaar. Sellest kirjutab haaravalt Patrick Barbier raamatus “Kastraatide hiilgus ja viletsus” (ilmus eesti keeles 2003. aastal kirjastuse “Kunst” väljaandel), seda ekspuuteerib ka Gérard Corbiau kuulus film “Farinelli il castrato”. Ameeriklane Derek Lee Ragin on mainekas kontratenor, kes andis filmile siiski vaid osa Farinelli “häälest”, teise poole sellest salvestas sopran Ewa Małas-Godlewska ja kastraadi hääl küpsetati kuldpruuniks hoopis arvutis. Derek Lee Ragini kontsert ei keskendunud ka ülivirtuoosetele (kangelas) aariatele, mis oli Farinelli leib, Ragin laulis lüürilisemaid numbreid. Filmi soundtrack’ist oli ka vas vaid paar numbrit, puudus isegi selle suurim hitt “Lascia ch’io pianga” Händeli “Rinaldost”, mida mu selja taga istunud härasmees enne kontserti sugereerivalt vilistas ja ümises. Lisaloona kõlas siiski teine lemmikpala Händeli muusikast, “Ombra mai fu” ooperist “Xerxes”.

Uljas loosungite loopimine tänapäeva kontserdielul on häiriv. Tüüpilise näite

pakkus hiljutine festival “RainbowJazz”, mis esitles Ameerika “parimat vokaaljazzi gruppi” The Four Freshmen. Sellenimeline grupp oligi poole sajandi eest absoluutne tipp, kuid nüüd, kui kõik algkoosseisu liikmed on ammu arenilt kadunud, ei tohiks seda lippu enam lehvitada, kuigi nelik pakub endiselt kvaliteetset meelelahutust. Kuidas meile meeldiks, kui Linnahallis esineksid The Beatles või ABBA – “maailma parimad ansamblid”, tühja sest, et ilma ühegi asutajaliikmeta?

Ebaproportsionaalselt pikk sissejuhatus kõrvale heidetud, võib 25. oktoobril Estonia kontserdisaalis toimunud kontserdi kohta öelda siiski palju head. Derek Lee Ragin on nauditav laulja, kelle tugevaks küljeks on muusikalise retoorika markeerimine, selged karakterid ja oivaline teksti andmine. Puhtvokaalselt mõjus ta hääl vähemasti Tallinna kontserdil siiski kohati veidi hajusalt, piisava fookuseta. Kavaleht nimetas Ragini tämbrit “soojaks”, mida ta ongi, kuid eriti avanumbris (Händeli “Mi palpita il cor”, ainus teos, mida Ragin laulis noodist) oli see ka liiga kaetud ja tuhmivõitu. Hiljem paranes mulje märgatavalt, teised Händeli numbrid ning filmi-Farinelli aariad, Broschi “Ombra fedele” ja Porpora

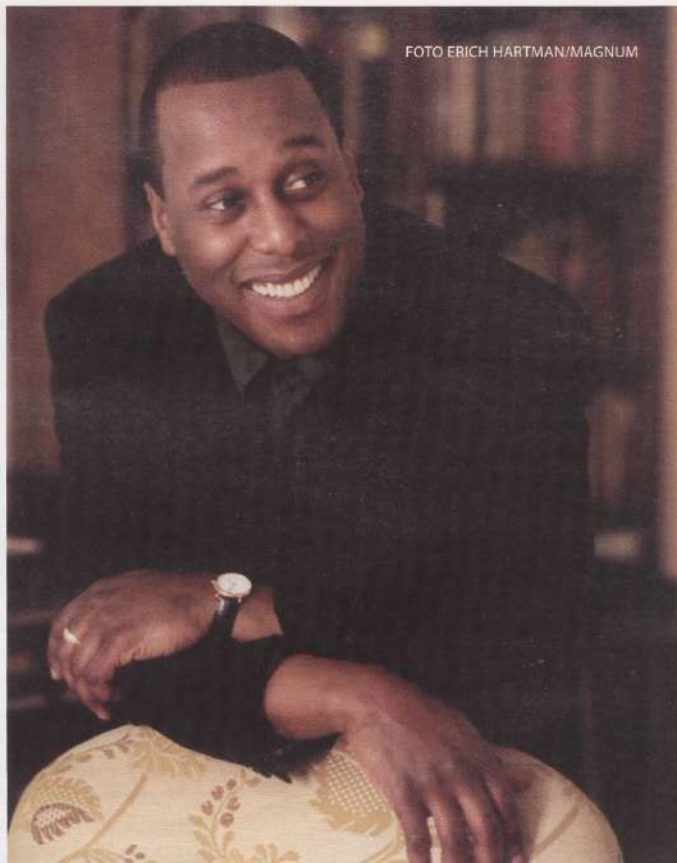

FOTO ERICH HARTMAN/MAGNUM

“Alto giove” kõlasid juba võlumalt. Derek Lee Ragin laulab kõrvuti barokkiga ka nüüdismuusikat, sageli just ooperit, ning kontsert andis aimu sellestki, et ta on teatrilaval kindlasti ka väga “vaadatav” tüüp.

Derek Lee Ragini saateks mängis ilma kuulus Inglise ansambel Florilegium, mis sai korduvalt võimaluse ka instrumentaalteostega üles astuda. Need numbrid pakkusidki kontserdil kõige kompaktsmaid, teraviklike elamusi. Barokkmuusika on kaunis kunst, milles on graatsiat, nõtket fraseerimisega kaasnevat vaba hingamist, afekte ja üllust. Flötist Ashley Solomoni juhatusel tegetsenud kvintett (lisaks kunstilisele juhile veel Simon Jones ja Claire Duff viiulitel, Jennifer Morsches tšellol ja James Johnstone klavessiinil) esindas seda kõige kõrge tasemel. Tõeline kvaliteedimärk oli Vivaldi D-duur kontsert oma nõudliku lõpuosaga, nauditavad olid ka Vivaldi triosonaat “La Follia” ning Telemanni põgusa, kuid imeilusa aeglase osaga kontsert amoll.

Vocalissimo – Andres Köster

HELE-MAI POOBUS

laulja

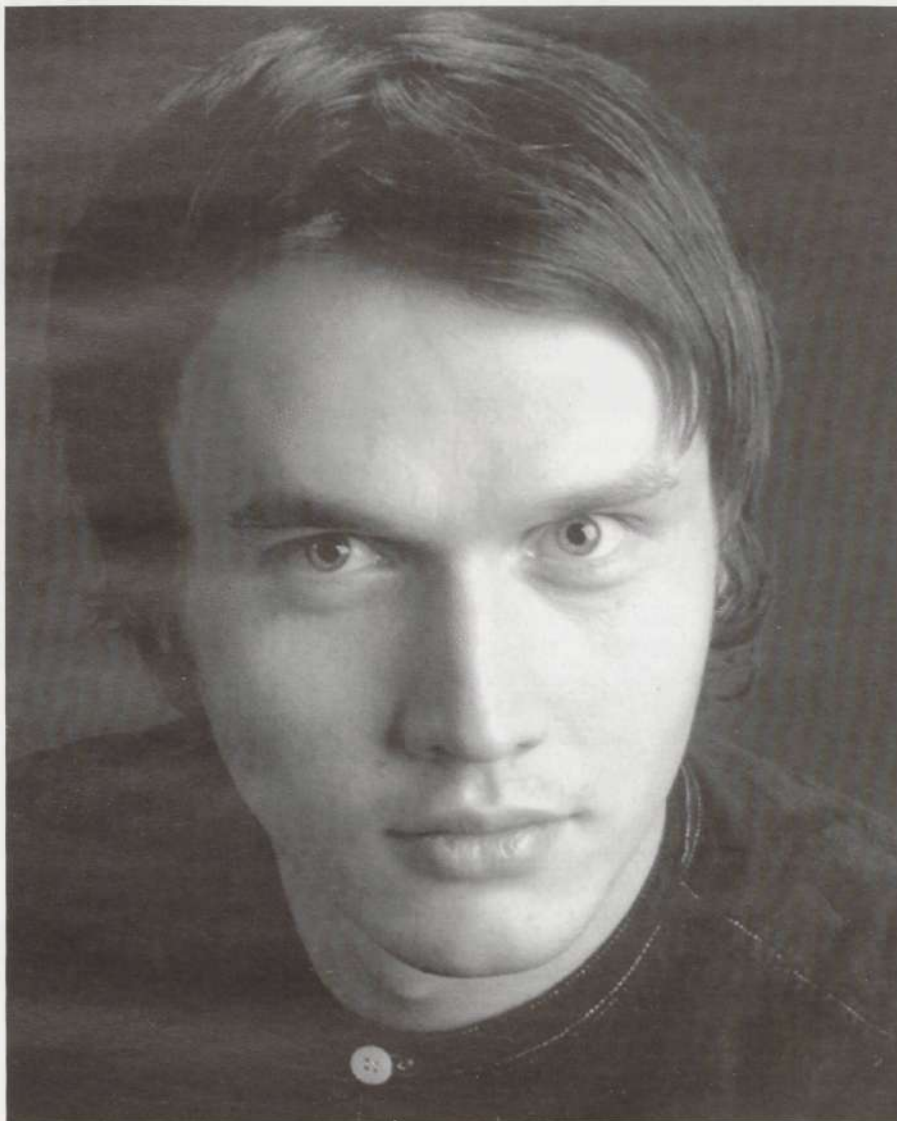
Kontsert sarjast "Vocalissimo": Andres Köster (tenor) ja Ralf Taal (klaver) 27. oktoobril Tallinnas Mederi saalis.

Ühel kaunil sügisõhtul leidis vanalinnas aset järjekordne kontsert sarjast "Vocalissimo", mis on mõeldud noorte lauljate tutvustamiseks. Algust tehti juba eelmisel aastal, kui üles astusid Aile Asszonyi, Kädy Plaas, Juhan Tralla, Mati Turi jt. Seekordsel kontserdil Gustav Adolphi Gümnaasiumi uues ja võluvas Mederi saalis esines vastne RO Estonia solist Andres Köster.

Kontsert toimus ilma vaheajata, kuid kava polnud väga läbimõeldud, jättes veidi segipaisatud ja juhusliku mulje. Alustuseks kõlasid Tosti laulud "Ideale", "L'ultima canzone" ja "Tristezza" ning De Curtise "Tu, Ca'nun Chiange", mille esituses oli parajas annuses itaalia lauludele omast bravuuri ja sära. Köstrile sobib tundeline ja ekspressiivne stiil, kui midagi ette heita, siis ehk liigset dünaamilist üheplaaniisust. Järgmisena esitas Ralf Taal Liszti "Õhtused harmooniad", mis minu kõrvadele mõjus paraku veidi raskepärase ja valjuna. Võib-olla oli probleem distantsis, klaveri ja kuulajate vahel asuv ruum jäi liiga ahtaks, et massiivne heli saaks lisaks kõlajõule juurde ka avarust ning lennukust.

Sümboolse esimese poole lõpetasid Fauré laulud "Lydia", "Clair de lune" ja "Le secret". Tõlgenduses oli pehmust, peenust ja läbipaisvust, vokaal ja klaver moodustasid kauni harmoonilise terviku. Vaieldamatult kontserdi kõrghetk!

Kontserdi n-õ teises pooles mõjus enim Taali meisterlikult esitatud Rahmaninovi igatsev "Elegia", mis jäi meeltesse veel kauaks helisema. Dargomõžski "Junošu, gorka rōdaja...", "Mne grustno" ning Glinka "Priznanije" on otsekui viivuks pinnale ilmuvad ja seejärel kohe kaduvad hetked, mida peab oskama püüda. Paraku jäi õige meeoleolu tabamata ning juba oligi liiga hilja. Hoopis teistsuguse, väljapoole emotsiooniga Glinka romanss "V krovi gorit ogon želanja" oli aga lauldud veenva tulisusega.

Rahvusoper Estonia vastne solist Andres Köster.

FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

Lõpetuseks kõlasid Tšaikovski "Ne ver moi drug", "Ni slova, o drug moi", "Sred šumno-go bala". Viimase romansi tõlgendus oli sisuliselt äärmiselt ehe, kuid mõnes kohas oleks hing igatsenud rohkem vokaalset plastikat.

Mida öelda kokkuvõtteks? Andres Köstril on kauni tämbriga, hea ulatusega üli-

malt võimalusterohke hää. Seepärast oleks tervitatav, kui laulja iseennast rohkem usaldaks ning annaks oma anele ja isiksusele võimaluse areneda. Loodetavasti saame tulevikus kuulda kaalukama kavaga soolokontserti, mis oleks RO Estonia solisti vääriline.

Ansambel, mida peab oma kõrvaga kuulma

DIANA KIIVIT
pianist

Resonabilis on saanud viieaastaseks ja jäänud truuks nii esialgsele koosseisule (Tarmo Johannes – flööt, Kristi Mühling – kannel, Aare Tammesalu – tšello, Iris Oja – hääli) kui ka repertuaarivaliku printsiipidele: mängitakse eesti heliloojate värsked teosed ning lääne nüüdismuusika klassikute loomingut. Ebatavaline koosseis sunnib tellima spetsiaalselt nende koosseisule loodavaid teoseid või kohanema juba olemasoleva repertuaariga. Nii on juhtunud, et kannel mängib näiteks klaveripartiid. Ning heliloojad kiidavad selle sobivust.

Tõsi küll, seekord esitas kannel algupärast loomingut. Või kuidas võtta... Helena Tulve "Silmaja" soolokandlele on seade kolme kandle teosest "Silmajad", mis valmis Kumu avamistseremooniaks 2006. aasta veebruaris. Kristi Mühling peaaegu ei mänginudki siin oma instrumenti, vaid toimetas selle keeltele häälestusvõtmetega, näppis keelõpmeid virblite läheduses ning pani kogu saali müstilisel kõlama. Tegemist oleks olnud nagu mõne orientalse pilliga – kõla paindus, kaikus ja muutis värvi. Tabasin end mõttes soovivat lugu taas ja taas kuulata. Loodetavasti saab see peagi võimalikuks, sest kuuldavasti on käimas Resonabilise kandlepõhiste teoste plaadistamine.

Nähes kavas Georges Aperghise nime, tuli silme ette tema eelmisel aastal esietendunud minimono-ooper "Entre Chien et Loup" ("Koera ja hundi vahel"), kus veetleva osatäitmisega sopran käis ringi värvide labiris ja tõmbas kõiega veetünnist punase kleidi lae alla nirisema. Värvid, helid ja sõnad segunesid. Samuti nagu Resonabilise kontserdil Iris Oja esitatud Aperghise tsükli "Cinq Calme-plats" naishäälele ("Viis rahulikku rooga", 1992). Helilooja häälekasutusele omaselt nõuab teos esitajalt kompromissitult virtuoossust, milleni on võimalik jõuda õiget

Viieaastane Resonabilis.
FOTO ERAKOGUST

laadi vaimse lähenemisega. Ses mõttes ei tundu "Cinq Calme-plats" olevat lauljale sugugi mitte kergem katsumus kui Berio "Sequenza" soolohäälele.

Toshio Hosokawa "Vertical Song I" sooloflöödile (1995) oli tõesti vertikaalne. Või on see tagasihoidlikult öeldud: pigem vertikaalne, lineaarne ja mitmetasapinnaline. Näiteks jätkusid, kattusid ja täiendasid teineteist flööti puhutud, sellesse mängitud ja ümisedud kihid. Teost oli tõesti väga huvitav kuulata, ei kõitnud mitte ainult atraktiivsed mänguvõtted, vaid ka veenev ja läbitunnetatud kompositsioon. Seda võimaldas nautida Tarmo Johannese väärt esitus. Nõnda sai tõeks kavalehel mainitu – keskendumine vaikuse väärtustamine.

Ei tea, miks ma sellest kontserdist nii vaimustuses olen. Lihtsalt ei saa teistmoodi. Kõik teosed olid nauditavad – tugevad ja veenvad kompositsioonilt, säravad ja esitajate poolt mõistetud. Sellist õnne võib trehvata, kui ansambli liikmed ise on kontserdi ideelised algatajad ning kunstilised juhid, kes valivad teoseid, mida tahavad mängida, ning kui on võimalust mitte kasutada "renditud lisajõudu". Kindlasti on siin ka koostöö võlu heliloojatega. Nagu Kristjan Kõrveri ja Ülo Kriguli teoste puhul, mis juubelikontserti raamisid. Kui Resonabilisele nime andnud Kristjan Kõrveri teose "Florete flores" esietekanne toimus ansambli ristsetel 2002. aasta oktoobris, siis Ülo Krigulilt telliti teos "Die Ernste Wandlungen" (tekst Ernst Jandl) ansambli seekordseks tähtpäevaks. Mõlemad teosed on kirjutatud Resonabilise täiskoosseisule.

Kord eesti muusika päevade ajal muigas Kristjan Kõrver ja vastas küsimusele, kuidas ta oma lugusid komponeerib, et need nii veenvalt kõlavad, et on leiutanud süsteemi, mis end taastoodab ning millegipärast siiani väga hästi töötab. See seik meenus mulle kontserdil, kuigi ma pole kindel, kas see kompaktne ja hästi kõlav teos on helivalgust näinud enne või pärast süsteemi leiutamist. Ülo Kriguli "Die Ernste Wandlungen" oli oma muusikalistelt sündmustelt midagi kammeroratooriumi ja muusikateatri vahepealset. Seitse väikest lugu, sõnamängudega saksakeelsed dialoogid. Aga täpsemalt öeldes oli see kui üllatusmuna – muusikalisel maitsev, fantaasiat toitev ning sees üllatusena tugev annus huumorit. Seda oleks kahju isegi kirjeldada, liiga palju läheks kaotsi. Seda peate ise kuulma!

RAM ja Hortus Musicus panid mõtlema elu kaduvuse ja igaviku üle

MARET TOMSON

Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia õppejõud

8. november, Eesti Rahvusmeeskoor ja Hortus Musicus Viljandi Pauluse kirikus. Dirigent Kaspars Putniņš, kavas vana ja uus vaimulik muusika.

Esmalt tahaks kiita kava ülesehitust. Kontserdi põhiteoseid, 16. sajandi polüfoonilisi motette, raamisid ühehäälsed gregooriuse laulud, vaheldust lisas Giovanni Gabrieli "Canzon seconda a quattro" puhkpillidele. Kulminatsiooniks kujunes Toivo Tulevi loodud "O Oriens", mis on kirjutatud RAMile Kaspars Putniņši tellimusel. Kontsert oli terviklik ja vaheldusrikas, kuulajapoolne ergas huvi säilis pisut üle tunni kestnud üheosalise kava lõpuni.

Kõige rohkem ootasini Gabrieli mitmekoorimuusikat, mida meil esitatakse üsna harva. RAMi kavas oli koguni neli selle helilooja teost. Kuulates sulgesin silmad ja kujutasin ette, et viibin Veneetsia Markuse kirikus. *Tutti*-kohtadel, kui kogu koor ja puhkpillidega täiendatud Hortus Musicus kaasa mängis, toimis efekt täielikult – kõla oli võimas ja pidulik. Soolokohtadel aga kadus illusioon ja tekkis mõte, et tõenäoliselt San Marco solistid laulaksid kõlavama ja säravama tooniga kui RAMi omad. Kontserdi jooksul süvenes mulje, et Putniņši tugevam külge on suurejoonelise terviku loomine, vähem tegeleb ta detailide esile toomisega. Rohkem oleks tahtnud kuulda polüfoonilise faktuuri läbipaistvust. Võib-olla oli kohatine ühetaoliselt tume kõla tingitud ka meeskooriseadest, kuid hää-

te suurema reljeefsuse puhul oleks olnud kõlaline pilt selgem. Mõnes loos häirisid ebatäpsed koorihääle sisseastumised, mis professionaalse koori puhul on lubamatud.

Kavas olnud Jacobus Gallus oli minu jaoks uus nimi. Kavalehelt selgus, et tegemist on 16. sajandi sloveenia heliloojaga, kes siirdus juba noorukina Austriasse ja Böömimaale. Kaasaegsed hindasid Galluse polüfoonilist meisterlikkust kõrgelt, pannes talle nimeks "Böömi Palestrina". Kontserdil esitatud motetis "Oo, suur müsteerium" kõlasid imitatsiooniliselt kokkupõimitud hääled RAMi esituses pehmelt ja lüüriliselt. Sama kaunis oli renessansi geeniuks nimetatud Josquin des Prez' motett "Oo, Issand Jeesus Kristus", mille puhul tahaks esile tõsta meeskoori erilisel sooja esituslaadi.

Gregooriuse koraalide laulmine kontserdil on problemaatiline – tegemist on ju liturgilise, mitte kontsertlauluga. Sellesse kavas sobisid nad suurepäraselt, kindlasti tuli kasuks meeskoori eelnev kogemus seda laadi muusikaga Jaan-Eik Tulve käe all. Koraalid kõlasid ühtse tunnetusega, vajaliku tõsiduse ja pingega, tekst oli hästi esile toodud. Samas olid valitud paraja pikkusega laulud ning nad haakusid hästi kavas olnud polüfooniliste teostega, ühehäälsed laul andis kuulajatele vajaliku tämbrilise vahelduse.

Kontserdi kulminatsiooniks kujunes Toivo Tulevi teos "O Oriens" ("Oo, Koidusära"). Uudisteost on ühekordse kuulamise järel raske arvustada, teose lõppedes tekkis

RAM ja Hortus Musicus esinemas Viljandi Pauluse kirikus. FOTO JAAN MÄNNIK

soov seda veel kuulata – seegi on hea muusika tunnus. Üldine mulje oli äärmiselt mõjuv ja isegi erutav, pannes vastuvõtliku kuulaja hingekeeled kaasa võnkuma. Tundus, et helilooja on loo üles ehitanud vastandamise printsiibil: koor laulis suhtelisel heakõlalisel harmooniat, (kõrged) puhkpillid ja vokaalsolisti partii aga lisasid teravaid dissonantse. Noor läti metsosopran Baiba Berke sulandus suurepäraselt tervikusse. Meelde jääb oli viienda antifooni tekst: "tule ja vabasta vangistatu vangikongist...". Siin kõlas laulja hääle orkestri ja koori kohal idamaistes arabeskides vääneldes nagu piinadest vaevatud hing. Lummavalt mõjusid koori ohked silbil "oo", mis tekstist tulenevalt sageli kordusid (aluseks olid "Oo Antifoonid", mida koor laulis kontserdi algul originaalkujul). Teose lõpusalm "Oo, Koidusära, igaviku ülev valgus..." kallas oma säravate helidega üle pühakoja hämaramadki nurgad.

Tulevi pingelisele teosele järgnesid rahvalikku laadi laulud: iiri advendihümn "Ja ingel ütles Maarjale" ja gregooriuse laul "Tule, Immanuel" mitmehäälses seades, mis ennustasid peatselt saabuvat advendiaega. Siinkohal oleks tahtnud koorilt kuulda suuremat vabadust ja rõõmu, oldi liiga kinni noodis, liialt tõsimeelsed ja asjalikud. Vaatamata kriitilistele märkustele oli kontsert tervikuna huvipakkuv ja meeliülendav, mida Viljandi publik ka sooja aplausiga kinnitas.

Hetk "Hingedemaa kellade" esituselt.

FOTO PEETER HÜTT

Hingedemaa kellad

KAIE TANNER

kuulaja

Piret Ripsi kantaat "Hingedemaa kellad". Esietekanne Tallinna Kaarli kirikus 3. novembril 2007. Esitaja: Maire Eliste laulustuudio. Teos on saadaval nii noodi kui ka CDna.

Piret Ripsi kantaat on kirjutatud solistidele, mudilaskoorile, tütarlastekoorile, segakoorile ja instrumentaalansamblikele. Selles mõttes sobib see hästi laulustuudiole, kus eri vanuses lauljad ning ka solistid omast käest võtta. Maire Eliste laulustuudios on see tõepoolest nii – lauljaid on seal alates kuuekuuustest kuni gümnaasiumiealisteni.

Tegu on väga ILUSA muusikaga. Kohe niivõrd, et tekib tahtmine sõna "ilus" suurte tähtedega kirjutada. Tekstid on valitud eesti luuletajatelt Ernst Ennolt, Anna Haavalt, Heiki Vilepilt, Peeter Singilt ja Leelo Tunglalt; mitmed tekstid on kirjutatud ka helilooja ise. Ning sõnaline osa on sama ilus ja helge kui seda toetav muusika.

Rips kirjutab loogiliselt, vokaal ja tekst voolavad teineteisest läbi põimudes ning ei moodusta kummalisi puntraid, nagu seda pahatihti juhtub. Ühestki osast ei leia ebaoloogilist viisikäiku, häälejuhtimist ega tekstijaotust, ehkki tihti esitab muusikaline materjal solistidele ja koorile suuri nõudmisi.

Kantaadi avakoor "Hingedemaa kellad" on kirjutatud segakoorile, kuid kontserdil

esitasid seda peamiselt kaks solisti, koor laulis vaid refrääni. Minu meelest on see kantaadi üks armsamaid osi: väga tihe, kuid kerge ja läbipaistev faktuur, hoogne ja mitte-eestlaslikult elav karakter. Ilmselt kujuneb sellest õige pea üks eesti kooride jõulukontsertide hitte.

Kantaadi teine osa "Lapsel on mure" on esimesega võrreldes kontrastne, ehkki mitte minoorne. Murelaul on siiralt lapsepärane ning hoopis erinev järgmisest, Ernst Enno sõnadele kirjutatud osast "Ta tuli". Selle osa esituselt oleks oodanud rohkem küpset süvenemist, mida esiettekandel laulnud noorelt solistilt Maarja Karolina Uritamelt ehk nõuda ei saagi. Enno tekst on tegelikult raske ning tahab läbimõtlemit ja -tunnetamist. Vokaalselt oli ettekanne aga nauditav: Maarjal on suure ulatusega kaunis hää, mis kandis hästi nii kõrges kui ka madalas registris, ning ta sai hästi hakkama mitte just väga lihtsa muusikalise faktuuriga.

Kantaadi segakooriosad (avakoor, "Mu süda usub õnne", "Vaikses kambris", lõpukoor "Ühel hommikul") on hästi kooripäraselt kirjutatud ning leiavad kindlasti kasutust ka omaette. Selgelt eristuvad teistest oma erksa röömsa karakteri ja särava avaja lõpukoor. Väga ilusaid leide on ka laste- ja mudilaskoori osades: juba nimetatud

"Lapsel on mure", "Unelaul", "Õo laul" ja "Meie lapse uni". Tõsi küll, üksteisele järgnedes on neil osadel suur oht ühenäoliseks kujuneda. Ehkki noodi järgi peaksid tempod olema erinevad, on osade karakter üsna sarnane ja seega "autopiloot" kerge tulema. Ometi on muusika elav ning sellele aega ja hingamist andes on nimetatud ohtu võrdlemisi kerge vältida, kui dirigent ei lase bändil ühe ja sama biidiga algusest lõpuni mängida.

Kantaadi sooloosad ja duetid õnnestusid kõik hästi, eredamatena jäid meelde väikese Melissa Carita Otsa lauldud "Õo laul" ning Kätliin Soosalu ja Elizabeth Paaveli esitatud "Kas sa iial ei küsi?". Järgitult vaimustas aga kantaadi eelviimane osa "On soola, on valgust" (ka seda laulis Elizabeth Paavel). Siin oli lisaks kaunile muusikale olemas kogu kirg, süvenemine ja liigutus, millest mõnes eelmises osas veidi puudust tundsin.

"Hingedemaa kellad" läbi kuulanud, tekkis küsimus, kas see on kantaat. Isegi nii suur küsimus, et võtsin sõnastiku välja ja vaatasin järele. Tõesti-tõesti, kantaat on saatega või saateta mitmeosaline teos koorile (ja solistidele). Nii et "Hingedemaa kellad" on igal juhul kantaat. Võib-olla tekitas kahtlust see, et 12 osast kaks on mulle lauludena varem tuttavad ("Mu süda usub õnne", "Ma tõusen tuhand üles"). Aga tegelikult selgus, et need varem valmis saanud lood sobisid kantaati nii hästi, et ongi sinna sellepärast pandud. Ja teosele tervikuna tuli see ainult kasuks. Pigem ongi asi selles, et kantaat seostub millegi sügava, tõsise ja vana-ga, nagu Bach, äärmisel juhul nagu Sumera või Tormis. Ometi võib kantaadi vabalt kirjutada ka eri vanuses lastele, solistidele ja kooridele ning "Hingedemaa kellad" on selle kohta hea näide. Teose kaheteistkümnest osast mõned on mõeldud laulmiseks mudilastele, mõned lastele ja noortele; leidub nii kooriosi kui ka soolosiid ja duette. Seejuures saab neid laulda kantaadina või ka eraldi – iga osa on tervik.

Kui tahate pimedal hingedeajal või ka valgel jõuluajal kuulata muusikat, mis on helge, hell ja habras, siis sobib "Hingedemaa kellad" teile hästi. Kui tahate sellist muusikat laulda, sobib ka. Aga teie vokaalsed võimed peavad sel juhul olema üle keskmise.

Audiogalerii oktoobriöös

ERKKI LUUK
muusikakriitik

Audiogaleristid Kiwa ja Fantomas olid 26. oktoobril Kumu jääkülma hoovi kogunud rahvusvahelise seltskonna helikunstnikke ja -eksperimentaatoreid. Alustas jgrzinich, USA luure resident Moostes, kes toodab *ambient*'i, mis on küllastunud loodushelidest, sageli ka hõredavõitu undamist (*drone*'i). Tema plaadiümbriiselt leiame lilli, kive, mulda jms monotoonsel maastikul. Ka muusika on võrdlemisi ühtlane, peaaegu eranditult ühes dimensioonis, milleks on tiheduse kasvatamine ja kahandamine. jgrzinichi seekordne kava oli – küllap ka tänu kvadroheli toetusele ja/või mängimisele – ebatavaliselt mürrarikas ja ka tehnoloogilisem. Ei saa muidugi välistada, et helide algallikad olid siiski looduslikud, kuid kuulates neid tuvastada ei õnnestunud. Võimendus pandi kõvasti proovile, kui jgrzinichi sett ennast ja müra intensiivsust minutitega üles “jgrzinichis”. Hoovi nurkades paiknevad neli kõlarit paiskasid oma raspeldava ja nülgiva heli hoovi keskele, kus artistid koos surmapõlgavama osaga publikust kvadroheli täishulluse kogemiseks strateegiliselt paiknesid.

Pink Twins on vist tõesti vennad, ja igatahes Soomest. Nende töö oli, nagu suuremal osal Audiogalerii kunstnikest, müra ja tume *ambient*'iga piirnev. jgrzinichiga võrreldes oli see märksa leebem, vähem läbibistav ja monotoonne, tegelikult üldse kuidagi märkamatu. See on üldine probleem kõigi *live*'ide puhul, mis stiililt üks teisest praktiliselt ei eristu. Enamik esinemistest lähtus ühest võrdlemisi kompaktselt, ehkki küll isikupärasteid arenguid võimaldavast stiilidominandist – *drone*, tume *ambient*, müra. Tagantjärele tundub, et isegi kui heliallikad ja kompositsioonipõhimõtted olid erinevad – näiteks Keller kasutab väidetavalt analoogheliseid (linte jne) ja Dseir andis publikule hoogu tantsurütmitis –, summutavad esinemised, kus artist arvutis faile maha mängib, oma süstemaatilise ühtlusega suurema osa neist erinevustest. Ürituse toimumine inimsõbralikumaskeskkonnas, näiteks Kumu šedöövritest kiiskavas ning musta marmorisse valatud sisemuses, või mõnel soojal augustiõhtul oleks kindlasti aidanud seda kõike märksa hõlpsamini vastu võtta.

Visuaal toimus. VJ-d Nep Tong ja Mutual kasutasid oma abstraktsete settide lähtematerjalina innovatiivsete kaadrite poolest tuntud Saku reklaame – kuid muusikas ei saa *show* osas ainult ühele ekraanile lootma jääda. Macumbista (Derek Holzer) oli ses mõttes täistabamus: optiline süntesaator on juba instrumendina tähelepanuväärne, kuid näha pimedas öös, kuidas valgus dramaatilisi poose võtva kunstniku käe all heliks muutub, on peaaegu müstiline kogemus. Nii sünnib kunst, vähemalt see ettekujutus kunstist, mis toob salapärase looja publiku ette arusaamatuid rituaale, nõidusi ja müsteeriume läbi viima. Selline ettekujutus on tegelikult lummas, ja ka Macumbista helid (pröginad, plöksumised, raginad jms) olid teretunud vaheldus Audiogalerii teoste valdavalt *ambient*'esse loetellu. Kumu hoov on oma põhiolemuselt kaev, kust ei puudu ilmselt ka kaja, kuid ühtlase huugamise ja müra puhul on tulemuseks ikka ühtlane juga. Võimalik, et valgussignaali

ja helide katkendlikkus pani selle instrumendi, milleks kaev oma algupäralt ju on, paremini mängima. Hiljem lisandus sellele veel üks atraktsioon – grafoprojektor, mille valgusvihk langes optilise süntesaatori valgusanduritele, mida Macumbista erinevatel kiirustel ja kaugustel pöörlevate, mitut moodi varjutatud väikeste ketastega dünaamiliselt varjas. Tulemuseks oli erineval kõrgusel ja erineva hängusustmega polüfooniline surin ja sirin.

Macumbista tehnoloogilisele illusionismile vastasid eestlased Barthol Lo Meior ja Mihkel Tomberg kontseptuaalse *low-tech* daismiga. Barthol oli väikese raadio ära *circuit-bendin*'ud (korpuse maha võtnud ja sisemuse ära vusserdanud) ning andis kontserdi selle emaplaadi siinidel. Madalpinge lubas tal näppupidi ja mitmesuguseid abivahendeid kasutades seda sajalt eri viisil loomunguliselt lühistada. Öö dünaamilisimas etteastes, oma laadilt võib-olla vahe- tuimas, mis elektroonilise heli vallas üldse võimalik, sündis inimese ja masina keelatud ühendusest haruldaselt tabav kontsert. Digitaalne anarhia täitis hoovi ootamatute särakate, undamise, kiunumise, särina ja mille kõigega veel. Ka publik näis olevat viimse piirini üles kruvitud, sest masina ja inimese järgmine samm polnud ju kuidagi etteaimatav ega teada.

Barthol Lo Meior oma väikese äravusserdatud raadioga.
FOTO EVELYN ERVIN

Nostalgiline mäng. Väike ülevaade argentina tangost

LAURA TALVET

tangohuviline, Tallinna Argentina Tango Klubi asutajaliige

Tango allutas meid oma soovidele,
viis meid kaasa, juhtis meid,
kaotas ning leidis meid taas...

(J. L. Borges)

Tõeliselt pühendunud tangoarmastajad üle kogu maailma teavad, mis kuulub kohustusliku elemendina ükskõik millise äri- või puhkuse reisi juurde. Enne veel kui pakitakse kohvrid, uuritakse välja, kus on reisi ajal võimalik tantsida, teisisõnu – kus ja millal toimuvad milongad, tantsuõhtud, kus tantsitakse tangot. Kui sellisele üritusele satub mõni asjatundmatu uudistaja, avaneb talle saali sisenedes üsnagi kummaline vaatepilt: ruum (enamasti mõni restoran, baar või tantsusaal) on täis tantsivad paare, kes kõik on mingis transitaolises seisundis, justkui omamoodi mediteerides. Hingetatult ja sujuvalt liiguvad nad edasi, ülalkehad stoilises harmoonias liitunud, samal ajal kui jalad mängeldes omavahel “vestlevad”, moodustades kõikvõimalikke ja võimatuid kombinatsioone; pea ja jalad nagu ei kuulukski ühele ja samale inimesele. Paljude naiste silmad on suletud, nad justkui ei viibigi enam selles ruumis, vaid mingis teises reaalsuses, hetkes, kus ununeb kogu ümbritsev. Kõike seda saadab nukralt, ent kindlalt sammuva heliga *bando-neon*, melanhoolse tämbriga viul... Selles esmapilgul kummalises, ent täielikult haa-

ravas tantsus on midagi sügavalt nostalgilist ja salapärast.

Salapärane sõna “tango”

Niisama salapärane kui tants ja muusika ise, on ka tango ajalugu, mille üle vaieldakse teravalt tänaseni. Mõned peavad tango sünnilinnaks Montevideod, teised Buenos Airst. Keeruliseks teeb uurimise ka see, et 19. sajandil, kui tango väidetavalt tantsuna esimest korda ilmus, olid Ameerika mandril levinud erinevad muusikažanrid tihti üksteisest mõjutatud: esimesed tangod on näiteks väga sarnased *habanera*’le. Nii *habanera* kui ka tango tantsimine sisaldab “minekuid” ja “tulekuid”, mõlema rütmis vahelduvad markeeritud ja markeerimata löögid. Hispaaniast kolonisatsiooni ajal Ameerika mandrile jõudnud muusikastiilid muutusid tihti kas osaliselt või täielikult, luues omakorda uusi kombinatsioone; näiteks Venezuelas läks moodi *corrido*, Lõuna-Ameerika rannikul *chamarra*, Argentina ja Uruguay pampaaladel *cifra* ja *milonga*, Tšiilis *cueca* ja *zamba*. Mõnikord juhtus ka nii, et sisse-rännanud muusikaline vorm jõudis lõpuks uuesti tagasi oma algseesse sünnipa-

ka. Nii sai näiteks *habanera*’st hiljem taas väga “hispaaniaalik” tants, mida on oma teostes kasutanud paljud mittehispaanlastest heliloojad (mõelgem kas või Bizet’ “Carmeni” peale).

Sõna “tango” päritolu on aga endiselt väga hämar ja vaidlustekitav. Paljude filoloogide ja ajaloolaste arvates tuleb selle juuri otsida Aafrikast. Enamik Ameerikasse toodud orjades pärines Kongost ja Sudaanist ning väidetavalt tähistas “tango” mõnes nende maade kohalikus keeles kohta, kuhu tulevased orjad enne Uude Maailma viimist kokku koguti. Teine võimalik tähendus, mida paljud allikad mainivad, on paik, kuhu orjad (juba Ameerikas) pärast rasket tööd kogunesid, et veidi lõõgastuda ja tantsida. Mõlemat tähendust ühendab selle kohta kirjeldus: tegemist oli paigaga, mis oli kinnine, enamasti ringikujuline ning isoleeritud. Argentinast ja Kuubalt on leitud kirjalikke allikaid, kus sõna “tango” esines juba 19. sajandi algul. Arvatakse, et hiljem, metonüümia käigus, hakati tangoks nimetama paiga asemel hoopis tantsu, mida seal tantsiti. Samas ei ole teada olevalt ühtki tõsiselt võetavat tõestust, et sellel “tango” oleks mingigi seos hiljem Buenos Aireses ja

kogu maailmas tantsitud tangoga. Ajaloost leiab ka vihjeid portugali keelsele sõnale *tangomão*, tähistamaks valget, kes mängis mustanahalist, et pääseda lihtsamalt Aafrika hõimupealike jutule ning seeläbi endale orje hankida. On ka neid, kes arvavad, et "tango" on pärit ketšuaakeelsest sõnast "tambo", mis tähistab samuti kohta, kus tantsiti. Boliivias näiteks oli tambo kõrtsilaadne asutus, kus müüdi sööke ja alkoholi (samas tähistas "tambo" Argentinas hoo-piski lehmapiima saadusi müüvat asutust). Samuti on neid, kes arvavad, et sõna "tango" tuleneb sõnast "tambor", nii nimetati tantsupaika Panamas.

Buenos Aires: perifeeriast tsentrisse

Vaatamata vaidlustele tango päritolu üle, on enamik uurijaid siiski ühisel arvamusel, et tango kui tants sai alguse 1880. aastatel Rio de Plata jõe ümbruses asuvates linnades, nendeks olid Buenos Aires, Montevideo ja Rosario. Mõnest faktist piisab, et mõista, miks just Buenos Airesel oli eeldusi saada tollaseks tangopealinnaks. Nimelt kasvas linna elanike arv määratu kiirusega tänu sisserändele eelkõige Euroopast (eriti Hispaaniast ja Itaaliast, ent ka Kesk-Euroopast, Süüriast, Liibanonist jne), moodustades omapärase keelte ja kultuuride Paabeli, kus kõik võitlesid elu ja paremate majanduslike tingimuste eest. Kui 1869. aastal oli Buenos Aireses vaid 180 000 elanikku, siis juba 1910. aastaks suurenes see peaaegu poolteise miljonini!

Immigrandid koondusid niisiis perifeeriasse, äärelinnadesse, üritades kuidagi-moodi leiba teenida ja ellu jääda. Paljude tangouurijate arvates sai just sellest nähtusest alguse Buenos Airese vaim ning samuti tango olemuse üks elemente – tollast äärelinnas elavat inimest iseloomustas ebakindlus, desorientatsioon ja melanhoolia, mida kompenseerisid uhkus ja võitlusvaim. Eri-nevatest kultuuridest inimesi, kellest paljude illusioonid "Ameerika imest" olid purunenud, ühendas vaid paar asja: mate (subtroopilisest taimest tehtud mõru teejook) ja tango, segu melanhooliast ja sensuaalsusest. Kuna sisserännanute puhul oli enamasti tegemist vallaliste meestega, sai Buenos Airesest peagi suur prostitutsioonivõrgustik, kus mustanahalised orjad asendusid valgete orjadega. Tango ja prostitutsiooni seoste kohta on väga vastakaid arvamusi. On neid, kelle arvates on seos ilmne,

ent on ka neid, kas kahtlevad, kas tangot algselt lõbumajades tantsiti. Tõsi on, et mõnedes tantsulokaalides pakuti ka intiimteenuseid, ent seal ei tantsitud kunagi ainult tangot, vaid ka polkat, milongat ja teisi tantsu. Tegelikult tantsisid tangot alguses ainult mehed omavahel, alles hiljem ilmusid nende kõrvale tantsijannad. Viiteid lõbumajadele on ka paljude varajaste tangolaulude kahemõttelises pealkirjades, ent seegi võib olla eksitav. Samasugused pealkirjad olid varem polkadel ja *corrido*del, laulude sõnad liikusid tihti ühest žanrist teise edasi.

Linnastumine oli niivõrd kiire, et juba 1914. aastal elas 58 protsenti Argentina rahvastikust linnades, enamik neist Buenos Aireses, kus sotsiaalne kihistumine on väga tugev. Nii liikuski tango tasapisi perifeeriast keskuse poole. Kui algusaastatel. 19. sajandi lõpus, võis tangot nimetada veel "linnafolklooriks", mida tantsisid eelkõige madalamast sotsiaalsest kihist inimesed, kelle tulevik oli niisama ebakindel kui olevik, siis 20. sajandi algul hakkas tango jõudma jõukamatesse kvartalitesse. Veel enne, kui kodusse ilmusid fonograafid ja grammofoonid, aitas tango levikule kaasa maagilise kõla ja toreda välimusega Itaalia päritolu instrument – väntorel. Tõeline pöördepunkt saabus aga 1911. aastal, kui ilmusid esimesed orkestrid, tehti esimesed orkestrisalvestused ning tango hakkas tasapisi jõudma ka Euroopasse. Sisuliselt ühendab neid kolme fakti üks tõik – tango hakkas kujunema seltskonnatantsuks, mida ei tantsitud enam ainult perifeerias, vaid ka keskustes.

Orquesta típica ja bandoneon

Algusaegadel oli tango instrumentaalne ning ka praegu, pärast sajandipikkust arengut ja muutusi on jällegi moes instrumentaalne tango. Esimesed pillid, millega tangosid mängiti, olid kitarr, klaver, flööt ja viiul, kuid praegu on skaala märksa laiem, asendamatuks on saanud müstilise tämbri-ga *bandoneon*. Kuigi esimene *bandoneon* valmistati Saksamaal, rändas see eriline instrument peagi Argentinasse, jättes oma head sõbrad, akordioni ja löötpilli Euroopasse maha. Nimelt oli Euroopa muusikute arvates *bandoneon*'i tämber liiga dramaatiline ja sügav, akordion aga kergem ning meloodilisem. Praeguseks on *bandoneon*'ist saanud tango sümbol, selle auks on kirjutatud mitmeid tangosid, kuulsaim on "Che bandoneón!", mille kirjutas 1948. aastal Aníbal Troilo. Pole juhus, et esimene tangole pühendatud monument Buenos Aireses, mis avati käesoleva aasta 22. novembril, kujutab hiigelsuurt *bandoneon*'i.

Võib öelda, et tangol kui tantsul on kolm põhilist noorus- ja küpsusperioodi: esimese kolme jooksul tantsiti äärelinna lokaalides, kõrtsides ja kabareedes, teise kolme jooksul aga kohvikutes, tantsusaalides ja teatrites. Tegelikult tantsitakse tangot igal pool, kus vähegi võimalik, kuna tango on alati olnud ja on ka praegu elav, liikuv tants, mis toitub improvisatsioonist ja hetkeolukorrast. Niipea kui tango sisenes kohvikutesse ja teatritesse, sai muusika instrumentaalne pool uue, suurema tähenduse. 20. sajandi esimesel aastakümnel sündis uus mõiste tango ajaloos – *orquesta típica criolla*, spetsiaalselt tango jaoks mõeldud orkestrikoosseis, millest arenes hiljem *orquesta típica* (enamasti on selle koosseisus *bandoneon*'id, viiulid, kontrabass ja klaver, mõnikord ka tšello, trummid, flööt, kitarr ja vioola). Esimene ametlik tangoplaat on pärit aastast 1907. Selleks sai tango "La Morocha", mille muusika kirjutas uruguay päritolu pianist Enrique Saborido ja sõnad Ángel Villoldo, esitas lauljatar Flora Hortensia Rodríguez de Gobbi. Esimene orkestrisalvestus pärineb aastast 1911, tegemist on tangoga "Rosendo", *orquesta típica criolla*'t juhatas Vicente Greco.

Gardelist tänapäevani

Kõigi aegade suurim tangolaulja on olnud kahtlemata Carlos Gardel (1890–1935),

kelle häääl jõudis Buenos Airesest nii Pariisi kui ka New Yorki ning kelle abil muutus tango universaalseks nähtuseks. Võib isegi öelda, et enne Gardeli ei eksisteerinud tangot kui laulu, tegemist oli vaid tantsuga. Gardeli ja tema kaasaegseid nimetatakse tango ajaloo "vanaks kaardiväeks" (*la guardia vieja*), tegemist on kõige "ehtsama" tango perioodiga, mis hõlmab 20. sajandi esimesi aastakümneid. 1920–1940 kestis "uue kaardiväe" periood (*la guardia nueva* või *edad de oro*), tango kuldaeg, mil tõusevad esile sellised muusikud nagu Francisco Lomuto, Francisco Canaro, Roberto Firpo, Agustín Bardi, Osvaldo Fresedo, Mariano Mores jpt ning lauljad Ignacio Corsini, Sofía Bozán, Rosa Quiroga, Agustín Magaldi, Roberto "Polaco" Goyeneche, Ángel Vargas ja Edmundo Rivero. Tuntumaid orkestreid juhatasid praeguseni väga kuulsad Osvaldo Pugliese, Aníbal Troilo, Carlos Di Sarli ja Horacio Salgán. Imeilusaid laulusõnu löid "uue kaardiväe" poeedid, kellest tuntumad on Enrique Santos Discépolo, Homero Manzi ja Enrique Cadícamo.

1950. aasta paiku algas traditsioonilise tango ajaloo kriis, ent samas ka "avangardse tango" periood (*tango de vanguardia*), mille suurkujuks on Astor Piazzolla (1921–1992), kes tõi tangosse täiesti uue, enneolematu stiili, mida paljud kaasaegsed teravalt kritiseerisid, nimetades heliloojat "tango mõrtsukaks" ning tema muusikat "antitangoks". Praegu tunnustatakse Piazzollat kui moodsa, uuendusliku tango sümbolit, kellel on palju õpilasi ja järgijaid. Kindlasti just tänu Piazzolla uuendustele toimus viimastel aastakümnetel tango taassünd, mille uuteks häälteks said Susana Rinaldi, Rúben Juárez, Enrique Espinosa, Chiqui Pereyra jpt.

Praegu on tango taas populaarne kogu maailmas; Buenos Aireses kõrval on suuremad keskused Berliin, Pariis ja London. Tekkinud on palju uusi tangostiile, mida on mõjutanud rock, jazz ja elektrooniline muusika; traditsioonilisema tango kõrvale on tekkinud *tango nuevo*, mis paneb rõhku tantsu *show'*likumale küljele, keerulistele figuuridele ja tantsijate professionaalsusele. Elektroonilise tango tuntumad muusikakollektiivid on Bajofondo Tango Club, Tanghetto ja Gotan Project. Milongadel mängitakse kõikjal maailmas tantsuks erinevat muusikat, Gardelist tänapäevani.

Tango ja Soome

Meie põhjanaabrite tangolembus on kindlasti kõigile teada, ilmselt on aga paljudele uudiseks, et tango jõudis Uuest Maailmast Soome kontserdilavadele juba 1910. aastal ja et kõigest viis aastat hiljem kirjutas livari Kainulainen esimese soomekeelse tango. Veidi pärast seda tähtsündmust sai Soome endale ka "põhjala Gardeli", Olavi Virta. Melanhoolse hingega soomlaste seas leidis nostalgiline muusika viljaka pinnase ja arenes omaladseks, soomepäraseks, lausa rahvuslikuks tantsuks. Olenevata sellest, et *bandoneon*'i asendab akordion, muusikas on vähem *staccato*'t ja rohkem meloodiaid kui Buenos Aireses tangos, on see oma olemuselt siiski tango – muusika, mis kutsub esile nostalgiat, melanhooliat, igatsust. Soome tango kõrgpunkt saabus 1962. aastal (tähistades oma-moodi tagurpidi liikumist tsentrist periferiasse, kuna Buenos Aireses oli samal ajal tango kriis), kui Reijo Taipale kirjutas sõnad Unto Mononeni laulule "Satumaa". Ilma liialduseta võib väita, et selle meloodia mõju on paljude soomlaste jaoks hümnikski tugevam. Tangovaimustus Soomes kestab endiselt. Igal aastal korraldatakse Seinäjoki väikelinnas tangofestivali, kuhu koguneb ligi 200 000 inimest, et välja selgitada noorte lauljate hulgast tangokuningas ja tangokuninganna. Pole vist juhus, et soomekeelset sõna "kaiho" on raske teistesse keeltesse tõlkida, sest see tähendab

midagi enam kui lihtsalt sügav melanhoolia...

Milonga, tango ja vals

Sõna "milonga" ei tähenda ainult tantsuõhtut, vaid ka tantsu, mis on tango sarnane, tegelikult tango eelkäija. Olles algselt anonüümne rahvaviis, mida lauldi ja tantsiti maapiirkondades, levis see äärelinnadesse ning 19. sajandil arenes sellest välja tango, algusest peale selgelt urbanistlik stiil, mis kasvas ja arenes koos linnaga, oma loomuliku keskkonnaga. Tango ülekaalukas populaarsus lükkas milonga mõneks ajaks tagaplaanile, ent paljud heliloojad hakkasid tangode kõrval siiski kirjutama ka milongasid. Mõlemat tantsu ühendab markeeritud ja markeerimata löökide vaheldumine ja taktimõõt (2/4 või 4/8), kuid milonga on rütmikam ja intensiivsem, kiirema tempoga kui tango. Paljud heliloojad on loonud ka hübriide, milongaliku rütmiga tangosid. Kui 20. sajandil jõudis Ameerika mandrile ka vals, segunes seegi tangoga – Euroopa valsist jäi alles rütm, ent hing muutus, sulades lahutamatu kokku tango olemusega. Tänapäevani kehtib üle kogu maailma toimuvatel milongadel kohustuslik kolmik, mida tantsitakse vahelduvas järjekorras: tango–milonga–vals.

Nostalgiline mäng

Tangot ei laulda ega tantsita selleks, et unustada, vaid selleks, et kogetut meenutada, seda uuesti läbi elada. Sõna "nostalgia" tähendab kreeka keeles nii tagasimeinekut (*nostos*) kui ka valu (*algos*). Ent tango on ka pidev mäng – nii nagu tantsijate jalad kompavad mängeldes teineteise "territooriumi" piire, nii on ka iga uus tantsukogemus järjekordne "läbimäng", ainulaadne ja ühekordne, kandes endas vanu mälestusi ja segades neid uutega, kuniks elu...

Kasutatud kirjandus:

<http://www.todotango.com> (kogutud artiklid). Blas Matamoro. El tango. Acento Editorial, Madrid, 1996.

Antonio Pau. Música y poesía del tango. Editorial Trotta, Madrid, 2001.

Manuel Hidalgo Huerta. Tango: melodía y canción imperecedera [Con las letras de 50 tangos para el recuerdo]. Biblioteca Nueva, Madrid, 2001.

<http://www.tango-tallinn.com>

Muusikalinn Helsingi

Kuiigi Eesti muusikaelu on küllaltki rikas ja aktiivne, tuleb nii mõnigi kord tahtmine väljapoole vaadata ja võrrelda. Kõige hõlpsam ja kättesaadavam on käik lahe taha Helsingisse. Alljärgnevalt muljeid sellest, mida sai näha ja kuulda ühel oktoobrikuu nädalavahetusel põhjanaabrite pealinnas.

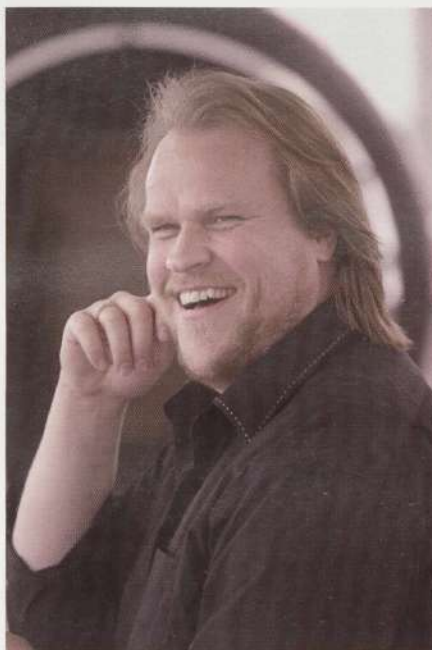
Ooper ja Wagner – soomlaste kaks armastust

Soomlaste kiring ooperi vastu pole ei saladus ega uudis. Selle kinnituseks on soome heliloojate ind uudisoooperite loomisel ning igal suvel Savonlinnas toimuv mainekas ooperifestival, mis meelitab kohale soliste, lavastajaid, dirigente ja ooperigurmaane Euroopast ning kaugemaltki. Publiku pärast ei pea muretsema ka Soome Rahvusoooper, kus pärast mõne aasta tagust mõõna ja majanduslikke raskusi ning peadirigendi ja peadirektori vahetumist lähevad asjad taas ülesmäge – nii muusikaliselt kui lavastuslikult heal tasemel ooperietendused toovad saali värsket publiku-uuringu põhjal 92 protsenti täis.

Teadu on ka põhjanaabrite suur Wagneri-armastus ning tõsiasi, et juba pikemat aega “varustab” Soome Euroopa prestiižseimate ooperiteatrite Wagneri-lavastusi oma suurepärase lauljatega. Pisut liialdades võiks öelda, et hea laulja on soome üks rahvusvaheliselt edukamaid ekspordiartikleid!

Need kaks armastust, ooper ja Wagner, said kokku 18. oktoobri kontserdil Finlandia-talos ning mõistagi oli saal viimse kohani välja müüdnud. Tänavu oma 125. tegevusaastat tähistavat Helsingi Linnaorkestrit juhatab kauaaegne ja armastatud peadirigent Leif Segerstam, kes kannab nüüdsest orkestri antud autiitlit peadirigent *emeritus*. Öhtu täht oli bassbariton Juha Uusitalo, hetkel nõutumaid soome ooperilauljaid maailmas. Kavas aariad, stseenid ja avamängud Wagneri ooperitest.

Juha Uusitalo on neljakümneandates aastates suurt kasvu ja suure häälega mees, kes

Karismaatiline bassbariton Juha Uusitalo.
FOTO HEIKKI TUULI

alustas laulmisega alles kümne aasta eest ning on selle ajaga teinud peadpööritava tähelelennu maailma ooperilavadele. Seda hoolimata faktist, et ametlikult pole ta kunagi laulmist õppinudki ning oli varem hoois flöödimängija mitmes sümfooniaorkestris, teiste hulgas ka Soome Rahvusoooperi orkestris. Kuna Sibeliuse Akadeemia lauluskonda teda ei võetud, tuli tal õppida omal käel, näiteks oma iidolite Martti Talvela ja Luciano Pavarotti, aga ka David Oistrachi salvestusi kuulates. Mees ise arvab, et just akadeemilise lauljariduse puudumine on aidanud tal leida tee muusika tõeliste aarete juurde, milleks on sõnum ja vabadus, ning juhtunud ta kõrvale vokaaltehniliste maneeride eksitavast padrikust.

Tema hääles on tõepoolest imeksandavat vabadust, seda ka Wagneri vokaalselt ebamugavate ning mõne arvates kohati lausa lauljavaenulike ooperipartiide esitamisel, kuid seda vabadust ei saaks kindlasti olla ilma laitmatu vokaaltehnilise baasita. Uusi-

talo hääles on palju nauditavat – sügav tämber, ilus soe toon, suur ulatus ning ühtlane kandvus kõigis registrites. Ta on emotsionaalselt intelligentne laulja, kes suudab oma häälega “mängida” ning manada esile nii palju värve ja tundetoone, et tegelaskuju ka kontserdilaval, ilma grimmi, kostüümi ja dekoratsioonideta elavaks ja usutavaks laulda. Ühtviisi haarav oli ta nii raevuka ja vaevatud Lendava Hollandlase kui ka õrna lembelauliku Wolframina; tema tark muusikaalsus pääses eriti selgelt mõjule “Parsifali” Amfortasi monoloogis ja Wotani huvastijātu stseenis ooperist “Valküür”. Teksti mõtestatud esitus toetas alati absoluutselt laitmatu diktsioon.

Meeldejäeva galakontserdi teine tark muusik oli 63-aastane Leif Segerstam, kes oma välimuse ja olemusega on ise otsekui mõni tegelane Wagneri ooperist või vägev hiid mõnest põhjala müüdist. Kunagine pianist ja viuldaja ning veel praegugi ülevoolavalt viljakas helilooja alustas oma hiilgavat dirigendikarjääri noorena just nimelt ooperimajades. Segerstami nägemuses on Wagneri muusika ilmselt midagi väga lihtsat ja loomulikku, sest tema käe all mängis orkester küll jõuliselt ja hea pingega, kuid mitte raskepärast või n-õ virtuoossuse paine all. Kuidagi suudeti hoiduda ka liigest paatosest ja säravast pidulikkusest, mis Wagneri muusikaga vahel justkui vältimatult seostub. Selle asemel oli pehme ja läbikumav orkestrikõla, mille üheks komponendiks mõnus tummine keelpillitoon ja teiseks vaskpillitämber, mis kui sulakuld.

Midagi sõnul seletamatut oli nende kahe suurmehe, Uusitalo ja Segerstami koostöös, kui nad seal orkestri ees niimoodi selg selja vastu toimetasid; mingi nähtamatu energiaside, mis lihtsalt toimis ja kõik.

Tapiola Sinfonieta

Helsingi satelliitlinnas Espoos baseeruv Tapiola Sinfonieta tähistab sel hooajal oma kahekümneandset tegutsemisaastat. Selja taha jäänud kahe kümneandiga orkester tõusnud Soome üheks esindusor-

Tempeliahaukio kirik.

kestriks, mis on salvestanud poolsada plaati ning kogunud kuulsust eriti viini klassikute ja nüüdisheliloojate teoste tippesitustega. Pikka aega juhtis orkestrit dirigent Jean-Jacques Kantorow, alates 2006. aastast kasutab orkester aga tavatut skeemi, kus kollektiivi kunstilisi plaane seavad kolm meest – viuldaja-dirigent Pekka Kuusisto, pianist-helilooja-dirigent Olli Mustonen ning dirigent Stefan Asbury.

Tempeliahaukio kirikus toimunud kontserdil seisis Tapiola Sinfonieta ees inglase Asbury, kes juhatab maailmas sageli nüüdismuusikat (sealhulgas oopereid), on juba tosin aastat õpetaja Tanglewoodi muusikakeskuses ning dirigeerib sel hooajal muuhulgas Baieri ja Viini raadioorkestreid ning ansambli Klangforum Wien. Tema koostatud kontserdikava oli mitmekesine, samas kuulajasõbralik, sisaldades Einojuhani Rautavaara, Dmitri Šostakoviči ja Wolfgang Amadeus Mozarti teoseid.

Rautavaara 1972. aastal loodud “Cantus arcticus” on üks neid õnnelikke 20. sajandi helitöid, mis kõlab ajakohaselt, kuid ei kriimusta kuulaja kõrva. Oulu ülikooli tellimisel sündinud teosest sai ülemaailmne klasiikahitt ja kindlasti üks tuntumaid soome muusika saadikuid. “Cantus arcticust” kaunistab rändlindude “ülemlaul” ja seda võib pidada omamoodi “rohelisteks” helitööks, mille lõpuosas kulmineeruv keelpillide ja linnuhääle kluu-kluu sümfoonia jätab kuulaja harva osavõtmatuks. Kontsert lindudele ja orkestrile kõlas kaunilt, lindilt tulevad loodushääled olid oskuslikult sulatatud intensiivsete keelpillikõlade sekka.

Šostakoviči “Marina Tsvetajeva kuus luletust” valmis aasta pärast “Cantus arcticust”, kuid mõistagi hoopis teises poliitilises, sotsiaalses ja loomingulises õhustikus. Siin valitseb lootusetus lootuse üle; kuigi

on ka kirkamaid värve, domineerib tumedates toonides palett. Soleeris metsosopran Tiina Penttinen, kes laulis väga hea häälduse, diktsiooni ning teksti mõistmisega. Samas näis, et enamik publikust teose sügavust ja alltekste ei hoomanud – ehkki kavalehel olid tekstitõlked mõlemas riigikeeles, jälgisid neid üksikud.

Tapiola Sinfonieta visiit Helsingi kauneimasse kontserdipaika lõppes Mozarti 36. sümfooniaga (“Linz”), kus orkestri sulnis, viimistletud kõla pääses kõige rohkem mõjule. Ootuspäraselt meeldis imelapse poolt nelja-viie Linzisi viibitud päeva jooksul vaevata “valmis visatud” sümfoonia publikule kolmest teosest kõige rohkem. Kuigi õhtu sisuline raskuspunkt oli pigem Šostakoviči tsükkel, võis lõpuaplause ajal dirigendi emakeeles konstanteerida: *Mozart did the trick.*

Espoo klaverinädal

Espoo kultuurikeskuse on loonud arhitekt Arto Sipinen oma mentori Alvar Aalto parimate traditsioonide kohaselt. Muljetavaldavas hoonekompleksis asuvad Tapiola Sinfonieta, Espoo muusikakool, Espoo Linnateater, Espoo Big Band, seal peetakse filmi- ja muusikafestivale. Kultuurikeskuses toimub iga kahe aasta tagant sügiseti ka Espoo klaverinädal. Festivali kunstilised juhid on pianist Marita Viitasalo ning pianist ja Sibelius Akadeemia professor Erik T. Tawaststjerna. Varasematel klaverinädalatel on esinejate hulka kuulunud nii mõnigi maailmanimi, näiteks Lang Lang, Eliso Virsaladze, Leif Ove Andsnes dirigent Jukka-Pekka Saraste, siis veel

Arturo Nosed, Antti Siirala jpt. Seekordsel üleksandal Espoo klaverinädalal esinesid Cyprien Katsaris Tapiola Sinfonietaaga (Cyprien Katsaris vahetas välja Yundi Li),

Katia Metchetina, Marko Mustonen, Etsuko Terada, Stephen Hough ja Soome raadio sümfooniaorkester Sakari Oramo juhatusel, Alissa Bah ja Mirka Viitala. Lisaks kontsertidele toimusid Rodion Štšedrini ja Konstantin Bogino meistrikursused, esinesid Musikinstitutet Kungsvägeni, Juvenalia muusikakooli, Espoo muusikakooli ja Sibelius Akadeemia õpilased. Toimus loengkontsert Lev Ginzburgist ja kontsert “Kirmo meets Buster”, kus Buster Keatoni tummfilmide juurde musitseeris pianist Kirmo Lintinen. Selle ürituse jaoks oli korraldatud ka uute klaveripalade konkurss heliloojatele. Klaverinädalal esinenud pianistide kavades kõlasidki konkursil premeeritud heliloojate Veli Kujala, Ilari Kaila, Joonas Pohjonen, Lauri Portini, Ari Romppanen ja Elisa Järvi lood. Espoo klaverinädal on teatavat sarnasust meie klaverifestivaliga. Espoos nähtu põhjal tundub, et Tallinna festival on ehk suurejoonelisemgi, rohkem orienteeritud suurtele kontsertidele ja kuulsatele nimedele. 19. oktoobril toimunud kontserdil kuulsin klaverinädala üht nimekamat väliskülast, inglise pianisti Stephen Houghi. Ta mängis Soome raadio sümfooniaorkestriga dirigent Sakari Oramo juhatusel Brahmsi Esimest klaverikontserti. Lisaks kõlas Mozarti 36., “Linz” sümfoonia. Tundsin end Espoo kultuurikeskuse hiigelsuures kontserdisaalis esialgu pisut kõhedalt, publikut oli keskmiselt, kuid suur saal jäi siiski pooltühjaks. Juhuse tahtel oli niisiis Helsingis sel õhtul kahe erineva orkestri esituses võimalik kuulata Mozarti “Linz” sümfooniat. Raadio sümfooniaorkestri

esitus oli korrektne, kuid jai ehk pisut igavaks. Karakterid olid arusaadavad, teose ülesehitus loogiline, kuid musitseerimine tekitas vaid loidu poolthoidu, jäin igatse-

ma värsked mõtteid. Neljakümne kuue aastane Stephen Hough on magistrikraadi saanud Juilliard Schoolist. Ta on ka helilooja ning muusikaajakirjanik, kes koostab sageli ise oma heliplaatide buklette. Stephen Hough on Londoni Kuningliku Muusikaakadeemia külalisprofessor ja Manchesteri Royal Northern College of Music õppejõud. Mitmed tema plaadid on saanud mainekaid plaadiauhindu. Hough on salvestanud ka uuemat muusikat – Lowell Liebermanni ning Federico Mompoud. Tema plaat “New York variations”, kus kõlavad John Corigliano “Piano variations” ja George Tsontakise “Ghost variations” pälvis 1998. aastal ajakirja Time auhinna kui aasta parim klassikaplaat. Brahmsi Esimene klaverikontsert oli samuti nii pianisti kui orkestri poolt esitatud korrektselt ja heade traditsioonide kohaselt. Kohati oli Stephen Hough’ esituses sügavmõttelisi hetki, häid tehnilisi saavutusi. Puudu jäi läbivast terviklikust mõttest, sellest “tugevast selgroost”, mis Brahmsi teoste esitamisel on äärmiselt vajalik.

Helsingi Linnaorkestri kontserdil Finlandia-talos käis **Kristina Kõrver**, Tapiola Sinfonietaat kuulas **Joosep Sang** ja Espoo klaverinädalaga tutvus **Ia Rimmel**

Stephen Hough, omapärane briti pianist.
FOTO ERIC RICHMOND

HELSINGI KLUBIELU

TÕNU KARJATSE
muusika- ja filmikriitik

Kui oma toimumisajal juba legendiks kujunenud Ultra Bra 2001. aastal oma kuulsuse tipul laiali läks, ei teadnud keegi, mis saab edasi: kas kaksteist bändiliiget jäävad edasi muusika juurde? Oma tegemistest ja plaanidest eriti ei räägitud, peatselt aga ilmusid sooloprojektid Kerkko Koskinenilt, oma bändi tegi näitlemise kõrvalt Vuokko Hovatta ja juba järgmisel aastal ilmus poeletidele album “Onnelliset kohtaa” kollektiivilt nimega Scandinavian Music Group (SMG), mille koosseisus olid vaid endised Ultra Bra liikmed Joel Melasniemi, Terhi Kokkonen, Antti Lehtinen ja Tommi Saarikivi. Praeguseks on SMG-l ilmunud juba neli albumit, neist kolm oma plaadifirma Cortison Records väljaandel, ning sel sügisel “Missä olet, Laila?”. Muutunud on ka koosseis; juristiametile ja perekonnale pühendunud Saarikivi asemel on ansambliga liitunud Anssi Växby ja kaasa teeb hoopis rohkem muusikuid kui esimesel albumil. See viitab ka kõlapildi muutustele – rasked kitarririfid on läinud leebemaks, elektrikitarril asemele on hiilimas akustiline, kuni bandžoni välja ning tasapisi on hakanud tagasi tulema keel- ja puhkpillid. SMG oma nägu oli olemas juba esimesest plaadist peale, Joeli meloodiates ja peensusteni läbi mõeldud kompositsioonides on rasket rocki, folki ja kantritiki; Terhi sõnades on mõtlikku tunde- ja looduslühirikat ning argipäevaseid ja meeldejäävaid tähelepanekuid. Ja pealegi – nii ilusat häält nagu Terhil, pole kellelgi teisel soome pop-rockis. SMG viimane album, mida bänd saabub esitlema ka Tallinna, on senistest veelgi julgem pööre kantri poole, “Missä olet, Laila?” esitleb kantrit just selle muusikaligi parimast küljest, väljapeetud keelpillikõlas ja vokaalharmooniates on helgust ja teatud puhtust, samas ka kurbust ja midagi, mis seda kõike jätkuvalt liigutab.

Helsingi legendaarseimas klubis Tavastias esitles SMG oma uut plaati alles oktoobri algul, olles esimesed kontserdid andnud hoopis pealinnast väljas. Kontserdi alguseks kesköö paiku oli Tavastia publikust pungil ja hilisemad tulijad ukse juurest kaugemale ei pääsenud. Vastuvõtt oli väga hea nagu SMG kontsertidel tavaks, lavale pidid nad tagasi tulema vähemalt kahel korral. Lisaks uue plaadi materjalile esitasid nad ka vanu lugusid uues vormis ning see senisest leebem vorm sobis ka vanematele ja karmimatele lugudele, andes neile uue lähenemisnurga. Tallinnas esineb SMG Von Krahli Teatris, kus on kohti kümneid kordi vähem kui Tavastias. SMG-d ootab Tallinnas oma truu kuulajaskond ja kindlasti sõidab bändiga kaasa ka sealseid muusikasõpru.

Veidi aga veel üldiseid näpunäiteid Soome kontsertidel orienteerumiseks. Ka seal tuleb lähtuda enam-vähem samast reeglist nagu meilgi – külastajad on valdavalt öised ja bändidki alustavad üldjuhul kesköö paiku. Kindlasti on ka erandeid, sõltub kohast ja esinejast. Eesti otsivamale publikule pole Soome juba ammu enam eksootika, üles on leitud kindlasti ka netileheküljed, millelt toimuva kohta infot hankida. Peavoolu allikas on Soome oma piletiliikvi Tiketti.fi, kuid väiksemaid ja põnevamaid asju tuleks vaadata juba näiteks lehekülgedel meteli.net või city.fi, ent kõige kiiremat teavet saab muidugi kohapealt kohvikutes ja plaadipoodides ringlevatelt flaiieritelt või tasuta jagatavatel ajalehtedel, mille tasemes põhjanaabrid meist mitu aastat ees.

SMGst ja UBst bändiliikmete endi suu läbi vt ka: www.sewercide.ee/artiklid-scandinavian-music-group.html.

Ühe heli lugu – esimesed elektroonilised instrumendid

JEAN-BAPTISTE FAVORY

helilooja, elektronmuusik

Elektroniline ostsillaator on üks väheseid tõeliselt olulisi leiutisi instrumentaalmuusika ajaloos. See vähem kui sajand tagasi loodud pill ei muutnud täielikult mitte ainult heli loomise viisi, vaid ka muusika kuulamist.

Helilooja Edgar Varèse oli üks esimesi, kes unistas muusikast, mille sagedus ja tämber ruumis oleksid absoluutselt kontrollitavad. Ta kirjutas 1939. aastal: "Vajan täiesti uutset väljendusviisi: helisid loovat (mitte helisid jäljendavat) masinat. Ootan vabanemist tempereeritud häälestussüsteemist, mis on ebaoluline ja halvav. Unistan võimalusest saada lõpmatu arv helikõrguste jaotusi või veelgi rohkem, kui soovime ka oktavite alajaotusi (...), hoomamatu välja registreid bassidest ja kõrgetest nootidest (...), saame tämbrite ükskõik millise eristumise; uus dünaamika ületab kaugelt tänapäevase orkestri võimalused, mis vajab inimese sekumist; ruumiliselt projitseeritud heli võib väljuda ühest või teisest ruumi punktist vastavalt partituurile (...). Ja kõike seda selises mahus, mida inimene ei suuda saavutada."

See lühike tekst sisaldab kõike seda, mida üks helilooja elektrooniliselt instrumendilt ootab. Need ootused on jäänud aja jooksul enam-vähem samaks.

Kõigepealt räägime kahest elektroonilisest muusikariistast, mis leiutati enne süntesaatorit: Martenot' lained (*Ondes Martenot*) ja *theremin* (ka *termenvox*). Prantslasest leiutajalt nime saanud Martenot' lained on väike monofooniline klaviatuur ning sellega saab muuta helilaine kuju, seega tämbrit. Klahvide ette traadile on paigutatud liikuv võru, millega saab instrumendi viiel oktavil mängida *glissando*'sid. Seda pilli armastasid väga kolmekümnendate aastate prantsuse koolkonna noored heliloojad, nende seas ka Olivier Messiaen, kes

Käesolev artikkel on välja antud Prantsuse Kultuurikeskuse kaasabil.

Helilooja Edgar Varèse unistas muusikast, mille sagedus ja tämber ruumis oleksid absoluutselt kontrollitavad.

FOTO INTERNETIST

Elektroonilise popmuusika standardiseerumise põhjus on sarnaste ehk tihti samadele sünteesi algorütmidele tuginevate helide üha laialdasem kasutamine.

1937. aastal lõi heliteose "Fête des belles eaux" kuuele Martenot' lainele. Väikese kõrvalepõikena olgu öeldud, et Messiaen abiellus selle pilli virtuosi Yvonne Loriod'ga. Hiljuti kasutas Martenot' laineid oma heliteostes bändi Radiohead klahvpillimängija Johnny Greenwood.

Lev Termeni Venemaal loodud *theremin* on kahe antenniga karp, mille sees on väga lihtne siinuslainete generaator. Asetades käed aparraadi antennide lähedale,

saab muuta heli kõrgust ja tugevust. Ka *theremin*'i kasutatakse tänapäeva popmuusikas – see on visuaalselt väga efektne pill, kuid nõuab samas suurt vilumust.

Kuigi elektroonilisi instrumente oli olemas ka varem (meie nimekiri pole kaugeltki ammendav), võime ikkagi väita, et elektrooniline muusika sündis päriselt alles 1951. aastal Kölnis, uute WDRi (Lääne-Saksa raadio) stuudiote eestvedamisel ning doktor Werner Meyer-Eppleri ja Robert Beyereri juhtimisel. Serialismi pooldajatena otsisid nad heli ja heliteoste täpseid parameetreid ehk vormi absoluutset kontrolli nii mikroskoopilisel tasandil (iga heli sisemuses) kui ka makroskoopilisel tasandil (heliteose ülesehituses). Samuti püüdsid nad eemalduda levinud elektroonilistest instrumendidest, mida selle ajastu heliloojad juba laialdaselt kasutasid, lisades elektroonikat klassikalisse orkestrimuusikasse. Neid uusi pille kasutades pidid nad looma ka uutele helidele vastava muusikateooria. Vaatamata kõigele võitis serialism, mis tulenes Schönbergi loomingust ja tema kahestel tehnikast, ehk teisisõnu: akustilised instrumendid vahetati küll tehishelide vastu välja, kuid säilitati helide sobitamise viis ja kasutati juba pool sajandit vana komponeerimistehnikat.

Prantsuse konkreetse muusika heliloojad suhtusid serialismi kui pigem konservatiivsesse hoiakusse. Nende arvates peaks uus muusika tähendama seni kõrvale lükatud helide vabastamist. Oktavi jagunemine seitsmeks, kaheteistkümneks või saja kuuekümmene neljaks heliks ei omanud nende silmis tähtsust, kuna loomulikus olekus see puudus. Selline naturalistlik lähenemine (konkreetse muusika looja Pierre Schaeffer räägib isegi kiviaja muusika juurde naasmisest!) vastandus seega kiiresti elektronmuusikute vägagi pragmaatilistele ja kombinatoorsele visioonidele, kes otsisid ennekõike heli kui sellise täieliku valdamise võimalust.

Mõnes mõttes ei erine elektrooniline muusika orkestriteostest – ikka tuleb teha valikuid, võtta vastu otsuseid ja vastutada oma vabaduse eest.

Esimeste ostsillaatorite tekitatud helid tunduvad meile mõistagi täiesti algelised, harmooniavaesed ja registrilt kesised. Kuid tuleb meeles pidada, et ajastu kontekstis olid need uudse helikunsti "lalinad", mis põhinesid eksperimentaalsel pillide ehitamisel. Seda laadi muusika algataja Herbert Eimerti välja pakutud definitsioon oli järgmine: "Vastupidi konkreetsele muusikale, mis kasutab mikrofonide abil tehtud lindistusi, on siin heli tekitatud heligeneraatori poolt ja salvestatud magnetlindile. Alles siis algab selle viimistlemine keerulise ja mitmekesise lindi manipuleerimisega."

Nagu konkreetse muusika stuudiotieski, on see töö väga raske ja kapriissed masinad lähevad kergesti rikki. Heliloojad räägivad tihti tõelisest masinatega võitlemisest, et saada soovitud tämbreid. Eriti suuri raskusi oli vanema põlve heliloojatel. Kuid elektronmuusika esimene meistriteos sündis 1956. aastal hoopis noore saksa helilooja Karlheinz Stockhauseni loomingus. "Gesang der Jünglinge" on n-õ segateos, see si-

saldab lisaks sünteetilistele helidele ka laste häälte salvestusi. Omal ajal põhjustas see täielikku hämmeldust ning seda nii "elektroonikute" kui ka konkreetse muusika austajate poolt. Mainigem siin ka Stockhauseni kaht esimest, ehkki vähem viimistletud elektroonilist etüüdi "Study I" ja "Study II" aastast 1953.

Samal ajal ehitas Harry Olson USAs esimese süntesaatori, hiigelsuure RCA. Kuigi mõõtmetelt väga suur, andis see masin vaid piiratud hulga tämbreid ja neidki suurte raskustega. 1956. aastal valmis samuti USAs esimene täielikult elektronmuusika stuudios loodud filmimuusika "Keelatud planeet" ("Forbidden planet"), autoriteks on Louis ja Bebe Baron. Omavahel ühendatud analoogsete heligeneraatoritega välja töötatud filmimuusika jättis väga sügava jälje ulmetemaatikaga seotud kollektiivsesse mällu – paljudele on pikad, kajana korduvad elektroonilised *glissando*d tänase päevani läheneva lendava taldriku sünonüüm. Sünteetiline heli muutus heliefektiks, mis illustreerib kujutluses tundmatut, ebareaalset, tehnoloogilist. "Keelatud planeedile" järgnenud viiskümmend aastat, mida iseloomustatakse ka kui nn teaduseaastaid, ei ole elektroonilises muusikas peaaegu midagi muutnud!

Kümme aastat hiljem oli ameeriklasest helilooja Walter Carlöse värske nägemus tõeline murdepunkt elektroonilise heliefekti ajaloos. Tõepoolest, režissöör Stanley Kubricki eestvedamisel, kes otsis muusikut

projektile "Kellavärgiga apelsin" ("A clockwork orange") kutsus Carlos insener Robert Moogi ehitama hiigelsüntesaatorit, mis oleks võimeline konkureerima sümfooniaorkestriga. Carlos püüdis tõestada, et selline süntesaator võib matkida muusikariistu, saavutades inimvõimeid ületava täpsuse ja kiiruse. Kõlade piiratud valik ning sünteetiliste helide endi tuimus on selle pilli ainus puudus. Näiteks paljudele melomaanidele ei meeldinud J. S Bachi Brandenburgi kontsertide taasesitus Moogi süntesaatoril.

Alates esimeste seeriasüntesaatorite (Moog, Buchla, ARP jt) müügile jõudmisest hakkasid paljud heliloojad neid uudseid instrumente kasutama. Süntesaatorid olid nüüd kõikidele kättesaadavad nii hinnaku kui ka mängitavuse poolest (varem polnud süntesaatoril sageli klaviatuuri). Nime tagem siinkohal ameeriklast Morton Subotnicki (sündinud 1933), kes töötas Buchla süntesaatoritel, ja prantslannat Eliane Radigue'i, kes komponeeris ja komponeerib siiani oma ARP 2500-ga pikki monotoonseid helivooge.

Kuid kõik ei töötanud süntesaatoriga, vaid eelistasid mitmesuguseid ise kokku pandud instrumente. Ameeriklane David Tudor (1926–1996) oli üks neist, kes kuhjas töölaual lampvõimendeid, mikrofone ja lahtikistud raadioid. See *low-tech*'iks kutsutud varustus (vastandudes *hi-tech*'iks nimetatud stuudiosüntesaatoritele) tõi muusikutele, kes töötavad unikaalsete omaloodud instrumentidega, millelt me ei leia härra Korgi või härra Yamaha välja töötatud valmisprogramme, peaaegu et opositsionääri maine.

See lõhe püsib tänapäevalgi, vastandades institutsioonilisi heliloojaid ning nende hästivarustatud moodsaid stuudioid muusikutele, kes töötavad amatöörlike *second hand* vahenditega, luues müra-esteetikast lähtuvalt.

Tuli oodata esimese kaasaskantava süntesaatori Minimoog müügiletulekut 1971. aastal, et popmuusikud saaksid seda lõpuks laval kasutada. Süntesaatori demokratiseerimine oli tulusa tööstuse alguspunktiks sellistele Jaapani firmadele nagu Yamaha ja Korg. Kuna Minimoog'il saab mängida vaid ühte nooti korraga, siis kasutati seda kõigepealt soolode, bassisaadete või heliefektide mängimiseks. Mõne aasta pärast muutus süntesaator polüfooniliseks (Polymoog, 1975; Korg PS3100) ja seda hakati

Esimesi elektroonilisi instrumente oli Ondes Martenot.
FOTO ARTO TULIMA

kasutama kui superorelit, millega prooviti võimalikult hästi matkida orkestripille, mida polnud võimalik lavale tuua. 1976. aasta paiku loodi esimesed eelprogrammeeringuga süntesaatorid, mis võimaldasid pilli sisemisest mälust saada kätte "valmis" heli. Need pillid pakkusid suurt rõõmu klavripillimängijatele, kes olid küll virtuoosid, kuid paraku sageli väga igavad. Näiteks Keith Emerson (sündinud 1944) andis mitmeid kordi välja kuulsate klassikapalade töötusi, kuigi oluliselt vähem originaalselt kui näiteks Walter Carlos.

1983. aastal esitles ameeriklane John Chowning (sündinud 1934) mudelit Yamaha DX7, millest sai maailma enim müüdud süntesaator. Täisdigitaalne süntesaator võimaldas uut sünteesivormi, sagedusmodulatsiooni, mis aitas luua uusi, säravamaid ja perkussiivsemaid tämbreid kui analoogsüntesaator. Vaatamata selle müügiedule suutis selle masina keerulist programmeerimist tõeliselt vallata ehk vaid kümnekond inimest. Tagajärjeks oli popmuusika sünteetilise heli mõningane standardiseerumine, kuna enamik muusikuid ei programmeerinud enam omaloodud *sounde*, vaid kasutasid Yamaha valmisheliseid.

Akadeemilise muusika heliloojatega olid asjalood teisiti. Nemad programmeerisid seda võimsat süntesaatorit algusest peale loovamal eesmärgil, et saada uusi ülemhelirikkaid tämbreid ning elavamad suhet instrumentalistiga. Seoses sellega on tähtis mainida, et Yamaha DX7 oli sünkroniseeri-

tav ka arvutitega (MIDI-kood), mis muutis selle väga paindlikuks töövahendiks muusika puhul, kus elektroonika astub otse dialoogi akustiliste helidega. MIDI sünkroniseerimine ja eriti esimeste odavate personaalarvutite turule paiskamine (Atari 1040) võimaldasid noortel sõltumatutel muusikutel kasutada kodus korraga rohkem kui 24 salvestusrida. See oli tähtis samm sfääris, mida varsti hakati kutsuma "home studio" (kodustuudio).

Kodustuudio muutis järk-järgult elektronmuusika stuudiote senist praktikat, mida üldjuhul rahastavad suured era- või avalikud institutsioonid. Loomestuudiote asemel said neist pigem õpestuudiod. Tänapäeval on enamikul Prantsusmaa elektroakustilise muusika õppuritel kodus vähemalt üks arvuti ning mitmeid muusikaprogramme, institutsioonilises stuudios õpitakse neid kasutama.

Samas võib näha, et poolehoid süntesaatorite vastu on kadumas ning tihti asendatakse need ruumi- ja rahapuudusel virtuaalsete kloonidega. Moog, PPG, ARP ja näiteks Mellotron leiduvad nüüd järeletehtud variandis igas muusikaprogrammis, mille hind moodustab originaalpilli väärtusest kõigest murdosa. Tehnomuusika löikab nende virtuaalkloonide kiirest arengust suurt tulu.

Möödamannes mainigem, et elektroonilise popmuusika standardiseerumise põhjus on teineteisega sarnanevate ehk tihti samadele sünteesi algorütmidele tugine-

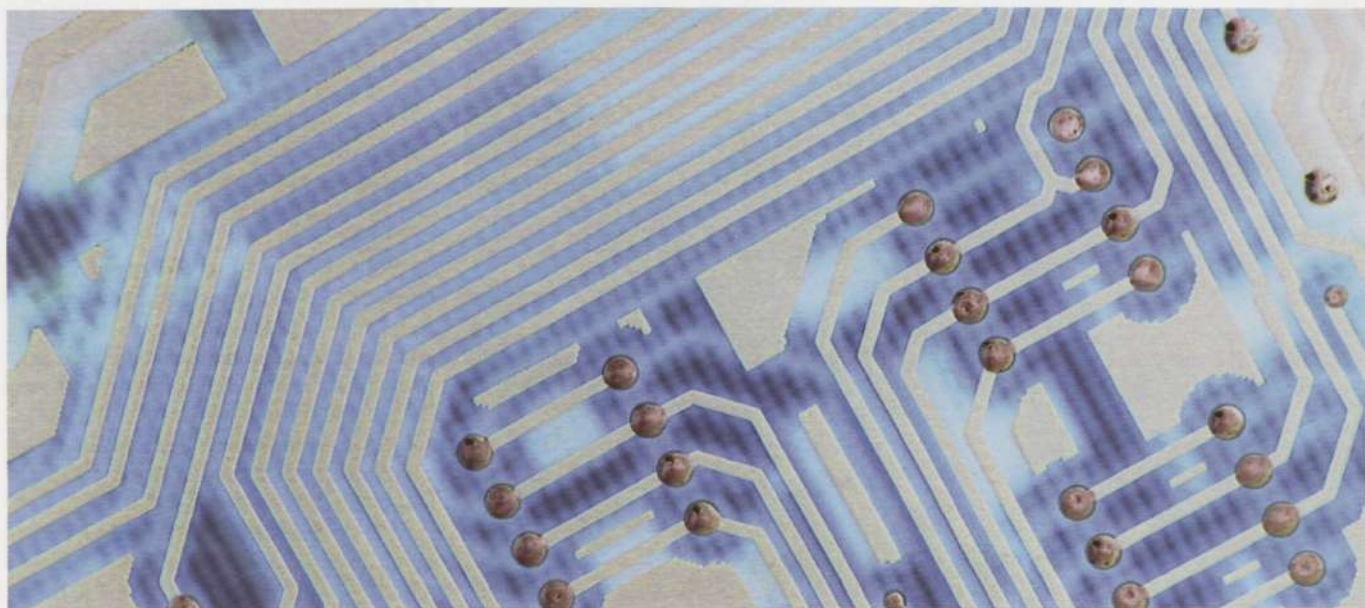
vate helide üha laialdasem kasutamine. Ainult mõni üksik helitöötlustarkvara võimaldab veel luua tõeliselt mitmekesiseid tämbreid, näiteks programm MAX-MSP, mis pakub tegijale lugematul hulgal heli tekitamise, töötlemise ja kombineerimise võimalusi. See n-ö käsitöölik lähenemine meenutab David Tudorit ja tema eksperimente modulaarsete seadmetega. Programm võimaldab kaasata ka akustilisi instrumente, muutes nende tämbreid või töödeldes mängu reaajas. Oma peaaegu piiramatu võimaluste tõttu on see aastate jooksul muutunud "möödapääsmatuks" igale süvamuusika heliloojale.

Tänapäeval on täiesti selge, et arvuti on iga elektronmuusika stuudio keskpunkt ja Pandora laegas. Kuigi uued tarkvaravahendid pakuvad enneolematult paindlikke salvestamisvõimalusi, eeldavad need ka suurt isiklikku valvsust.

Esmatähtis on idee, millele tuleb leida raam, mingid piirid, isegi kui me neid hiljem ei järgi. Struktuur tuleb ise luua, mitte lasta masinatel seda dikteerida, sest masinatel endil pole meile tegelikult midagi öelda...

Selles mõttes ei erine elektrooniline muusika orkestriteostest – ikka tuleb teha valikuid, võtta vastu otsuseid ja vastutada oma vabaduse eest.

Tõlkinud Madleen Simson

Esimene suurväljaanne eesti muusikas, Eduard Tubina “Kogutud teosed”

Selle aasta novembris, Eduard Tubina 25. surmaaastapäeval ilmus esimene köide Tubina “Kogutud teostest”. See on Eesti esimene helilooja teoste koguväljaanne. Tubina “Kogutud teoste” olulisusest ning selle töö olemusest ja mahust kõneleb väljaande toimetuse kolleegiumi esimees Vardo Rumessen.

Millal ja kuidas algas töö Tubina “Kogutud teoste” väljaandmiseks?

Vardo Rumessen: Alustasin ettevalmistusi Eduard Tubina “Kogutud teoste” väljaandmiseks juba 1997. aastal, kui kirjutasin esimese kirja peaminister Mart Siimannile. Olin seda küsimust korduvalt arutanud Neeme Järviga ja palusin ka teda alla kirjutada. Riigikogu liikmena pidasin läbirääkimisi Riigikogu kultuurikomisjoni, peaminister Mart Laari ja kultuuriministrite Peeter Oleski, Signe Kivi, Margus Allikmaa ja Urmas Paetiga rahalise toetuse saamiseks.

Kuna Eestis pole varem sellist tüüpi väljaandeid ilmunud, siis tekitas see palju probleeme ja ka vastuseisu. Heliloojate Liit ei pidanud seda vajalikuks ja saatis Kultuuriministeeriumile kirja, miks pöörata nii suurt tähelepanu ainult ühele heliloojale ja toetada Rootsi erakirjastust. Muusika-

nõukogu saatis ministeeriumile kirja, milles palus valitsuse poliitilist otsust. Koos Eino Tubinaga kohtusime 1999. aastal kultuuriminister Signe Kiviga ja selgitasime olukorda. Tubina autoriõigused kuulusid Rootsi muusikakirjastustele, kes ei olnud sellisest väljaandest huvitatud, ja neil puudusid vajalikud rahalised võimalused kogutud teoste väljaandmiseks. Oli vaja moodustada organisatsioon, kes oleks valmis töö enda peale võtma. Selleks asutati 21. oktoobril 2000. aastal Tartus Rahvusvaheline Eduard Tubina Ühing.

Milliste toetuste abil kogutud teoseid välja antakse?

Pöördusin nii Eesti kui ka Rootsi valitsuse poole. Arutasin seda korduvalt Rootsi Kuningliku Muusikaakadeemia endiste peasekretäride Hans Åstrand ja Gunnar Larssoniga, samuti Harry Oltiga. Kohtusime ka Neeme Järviga ning kirjutasime kirja Rootsi peaministrile Göran Perssonile ja kultuuriminister Margareta Ulfskogile, sest tegemist oli Eesti-Rootsi suurprojektiga. Väga oluliseks kujunes Rootsi Kuningliku Muusikaakadeemia toetus, sealse peasekretäri Åke Holmquistiga kohtusin mitmel korral Harry Olti vahendusel. Kahjuks õnnestus saada vaid ühekordset toetust. Hiljem pöördusin ka Rootsi suursaadikute Elisabet Borsiin Bonnieri ja hiljem ka Dag Harteliuse poole Rootsi firmade toetuse leidmiseks, kuid kahjuks tulemusteta. Olukord näis lootusetu, kuid tänu kultuuriminister Margus Allikmaale õnnestus 22. oktoobril 2002. aastal sõlmida Kultuuriministeeriumiga generaalleping iga-aastase rahalise toetuse saamiseks riigieelarvest. See võimaldas alustada ettevalmistustöid, kuid vaatamata sellele on

meie võimalused olnud väga piiratud ja oleme edaspidi sunnitud otsima lisavahendeid, et tagada köidete regulaarne ilmumine vastavalt lepingule.

Millises seisus on muusikaklassikute kogutud teoste väljaandmine meie lähiriikides: Venemaal, Balti riikides, Skandinaavias?

Balti riikides pole minu teada seni sellist tüüpi väljaannet veel ilmunud. Nõukogude Liidus ilmusid Rimski-Korsakovi, Tšaikovski, Prokofjevi, Šostakovitši jt heliloojate kogutud teosed, mille väljaandmise põhimõtted olid küllaltki erinevad.

Soomes tehti ettepanek Sibeliuse kogutud teoste väljaandmiseks juba 1965. aastal, kuid konkreetse tööni jõuti 1991. aastal ja esimene köide ilmus alles 1998. aastal. Seda annab välja Saksa erakirjastus Breitkopf & Härtel, kuid seda toetavad Soome valitsus ja mitmed Soome fondid ja institutsioonid. Olen Helsingis käies ka lähemalt tutvunud nende organisatsioonilise tööga, kus neil on palgal kolm inimest. Võrreldes meie olukorraga, on neile tagatud piisav rahaline toetus ja projekti teostajaks on suur rahvusvaheline noodikirjastus.

Maailmas on sellist tüüpi väljaandeid avaldatud paljudes Euroopa riikides, kus on ilmunud enamiku maailma tähtsamate heliloojate kogutud teoste sariväljaanded. Neist mitmed on ka meil Rahvusraamatukogus ja EMTA raamatukogus olemas. Ainuüksi Saksamaal on umbes kakskümmend sellist väljaannet (J. S. Bach, Bruckner, Schumann, Brahms jt). Näiteks J. S. Bachi kogutud teoste väljaandmise idee tekkis juba 1800. aastal, kuid esimese köite ilmumiseni jõuti alles 1850. Brahms olevat öelnud, et tema eluajal on toimunud kaks

suursündmust: Saksa keisririigi ühendamine ja J. S. Bachi "Kogutud teoste" väljaandmine. Nüüdseks on Saksamaal asunud väljaandma juba J. S. Bachi "Neue Ausgabe" väljaannet, millest on ilmunud üle saja köite.

Paljudes Ida-Euroopa riikides, näiteks Poolas, Ungaris ja Tšehhis kujunes Chopini, Szymanowski, Liszti või Dvořáki kogutud teoste väljaandmine rahvusliku eneseteadvuse väljenduseks. Kõik need on oma ülesehituselt ja põhimõtelt väga erinevad väljaanded, mida toetab riik.

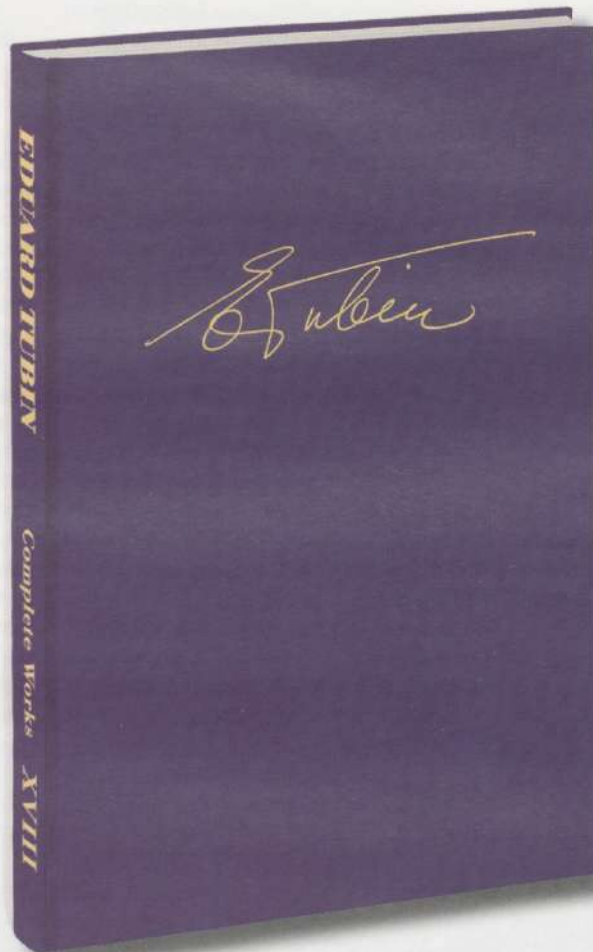
Mida kujutab endast selliste väljaannete ettevalmistamine?

See tähendab eelkõige vastava struktuuri loomist ja seejärel autoriõiguste probleemi lahendamist. Väga oluline on kokkulepete saavutamine põhimõteteliste otsuste tegemiseks. Seejärel on vajalik saada ülevaade kõigist käsikirjadest ja varem ilmunud trükistest ning need materjalid süstematiseerida. Alustasin seda tööd kohe pärast Eduard Tubina surma, seoses vajadusega koostada täielik ülevaade tema loomingust. 2003. aastal ilmus mul Rootsi Kuningliku Muusikaakadeemia toetusel eesti- ja ingliskeelne Tubina "Thematic-Bibliographical Catalogue of Works" (ETW), milles iga helitöö on tähistatud vastava numbriga. Kataloog on üles ehitatud žanrite kaupa ja see kujunes ka lähtealuseks "Kogutud teoste" struktuuri väljatöötamisel. Kuna varem oli juba osa klaveriteoste noodigraafikat valminud, siis otsustasime need välja anda esimesena. Kahjuks osutus varasem noodigraafika ebasobivaks ja tuli välja töötada uus noodigraafika, mis näeks ka parem välja kui tavaline standardne graafika. Nüüdseks on peale klaveriteoste valminud veel Teise, Kaheksanda, Üheksanda, Kümnenda ja Üheteistkümnenda sümfoonia partituurid, orkestrisüüdid ja ooperi "Barbara von Tisenhüsen" klaviir.

Ühingu juhatus moodustas väljaande toimetuse kolleegiumi, kes töötas välja väljaandmise põhimõtted, samuti kinnitas peatoimetaja ja tegevtoimetaja ülesanded. Toimetuse kolleegiumi kuuluvad Vardo Rumessen, Toomas Velmet, Kerri Kotta, Sigrid Kuulmann, Peep Lassmann, Paul

Mägi, Margus Pärtlas ja Toomas Trass.

Kokku lepitati väljaande üldstruktuur ja teoste jaotus köidete kaupa. Koostöös kirjastusega Gehrmans Musikförlag leppisime kokku tekstide mahu ja otsustasime detailised kommentaarid avaldada Internetis. Palju probleeme tekitas trükimaterjalide valik ja tehniliste küsimuste lahendamine erinevate trükikodadega. Kõike tuli prakti-

liselt ise teha, kuni kujundusküsimusteni välja. Kõige töömahukamaks osutus nooditeksti kontrollimine, milleks oli vaja kaastata mitmeid korrektoreid.

Kellele kuuluvad Tubina teoste autori- ja trükiõigused? Millised probleemid kerksid sellega seoses esile?

Pärast Tubina surma sõlmis tema poeg Eino Tubin 1983. aastal generaallepingu Tubina teoste autoriõigustele kirjastusega Wilhelm Hansen, kes hiljem müüs need

mitmele Rootsi väiksemale kirjastusele. 2002. aastal sõlmis üks peamisi Tubina teoste kirjastusõiguste omanikke Nordiska Musikförlaget kirjastusega Gehrmans Musikförlag teoste trükiõiguste lepingu. Kuna nemad esindasid ka teisi kirjastusi, siis oli nendega vajalik sõlmida leping trükiõiguste saamiseks. Pärast aastatepikkusi läbirääkimisi toimus 29. aprillil 2005. aastal Rootsi Kuninglikus Muusikaakadeemias lepingu pidulik allakirjutamine, kus allkirja andsid peale minu veel Kettil Skarby (Gehrmans Musikförlag AB), Staffan Ehrling (Ehrlingförlagen AB), Kaj Lunden-Welden (Scandinavian Songs AB), Roland Sandberg (Edition Suecia) ja helilooja poeg Eino Tubin. Kohal olid ka Rootsi Kuningliku Muusikaakadeemiast Gunnar Petri, peasekretär Åke Holmquist, Eesti suursaadik Jüri Kahn, Rootsi Autorikaitse STIM sekretär Karin Heurling jt. Lepingu järgi on "Kogutud teoste" väljaandja Rahvusvaheline Eduard Tubina Ühing, kes peab tagama ühekahe köite ilmumise aastas, ja rahvusvaheline distribuutor on Gehrmans Musikförlag AB, kes korraldab ka ettetellimise ja kannab vastavad kulud. Ette tellimisleht trükitakse Tallinnas ja kirjastus väljastab selle koos ajakirjaga "Highlights" detsembris üle kogu maailma. Kirjastus ostab Tubina Ühingu vastavalt tellimuse kogusele üksikud köited, kusjuures ühingule jääb müügiõigus Eestis.

Palun rääkige lähemalt "Kogutud teoste" väljaandmisega seotud töö mahust ja olemusest.

Selliste väljaannete ettevalmistamine on väga töömahuks ja seetõttu ka väga kalline. Kuigi köidete maksumus on keskmiselt 2000–3000 Eesti krooni, ei kata need tehtud kulutusi. Kohtusin ühel rahvusvahelisel konverentsil Chemnitzis professor Klaus Dögega, kes on üks Wagneri "Gesamtausgabe" kolleegiumi liikmeid. Ta

rääkis, et "Gesamtausgabe" väljaandmist alustati juba 1969. aastal. Siis ei teadnud keegi, mitu köidet seda tuleb, ja polnud võimalik koostada ka eelarvet. Nüüd on saadud ülevaade kõigist helitöödest ja käsikirjadest ning väljaande üldmahuks on 77 köidet. Saksa riik toetab seda ettevõtmist ja seda annab välja eraõiguslik kirjastus Schott-Edition. Väljaande redigeerijaid on neli ja nende ainukeseks tegevuseks on teoste redigeerimine ja allikmaterjalide uurimine, mille eest nad saavad riigilt professori palga koos kõigi vastavate sotsiaalsete garantiidega. Klaus Döge tegeleb Wagneri ooperi "Lohengrin" partituuri trükiks ettevalmistamisega, milleks on planeeritud seitse aastat ja selle partituuri müügihinnaks oli esialgu planeeritud umbes 1000 DM (512 EUR).

Palun kommenteerige eesti silmapaistvate heliloojate kogutud teoste olulisust eesti kultuuri arengus ja püsimajäämises.

Pean Eduard Tubinat eesti kõigi aegade suurimaks heliloojaks, kelle looming väärrib kättesaadavaks tegemist üle kogu maailma. Pärast Tobiast, Saart ja Ellerit on ta neljas tugisamm eesti muusika ajaloo, kes on pannud aluse meie rahvuslikule heliloomingule. Olles süvenenud nende ja paljude teiste heliloojate loomingusse, võin kinnitada, et Tubina muusika kullaproov on väga kõrge, ja arvan et 99 protsenti sellest kuulub eesti muusika paremikku. Tubin on sügavam ja kõikehaaravam kui mitmed teised tema kaasaegsed. Kuid traagiliste ajalooüldmõtete tõttu ei jõudnud see helilooja eluajal eesti muusikapubliku teadvusse ja see on mõjutanud tema loomingusse suhtumist tänini. Mitmed teised heliloojad on kirjutanud arvukalt väärtteoseid, kuid mitte kõik nende loomingus ei ole võrreldav nende parimate teostega. Kahjuks ei ole Tubina loomingut meil piisavalt mõistetud ega hinnatud. Kui soomlased tunnevad rahvuslikku uhkust oma tipphelilooja Sibeliuse üle, siis meil põevad nii mõnedki inimesed siiaamaani "Tubina häbi". Seetõttu on äärmiselt kahetsusväärne, et eelmisel aastal otsustati lõpetada Tubina ajastule

pühendatud festivalide korraldamine, et "tasakaalustada" eesti muusika üldpilti. Seetõttu on pärast suurejoonelist juubelifestivali tema geniaalsed sümfooniad taas varjusurma vajunud. Just sellepärast pean väga oluliseks Tubina "Kogutud teoste" ilmuma hakkamist, millel on oluline tähtsus meie rahvuskultuuris. See kujuneb tõenäoliselt väga tömahukaks ettevõtmiseks, milleks kulub aastakümneid ning mida jätkavad uued inimesed. Kuid ma usun, et sellega seotud töö ja vaev õigustab end, sest Tubina muusika on seda väärt.

Mida see väljaanne endast kujutab ja mis on selle eesmärk?

Väljaande eesmärk on aidata kaasa Eduard Tubina mitmekülgse loomingu tutvustamisele rahvusvahelises ulatuses ja teha see kättesaadavaks nii interpreetidele kui ka uurijatele. "Kogutud teostes" on avaldatud kõik Tubina lõpetatud originaalteosed, samuti helilooja enda tehtud seaded oma helitöödest.

Väljaanne jaguneb seitsmesse seeriasse ja koosneb kolmekümne kolmest köitest. Igas köites on avaldatud helilooja portree ja käsikirjade faksiimiled koos eessõna ja sissejuhatusesega, milles on selgitatud väljaandmise põhimõtteid ja kirjeldatud teoste saamislugu.

Kommentaaris on toodud viited käsikirjadele ja helilooja eluajal ilmunud trükistele. Täielikud kommentaarid on avaldatud Internetis aadressil www.tubinsociety.com. Väljaande esimese köitega ilmus 30. novembril "Kogutud teoste" XVIII köide – klaveriteosed. Selle väljaande konsultant oli Arbo Valdma ja direktor Toomas Trass. Väljaande kujundaja on Tiina Sildre ja noodigraafika valmistas Edition 49. Valmimas on ka VII köide – Üheksas, Kümnes ja Üheteistkümnes sümfoonia ja XIX köide – klaverisonaadid.

Üksikuid köiteid levitatakse peamiselt ettetellimise teel ja need on mõeldud raamatukogudele, orkestritele, kontserdiorganisatsioonidele ja ooperiteatritele ning muusikaõppeasutustele, samuti kõigile muusikahuvilistele.

Küsinud **Ia Rimmel**

Vanalinna Hariduskollegiumi tütarlastekoor võitis Tolosas

Vanalinna Hariduskollegiumi tütarlastekoor (dirigent Maarja Soone) võitis esikoha 39. rahvusvahelisel koorikonkursil Tolosas Baskimaal. Tegu on väga kõrgetasemelise konkursiga – Tolosa on üks kuuest Euroopa Karika sarja konkursist. "Meie tütarlastekoori juures jättis eredaima mulje dirigent Maarja Soone – tema ehe musikaalsus, sisuline loogika ning emotsionaalsus on tähelepanuväärsed," ütles konkursi žüriis töötanud Venno Laul. "Teisalt oli koori plussiks ka hästi valitud nõudlik repertuaar. Väga veenev esitus!". Koore hindas seitsmeliikmeline žürii koosseisus Peter Erdei (Ungari), Venno Laul (Eesti), Bo Johansson (Rootsi), Werner Pfaff (Saksamaa), Kent Hatteberg (USA), Loïc Pierre (Prantsusmaa) ja Xabier Sarasola (Baskimaa). Konkursi *grand prix* ja publikupreemia sai Läti Muusikaakadeemia segakoor (dirigent Ints Teterovskis), kelle esitust Venno Laul iseloomustas kui "täiesti rabavat". Viimati sai Eesti koor Euroopa Karika sarja konkursil esikoha 2004. aastal. Siis oli tegu Eesti Koorijuhude Naiskooriga.

Kaie Tanner

Ajakirja Muusika novembrinumbris ilmunud Diana Kiiviti artiklisse "Sügisõhtud nüüdismuusikaga" oli sisse lipsanud eksitav viga. Artikli lõpulõiguspüks olema lause: "Kõneldes multimediaalsusest, mis selle valdkonnaga lahutamatuks kaasneb, märkis Lock, et esimesi multimediaalseid žanre oli juba ooper-ballett."

Toimetus vabandab.

Raadiosaade sadadele tuhandetele kuulajatele

MARGE-LY ROOKÄÄR

Klassikaraadio toimetaja

14. oktoobril toimus Saksamaal Wuppertalis Euroopa Ringhäälingute Liidu (EBU) koorikonkursi "Let the Peoples Sing" finaali, kus esines kolm Eesti koori. Kaks neist osalesid konkursil – Tartu Karlova Gümnaasiumi lastekoor Maarjalill (dirigent Ave-Maria Sild) lastekooride ning tütarlastekoor Ellerhein (dirigent Tiia-Ester Loitme) noortekooride kategoorias. Kolmas, Tallinna Muusikakeskkooli lastekoor (dirigent Ingrid Kõrvits) esines eelmise konkursi võitjana ajal, kui žürii hääletas *grand prix'* saajat.

"Let the Peoples Sing" on harrastuskooridele mõeldud raadiokonkurss, mida korraldatakse kaheaastase vahega aastast 1961. Kuigi esimesel aastal korraldati seda vaid briti kooridele, oli juba järgmisel korral tegemist rahvusvahelise mõõduvõtmisega. Konkurss, mille peamine eesmärk on propageerida koorilaulu raadioeetris, annab EBU liikmetele ühtlasi võimaluse tutvustada väga suure auditooriumi ees oma maa koorilaulukultuuri.

Rahvusvahelise raadiokonkursi Eesti-poolne mootor Klassikaraadio valib koostöös Eesti Kooriühinguga Eesti kooride seast need, kellele tehakse ettepanek raadiokonkursil osaleda. Kategooriaid on kolm: lastekoorid, noortekoorid ja täiskasvanute koorid. Võistlus toimub kahes voorus. Konkursiaasta algul on poolfinaal, kus antakse osalemistingimuste ühtlustamiseks kõikidele kooridele üks kindel salvestusaeg, reglementeeritud on ka ajastud ja stiilid, millest esitatakse kava (kokku kümme minutit) valitud peab olema. Poolfinaali esitatud salvestisi ei tohi mingil moel tehniliselt töödelda ning nende põhjal valib rahvusvaheline žürii välja finalistid. Tänavu pääses finaali üheksa koori seitsmest riigist. Konkursi võitja saab rändauhinna Hõbedane Roosikarikas (Silver Rose Bowl), mille, na-

gu eespool mainitud, võitis 2005. aastal Tallinna Muusikakeskkooli lastekoor.

Seitsmeliikmelises žüriis, mille tööd juhatas Ben Gronholdt Taani raadiost, osales ühingu Europa Cantat esindajana ka Eesti Kooriühingu esimees Arne Saluveer. Erakordne on asjaolu, et žürii ei kuulunud esinejaid saalis, vaid n-ö raadiokuulaja kombel raadiostuudios. Seega otsest ja visuaalset kontakti esinejaga ei tekkinud, luuges vaid edastatav helipilt. Sellistes tingimustes on oluline roll konkursil esitatava kava valikul ja ülesehitusel. Edu määrab ju suures osas just nutikas repertuaarivalik, mis peaks näitama kollektiivi kõige erinevamaid ja paremaid külgi. Mitmed koorid libastusid kava valides (nt Salzburgi tütarlastekoor ja EMO Ensemble Soomest) ning kukkusid arvatavasti just seetõttu üldjärjestuses mitu kohta tahapoole. Raadiokonkursil saab mõjuda ainult kuulmismeelele, silmide ja kontakt on küll publikuga saalis, kuid mitte žürii ega raadiokuulajaga.

Mõlemad Eesti koorid esinesid finaalis äärmiselt kenasti. Maarjalill sümpatiseeris vokaalse ühtluse, klaari unisooni, pehmete kandvate häälte ja hea ansambli taset, kuid võrreldes teiste samas kategoorias laulvate lastega jäi kava pisut kahvatuks ja karakterivaeseks. Maarjalille esituse kohta saab siiski öelda vaid kiidusõnu ning laste-

kooride kategoorias saavutasid nad teise koha. Ellerhein vapustas aga kuulajaid esimesest hetkest kaasakiskuva musitseerimisega, väga erinevate karakterite perfektse esiletoomisega, võimsa ning kiire ümberhäälestuse ning materjali detailse väljakandmisega. Tulemuseks oligi esikoht noortekooride kategoorias.

Võistluse üldpilti silmas pidades ei eristunud sel aastal ühtegi ülitugevat liidrit, kes oleks kohe alguses maksimaalselt võlunud. Konkurss oli ühtlase, väga tugeva tasemega. Selle üldvõitjaks kuulutati Schola Cantorum Norrast (dirigent Tone Bianca Dahl), mida iseloomustas erakordselt mahakas *forte*, tasakaalustatud, esteetiline kõla, puhas intonatsioon ning kompaktnoored toon (eriti meestel); silma paistis koori oskuslik *diminuendo* fraaside ja laulude lõpus. "Kooride olümpiaks" kutsutud konkursi finaali vahendasid kuulajatele 21 raadiojaama üle maailma, teiste hulgas ka Klassikaraadio. Otseülekande järgnenud tohutu tagasiside innustas Klassikaraadiot jätkama koorimuusika tuules läbi terve hooaja. Alates novembrist on reedeti kell 11.30 meie kavas saade "Küll mina laulan", kus laulavad parimad Eesti koorid läbi aegade. Saade on järelkuulata ka Klassikaraadio kodulehel.

Suurepärane tütarlastekoor Ellerhein.

FOTO INTERNETIST

Magma. Erkki-Sven Tüür.

Virgin Classics 0946 3 85785 2 9

Erkki-Sven Tüüri järjekordne autoriplaat on üks neid, mis kõlab uskumatult haaravalt, atmosfääriliselt, vahel hirmuäratavalt tumedalt või kristalselt heledalt, siis jälle koduselt soojalt ja kaunilt. Ühe erandiga on tegemist läbilõikega helilooja selle sajandi alguse loomingu ja sisaldab orkestri-teost löökpillisolistiga (neljas sümfoonia "Magma", pühendatud Evelyn Glennie'le, 2002), teost kammerkoorile ja orkestrile ("Inquietude du fini", 1992, tekst Tõnu Õnnepalu), meeskoorile ja orkestrile ("Igavik", in memoriam Lennart Meri, 2006, tekst Doris Kareva) ja keelpilliorkestrile ("Rada ja jäljed", pühendatud Arvo Pärstile, 2005).

On tähelepanuväärne, et Virgin Classics on viimastel aastatel justkui iseenesestmõistetavalt ilmutanud mitmeid eesti muusika plaate, kus mängivad eesti muusikud, dirigeerivad eesti dirigendid ja on salvestanud kogunud Eesti Raadio helirežissöörid Eesti kontserdisaalides. Käesolevat plaati (Eesti Filharmoonia Kammerkoor, ERSO, Paavo Järvi ja helirežissöör Mairo Maadik) täiendab Martin Andersoni loetavalt kirjutatud bukletitekst, kus autor pajatab ka helilooja isikliku eluga

seonduvast. Esile tuleb tõsta ka ülikõitvat ja peateosega "Magma" suurepäraselt sobivat värvikontrastset kujundust.

Tüür on kahtlemata meie aja üks tähtsamaid heliloojaid, kes oskab sünteesida ümbritsevat helilist ja vaimset materjali, valades seda veenvatesse vormidesse. Tema muusika jätab unustamatu mulje igale avatud meeltega kuulajale. Kuulates neljandat sümfoonia, mille solistiks on teost ka Eestis mänginud Evelyn Glennie, tuleb kahtlemata süveneda, võimaluse korral lausa füüsiliselt. Lihtsast CD-mängijast ei saagi täit ettekujutust selle muusika suurejoonelisusest, kõla ja värvide võimsusest, ruumilisusest. Hea kvaliteediga kõrvaklapid võimaldavad moodsa "kodustuudio" puudumisel siiski piisavalt intensiivset kuulamiskogemust. Muidugi ei saa miski asendada reaalselt kontserdielamust (sümfoonia arvustused: "Muusika" 2/2005, "Postimees" 20. 12. 2004, "Sirp" 17. 12. 2004, "Eesti Päevaleht" 14. 12. 2004), kuid kui juba plaat olemas, saaks eriti neljanda sümfoonia kõla elavalt taastada ka arvukatest kõlaritest koosneva nn akusmooniumiga, kus kõlamassiivid ja reljeefsed meloodiajoonised, tumedad eruptiivsed ja kõrged atmosfäärilised helid jõuavad kuulajani ümbritsevatest kõlaritest salapärasel moel eest, tagant, kõrvalt, isegi alt või ülevalt. Igatahes on see muusika, mida soovitan kuulata üksinda, sisenedes selle sünnesteliste assotsiatsioonidega võimsat vulkaanipurset kirjeldavasse looduspilti täielikult keskendudes. Selline muusika võib pakkuda põnevust ka mitteakadeemilise muusi-

kaga harjunud kuulajale, kes leiab end mõne aja pärast jazz-rockiliku kõlapildiga, temagi jaoks kaasaegses helimaailmas.

Teised plaadil kõlavad teosed ei jää sugugi "Magma" varju, neis avaldub helilooja tugevalt isikupärane motoorne käekiri, koorifaktuuri valitsemine, sügava sisuga tekstide oskuslik helidesse valamine ja aktuaalsete sündmuste kajastamine (Lennart Meri lahkumine, Arvo Pärdi 70. sünnipäev).

GERHARD LOCK
muusikateadlane

Maailmasuurune leek. Tartu Ülikooli kammerkoor. Triin Koch.

Valge Heli OÜ

Tartu Ülikooli kammerkoori heliplaat (esimene 36 tegutsemisaasta jooksul) vangistab juba visuaalidega. Tegemist on lausa CD-karbi formaadis raamatuga 127 leheküljel, mis sisaldab mõtisklusi kammerkoori ning selle dirigendi üle, Juhani Pütsepa poeetilist kirjutist "Otsides laulupuu juuri", Tõnu Nooritsa kauneid loodusfotosid ning teoste ja heliloojate asjatundlikke tutvustusi eesti ning inglise keeles. Nii et juba silmale on siin väga palju.

Sama palju on ka kõrvale.

Kui amatöörkoori puhul võiks karta, et muusikaline teostus ei tõuse visuaalse ja tekstilise vormistuse tasemele, siis selle CD kuulamine tõrjub selle hirmu kiiresti. TÜ kammerkoor kõlab tasakaalustatult ja värskest. Ka noortekoorilikult, kuid noortekoor ta ju ongi! Vaid harvad hetked tuletavad meelde, et tegemist on harrastuslauljatega. Seda, et kvaliteedi kõikumist nii vähe ette tuleb, võib võtta kiitusena entusiastlikule koorile ning eriti dirigendile, kes on esikplaadi nimel palju vaeva näinud. Nauditav esitus on seda imetlusväärsem, et tegemist on sageli kaunis krõbedate partituuridega.

Album sisaldab vaid eesti muusikat ning see on suurepärase. Mitmed Eesti koorid on avaldanud plaate, mis algavad vanamuusikaga ning lõppevad spirituaalidega, sellega justkui tõestades, et on "käidud ja nähtud". TÜ kammerkoor maalib plaadil hoopis pildi kodumaistest muusika maastikest, mis on vaheldusrikkamad, kui meile pruugib näida. Plaadil kõlavad eri põlvkondade klassikute laulud: Ernesaksa "Tartu valgel ööl", Kreegi "Maga, maga, matsikene" ja "Ma tulen taevast ülevelt", Saare "Miks sa nutad, tammekene?", "Metsalaul" ja "Kõver kuuseke", Tubina "Igatsus", lisaks Veljo Tormise tsükkel "Sügismaastikud" ja Ester Mägi tsükkel "Mõtisklused", Mägilt ka laulud "Nee-nia" ja "Pietá". Eraldi tasub esile tõsta harvemini kõlavat teost, Lembit Veevo jazzilike "paksude" akordidega pala "Millest vestles lill?".

"Maailmasuurune leek" loob helidest, fotodest ja tekstidest eesti muusika ja mõtteilma peegeldava tervi-

ku, mis sobib meid välismaal tutvustama pareminigi kui mõni proffide poolt suure raha eest välja antud paraadalbum. Kuid samavõrd tähtis on see, et seda plaati on vaja ka meile endile. Soovitan soojalt osta – ärge üritagegi seda muusikat sõbra käest endale iPodi tõmmata!

JOOSEP SANG

Oota mind ära. Sõpruse Puiestee.

Star Management

Sõpruse Puiestee on oma kolmandal plaadil muusikalises mõttes tagasi debüüdi "Mustale merele" meeleoludes, kuid kõlab tervikuna märksa küpsemalt, näides olevat eneseleidmisele lähemal kui kunagi varem. Neile tihti omistatud žanrimääratlust "tõsine popmuusika" sobib tarvitada ka siin. Samas on tõsidus ja verbaalne sügavus kavalalt peidetud reibaste (eba)kõlade taha ja näitab end päriselt vaid plaadikaanelt laulusõnade veerijale. Mait Vaik jätkab ka uutes lugudes oma elu ja valu lahtikirjutamist, ees mustad päiksekad ning laual ülejäänud tuhatos, poisipõlve päevikud ja piibel. Kartmata olla banaalne kirjeldab ta nõukaajal sirgunud vaimuinimese tänast võõrandumist ja vastakaid mõttevirvendusi teel su-

permarketist kirikusse ning sealt lumisesse isatallu. Kuigi plaadil nõrka lugu ei ole, kõlavad paremini palad, mis toetuvad vaid süntesaatorile ja Allan Vainola jutuvestjatämbri - "Oota mind ära", "Põgenenud müügimees", "Miks ma ei võiks olla maailmas üksi". Lood, mida kuulates ununeb bändi tegelik koosseis, populaarsus ja tänased esinemispaigad ning kangastub Sõpruse Puiestee (minu arvates) ideaalkuju – loovtandem Allan Vainola ja Mait Vaik. Tõsine, liikumatu ja väljapeetud mõne keldribaari laval, kahvatus valgusvihus. Plaadi kõrghetkede hulka kuuluvad ka stiilne retrohitt "Validool", milles Vainola murrab julgelt piike kõrgete nootidega (võiks tihedamini!), ja "Kevad Astrahanis". Samas võib vaielda, kas Rainer Jancise "Kellegi hoidmise valu" koht on sellel või mõnel teisel plaadil. Meeleolult muust materjalist hälbiv art rock ei ole sugugi suvaline saavutus, kuid mõjub siin nagu Lauri Saatpalu Riho Sibula plaadil, ajendades pigem pulti haarama. Õlgu paneb kehitama plaadi lõpulooks valitud lounge-jazz-versioon "Armastuse loost" (autor trummar Villu Viirsalu), mis on küll ootamatu, kuid ei kujuta endast enam korralikust stiilinäitest. Muusikavälise detailina väärbib mainimist Anti Pathique'i esmapilgul ehmatav plaadikujundus, mis, rikkudes ülbelt kõiki tunnustatud kujundusdogmasid ja püüdes meid veenda vigade ja vääraruste plaanipärasuses, sobib ideaalselt bändi iroonilis-romantilise lähenemisega popmuusikale.

TAUNO MAARPUU
muusikasõber

Mozart. Klarnetikontsert. Serenaad "Gran partita". ERSO. Toomas Vavilov.

Eesti Rahvusringhääling
ERRCD0001

ERSO ja Toomas Vavilovi plaadi buklett pakub ammendavat infot esitajate ning esitatava kohta. Eriti huvitav, lausa hinnaline on Maia Lilje kirjutis Mozarti suhtumisest tollal uudsesse muusikainstrumenti klarnetisse ning teostest, mis Mozart on sellele pillile kirjutanud. Käesolev CD on tänuväärne lisa eesti muusikute Mozarti-interpretatsioonile, seda enam, et suur juubelikampaaniate laine on juba möödunud.

Kes armastab klassikat, võib rõõmustada hallidel või lumevalgetel talvapäevadel Mozarti muusika tasakaaluka ja ilu nautiva elutunnetuse üle. Miks peaksimegi mustas traagikas sorima, kas ei võiks me oma valu maandada ja otsida südamerahu näiteks selle suhteliselt noore mehe suurst elutarkusest, kus ei puudu samuti maailmavalu tunne, kuid.... Mis siin rääkida. Kes Mozartit armastab, teab ise, mille pärast.

Klarnetivirtuosid ei ole meil sellised sagenähtused kui klaveri- või viiulikunstnikud. Toomas Vavilov on klarnetivirtuos ja -kunstnik ning

Mozart kuulub tema lemmikheliloojate hulka. Kui kiiretes osades võib hästitreenitud pillimees kuulaja ära petta, siis aeglase osade nõtkes, sulnis ilu avab muusikut kui inimest, tema ilumeelt ja poeesiataju, ehk elutarkustki. Seda sooja ja hella.

Kuulake A-duur kontserdi *Adagio*'t ja saate ehk ka ise pisut paremaks. Serenaadis "Gran partita" esinev puhkpillide ansambel (13 ERSO mängijat) on klassikalise muusika bigbänd, mille puhtus ja tehniline üleolek paneb Mozarti muusika kõlama sulavalt, pehmelt ja hinge paitavalt. Ka siin vahelduvad mõnusalt aeglased ja kiired osad, igas oma muusikaline mõte, leid. See ei ole pealetükkiv muusika, ta tuleb su juurde kui sõber. Mõelgem, et jõulud on ees ja kingituseks on raske leida midagi sobivamat kui heliplaat, mille võib kohe kuuse all mängima panna. Ärge sattuge segadusse plaadiümbrise pisut justkui "eelmise ajastu" plakatlikust kujundusest. Selle sümbolika taotlusi võib ju mõista, kuid värvide kontrast on liiga toores, vastuolus Mozarti muusikaga. See-eest kõik, mis kaante vahel, on väga hea!

VIRVE NORMET
muusikaajakirjanik

Õhtu ilu. Tuule Kann. Jaak Sooäär.

tutl SHD081

Tuule Kann ja Jaak Sooäär duo pakub meeldejäädavaid muusikalisi hetki, enamik neist üsna vaiksed. Duo on kontsentraat sellest, mida viljeleb ansambel Eesti Keeled – segu folkloorsest materjalist ja oma loomingust, rahvamuusika ja

jazzi intonatsioonidest, "traditsiooni tarkusest" ja innovatsioonivajadusest, erinevatest muusiku- ja inimtüüpidest, olemuslikult erinevatest keelpillidest – kitarrist ja kandlest. Nii sünnib sulam, mis on lüüriline, pastelne ja pastoraalne, pigem rahu kinnitav kui kõigutav. Suurde kirjusse vaipa on kootud üheksa Sooääre loodud instrumentaali ning kuus Eesti eri paigust pärit rahvaviisi.

Jaak Sooäär on intensiivse muusikukalendri ja ekstensiivse esinemisgeograafiaga muusik, kes teeb kaasa mitmesugustes kooslustes, sagedamini sellistes, mis uurivad reeglite ja vabaduse vahetõrget ja vabaimprovisatsioonilises muusikas. Duos Tuulega on luubi all Sooäär kui rahvalikest intonatsioonidest lähtuv helilooja ja tavalisest hillitsetum mängija. Ning kui kõlab

ükskõik milline albumi neljast rahvalaulust, rõõvib tähelepanu Kann, kelle vokaalis on sügestiivsust ja gravitatsiooni. Huvitav on jälgida, kuidas Kanni hääli muutub vastavalt laulu tüübile ja sisule: kiigelaul "Kolm järve" tõepoolest "svingib", Helme viis "Unenägu" peegeldab ängi ja ahastust, "Õnnetu tütarlaps" on lauldud sentimentaalselt ja "Õhtu ilu" on rahulik, tehes alles lõpu poole ruumi Sooäärele, kes ei suuda hoiduda kiusatusel talle omase teravnurkse soologa veidi "hambaid näidata".

Tahtmatult tikub pähe võrdlus teise suurepärase duoplaadiga, millel samuti rahvaviisid laulja ja keelpillide esituses. Pean silmas Kärt Johansonit ja Robert Jürjendali unenäolist, hingestatud, rikkaste meeleoludega albumit "Seitse une nägu", mis on kindlasti viimaste aastate üks märkimisväärsemaid kodumaiseid heliplaate. "Õhtu ilu" saavutab teistsuguste (väljendus) vahenditega võrdväärse tulemuse.

JOOSEP SANG

Rosta Aknad.

Kaljukotkas KK DVD/CD 035

Ansambli kahekümnendat sünnipäeva tähistav kogumik (DVD ja 2 CD) hõlmab Volkonski & Co loomingulise palangu intensiivseimat perioodi ehk aastaid 1987 – 1991. Esitletakse viit tervikteost.

DVDi võib imetella kontsertetendust "Majakonski" (CD ilmus aastal 1997). Mäletate ehk veel, käimas on üheksandad Tartu muusikapäevad, Vanemuise kontserdisaali laval on Volk ehk Majakonski, madrus, talupoeg, kapitalist, soldat ja miilits. "Kui tähti süüdatakse, on ju seda kellelgi vaja..." Sellele järgnevates oopustes flirdivad Rosta Aknad klassikalise lauluga ("Ysolti laulud", tekst Linnar Priimägi, kaastegevad Vanemuise koor ja orkester, solist Vivian Kallaste), esitavad pilte näituselt Volkonski moodi ("Homage Salvador Dalí"), laamendavad koos vanade kreeklastega ("Eesti Orjan-

duslik Partei", Sappho osas Matti Milius) ning tuhnivad Chicago bluusi ja vene roman-si juurtes ("Linnalüürika"). Sekka teravmeelselt õpetlikud vahetektid Volkonskilt.

Viis muusikalist etendust, millest tervikuna on hiljem ette kantud vaid mõnda. Viis muusikadokumenti (tegemist on kontsertsalvestustega, sestap on ka helikvaliteet kohati kõikumine). Huumor ja traagika, bravuur ja hillitsetus. Kas Volk teeb nalja, n-ö muheleb publiku üle või on see kõik Suur Kunst? Vastus võiks peituda kuulaja kõrvades ja selles, mis sinna vahele jääb. Loomulikult on eelistet seisis need, kes noil ammustel aegadel ise Tartus viibida ja seda imet oma silmaga kaeda said. Teistel tuleb anda voli oma kujutlusvõimele. Poleks olnud ehk paha mõtte lisada DVDle või bukletti ka pildikesi toleaeegsest mel-lust.

Kuuldavasti pole Volgil veel püssirohi otsa lõppenud. Tuld, härrased! Ahjaa, teise plaadi lõpuosast leiata vastuse küsimusele, miks Peeter teeb seda kõike, mida ta teeb.

MEELIS HAINSOO
muusik

GEORG OTSA NIMELISE TALLINNA MUUSIKAKOOLI KONTSERDID DETSEMBRIS

2. detsember kell 16.00

G. Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli saal
Pop-jazz osakonna õpilaste jõulukontsert

11. detsember kell 16.00

Ajaloomuuseum
Puhkpilliosakonna õpilaste jõulukontsert

11. detsember kell 21.00

Viljandi Jazziklubi
Jazzkontsert

12. detsember kell 19.00

Tallinna Pühavaimu kirik
Vokaalansamblite kontsert

18. detsember kell 16.30

Ajaloomuuseum
Lauluosakonna õpilaste jõulukontsert

18. detsember kell 18.00

Teatri- ja Muusikamuuseum
Klaveriosakonna õpilaste jõulukontsert

19. detsember kell 18.00

Tallinna Jaani kirik
G. Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli
jõulukontsert

KUULA KA NEID

Agatha. Kerkko Koskinen & UMO Jazz Orchestra.

Ricky-Tick Records RTCD06

Vaimustav näide sellest, miks maailma jazzikriitikud viimasel ajal pilgud Euroopa põhjala poole on pööranud. Lisaks Norrale ja Rootsile tunnustatakse ka Soome ideaalset keskkonda loovmuusikute esilekerkimiseks. Võtke näiteks Kerkko Koskinen, kes juhtis üheksakümnendatel Soome üht juhtivat popbändi Ultra Bra ning võttis nüüd nõuks oma esimese orkestriplaadi välja anda. UMO ja trompetist Verneri Pohjola pillidega maalib noor helilooja-arranžeerija pilte, kus kobaras koos mõjud Šostakovitšilt ja Stravinskilt, Henry Mancinilt ja Lalo Schiffrinilt, Gil Evansilt ja Miles Daviselt.

Eduard Tubin. Northern Lights Sonata. Vardo Rumessen.

ERP 1707

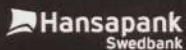
Eduard Tubina 25. surma-aastapäevaks ilmunud plaadil kõlavad Vardo Rumesseni esituses Tubina Sonaat-allegro, Variatsioonid eesti rahvaviisile, Ballaad Mart Saare teemale, Sonaat nr 2 ("Virmaliste sonaat") ja Klaverikvartett, viimases teevad kaasa St Peterburgi Filharmoonia keelpillikvarteti liikmed Lev Klõtškov, Andrei Dogadin ja Sergei Tšernjadjev. Plaati täiendab sisukas buklett Vardo Rumesseni saatesõnadega.

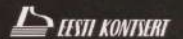
Kiili vanamuusikaansambel

Kiili Kunstide Koolist võrsunud õpilasan-sambel esitab meeleolukalt vaimulikku ja ilmalikku muusikat 13. sajandi käsikir-jadest 16. sajandi seltskonnakogumike-ni. Noorele ansamblile lisavad kvaliteeti meie vanamuusikute eliiti kuuluvad ju-hendajad, flötist Heili Meibaum ja laulja-tar Maria Staak.

JOOSEP SANG

12. dets kell 19 Estonia kontserdisaal 14. dets kell 19 Pärnu kontserdimaja
13. dets kell 19 Vanemuise kontserdimaja 15. dets kell 17 Jõhvi kontserdimaja

The Hilliard Ensemble
(Suurbritannia)

David James
(kontratenor)
Rogers Covey-Crump
(tenor)
Steven Harrold
(tenor)
Gordon Jones
(bariton)

Maailma tuntumaid vokaalgrupe, kes on laitmatu nii vana- kui ka kaasajamuusika interpreteerimisel. Ansambel esineb sageli juhtivate orkestritega, sealhulgas BBC sümfooniaorkestri, Londoni Filharmoonikute, Philadelphia Sümfooniaorkestri jt, andes kontserte maailmakuulsates saalides Jaapanis, Hiinas, Austraalias, Ameerikas, Euroopas jne.

Kavas: Cornish, Merulo, Da Rore, Bryars, Moody, Komitas, Pärt jt

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid detsembris

1. detsember kell 14.00	Teatri- ja Muusikamuuseum
NIINA MURDVEE viiuliõpilased	20. detsember kell 19.00	Eesti Rahvusringhäälingu
studio
ALO MATTIISEN risotoorium
"NÄÄRMED" seade sümfoonia-
orkestrile ja kooridele
1. detsember kell 17.00	Ajaloomuuseum
LAINE LEICHTERI ja LEHO
KARINI tšelloõpilased		TMKK sümfooniaorkester, laste-
ja kammerkoor, solistid
Dirigent Risto Joost
RESERVEERITUD!
2. detsember kell 17.00	Ajaloomuuseum
MARJU ROOTSI klaveriõpilased		
2. detsember kell 12.00	EMTA kammersaal
ILSE TREIJA Läti Darzini-
nimelisest muusikakoolist	21. detsember kell 19.00	Eesti Rahvusringhäälingu
studio
ALO MATTIISEN risotoorium
"NÄÄRMED" seade sümfoonia-
orkestrile ja kooridele
TMKK sümfooniaorkester, laste-
ja kammerkoor, solistid
Dirigent Risto Joost
2. detsember kell 14.00	EMTA orelisaal
NATA-LY SAKKOSE
ansambliklass		
8. detsember kell 16.00	Eesti Tervishoiumuuseum
JANA PEÄSKE ansambliklass		
9. detsember kell 17.00	Ajaloomuuseum
IRA FLOSSI ja EIKE SILLA
klaveriõpilased		
13. detsember kell 15.00	Tallinna Muusikakeskkooli aula
MAIGI PAKRI klaveriõpilased		
16. detsember kell 14.00	Teatri- ja Muusikamuuseum
KERSTI SUMERA klaveriõpilased		
16. detsember kell 17.00	Tallinna Linnateatri kammersaal
ENE METSJÄRVE klaveriõpilased		
16. detsember kell 18.00	EMTA orelisaal
PIRET HABAKU klaveriõpilased		

www.tmkk.edu.ee
6576 004

TALLINNA
MUUSIKAKESKKOOL

Detsember

Tallinnas

1. 12 kell 12 Orelipooltund: ore- liduo Tiia Tenno – Hille Poroson toomkirikus

1. 12 kell 12 Hitipidu "Pipi! Nukil Puhh!" Rahvusoper Estonias

1. 12 kell 18 Akadeemiline kam- mermuusika: Marju Riisikamp (klavessiin) Kadrioru lossis

1. 12 kell 18 Bachi aariad soolo- instrumendiga: Teele Jõks (metso- sopran), Elar Kuiv (viul), Ene Salumäe (orel, klavessiin), Tõnu Jõesaar (*viola da gamba*) raekojas

1. 12 kell 19 EMTA sümfooniaor- kester ja oratooriumikoor, Mihkel Poll (klaver), Oliver Kuusik (tenor), Priit Volmer (bass), Toomas Kapten (dirigent) Estonia kont- serdisaalis

1. 12 kell 19 Harmoonia ja energia: Kremerata Baltica Sextet, Andres Mustonen (viul) Rotermanni soolalaos

1. 12 kell 19 Verdi ooper "La tra- viata" Rahvusoper Estonias

2. 12 kell 12 Laste jõuluetendus "Pidu jäälossis": ETV Lasteekraani muusikastudio, Hanna-Liina Vösa (Lumekuninganna), Marko Sassjan (Nõunik) Estonia kontser- disaalis

2. 12 kell 12 Lehäri operett "Löbus lesk" Rahvusoper Estonias

2. 12 kell 17 Advendikontsert. Beethoveni "Missa solemnis": Heli Veskus (sopran), Juuli Lill (metso-sopran), Mati Turi (tenor), Tõnis Tamm (bass), Pärnu Linna- orkester, RAM, tütarlastekoor Ellerhein, Paul Mägi (dirigent) Estonia kontserdisaalis

2. 12 kell 18 Suur Muusikaakadee- mia: Andres Mustonen (viul), Ivo Sillamaa (klaver) Kadrioru lossis

2. 12 kell 19 Verdi ooper "Rigo- letto" Rahvusoper Estonias *

3. 12 kell 19 Moskva Patriarhaadi koor, Anatoli Grindenko (diri- gent) Jaani kirikus

4.–17. 12 Festival "Jõulujazz"

4. 12 kell 19 Ilm rõõmu, õne ning ootust täis: Musamari laulu- lapsed, Nele-Liis Vaiksoo (vokaal), Ivo Linna (vokaal), Üle-eestilise noorte sümfooniaorkestri kam- merkoosseis, Jüri-Ruut Kangur (dirigent) Estonia kontserdisaalis

4. 12 kell 19 J. Straussi operett "Viini veri" Rahvusoper Estonias

5. 12 kell 19 KontsertJazz. Laulud Ameerika kinofilmidest: Anna Põldvee (vokaal), Teet Raik (kitarr, flüügelhorn), Ara Yaralyan (kontrabass) Estonia Talveaias

5. 12 kell 19 Mascagni "Talupoja au" ja Leoncavallo "Pajatsid" Rahvusoper Estonias

6. 12 kell 11 ja 14 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvus- ooper Estonias

6. 12 kell 19 Üks roosike on tõusnud: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Vambola Krigul (vibrafon), Ene Salumäe (orel), Tõnu Jõesaar (tšello), Peter Dijkstra (dirigent) Jaani kirikus

6. 12 kell 19 Diplomaatilised noo- did – Austria. Viini kohvik: Roland Bentz (dirigent-viuldaja), Tallinna Kammerorkester, Helen Org- Veidebaum ja Dmitri Hartšenko (tants) Mustpeade Majas

6. 12 kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvusoper Estonias

7. 12 kell 19 Alexandre Tharaud (klaver), ERSO, Maksim Aleksejev (dirigent) Estonia kontserdisaalis

7. 12 kell 19 Ansambel SaxEst, James Werts (vokaal, basskitarr) Jaani kirikus

8. 12 kell 12 Orelipooltund: Kristel Aer toomkirikus

8. 12 kell 12 ja 14 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvus- ooper Estonias

8. 12 kell 19 Püha Nikolause legendid: ansambel Rondellus, tantsuteater Tee Kuubis Niguliste kirikus

8. 12 kell 19 Galakontsert "James Bond 2007 Casino Bally's": Koit Toome, Hanna-Liina Vösa, Tanel Padar, Gerli Padar, Estonian Dream Big Band, Üle-eestiline noorte sümfooniaorkester, tant- sijad, Jüri-Ruut Kangur (dirigent) Saku Suurhallis

8. 12 kell 19 Härmil ballett "Kameeliadaam" Liszti muusikale Rahvusoper Estonias

9. 12 kell 12 ja 15 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvus- ooper Estonias

9. 12 kell 18 Öhtul pimedal ja nõnda valgel: ETV muusikastu- dio noortekoor, Külli Kiivet (diri- gent) Niguliste kirikus

9. 12 kell 19 Verdi ooper "Rigo- letto" Rahvusoper Estonias *

11. 12 kell 15 Laste jõuluetendus "Pidu jäälossis": ETV Lasteekraani muusikastudio, Hanna-Liina Vösa (Lumekuninganna), Marko Sassjan (Nõunik) Estonia kontser- disaalis

11. 12 kell 18 O magnum myste- rium: TTÜ kammerkoor, solistid ja orkester, Peeter Perens (dirigent) Jaani kirikus

12. 12 kell 19 The Hilliard Ensemb- le (Suurbritannia) Estonia kont- serdisaalis

12. ja 14. 12 kell 19 Rossini ooper "Tuhkatriinu" Rahvusoper Estonias

13. 12 kell 19 Meistri mängud: Dmitri Sitkovetski (viul, dirigent), Tallinna Kammerorkester Vene kultuurikeskuses

13. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoper Estonias

14. 12 kell 11 ja 14 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvus- ooper Estonias

14. 12 kell 15 Noored talendid: Amarylilis Quartett (Saksamaa), Jaan Ots (klaver, trompet) Estonia kontserdisaalis

14. 12 kell 17 Väikesed interpree- did: Arside Kellade Kooli õpilased keskraamatukogus

14. 12 kell 19 Jõuluaaria: Tõnis Tamm (bass), Andres Uibo (orel), Jüri Leiten (trompet) Niguliste kirikus

14. 12 kell 19 ERSO, Marko Ylönen (tšello), Hannu Lintu (dirigent) Estonia kontserdisaalis

15. 12 kell 12 Orelipooltund: Kersti Pettermann toomkirikus

15. ja 16. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvus- ooper Estonias

15. 12 kell 12 ja 15 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvus- ooper Estonias

15. 12 kell 18 Akadeemiline kam- mermuusika: Oksana Sinkova (flööt), Lea Leiten (klaver) Kadrioru lossis

15. 12 kell 18 Con Brio 2006 esit- leb: Riivo Kallasmaa (oboe), Juta Õunapuu (viul), Harry Traksmann (viul), Johanna Vahermägi (vioo- la), Leho Karin (tšello) Estonia kontserdisaalis

15. 12 kell 19 Verdi ooper "La tra- viata" Rahvusoper Estonias

16. 12 kell 12 ja 15 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske"

Rahvusoper Estonias

16. 12 kell 17 Jõulud vanalinnas: Rebecca Kontus (vokaal), tšel- lokvartett C-Jam Toompea muu- sikasalongis

16. 12 kell 17 Flamencomania: Nene Montoya (soolotants), Maria Rääk (soolotants), muu- sikud ja tantsijad Hispaaniast, flamenkostuudio Amargo Estonia kontserdisaalis

16. 12 kell 18 Hispaania kõlav kuld, Itaalia helisev hõbe: Hortus Musicus Kadrioru lossis

*

18. 12 kell 11 ja 14 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvus- ooper Estonias

18. ja 19. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvus- ooper Estonias

19. 12 kell 11 ja 14 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvus- ooper Estonias

19. 12 kell 19 Haydni "Loomine": Kädy Plaas (sopran), Nicholas Sharratt (tenor), Uku Joller (bass), New College Choir (Suurbritannia), ERSO, Edward Higginbottom (dirigent) Estonia kontserdisaalis

20. 12 kell 11 ja 14 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvus- ooper Estonias

20. 12 kell 19 Inglisammul oreliis: Kädy Plaas (sopran), Ines Maidre (orel) Niguliste kirikus

20. 12 kell 19 Verdi ooper "Rigo- letto" Rahvusoper Estonias

21. 12 kell 11 ja 14 Lasteetendus "Maria, Joosep ja ingliske" Rahvus- ooper Estonias

21. 12 kell 18 Jõulumuusika: Eesti Rahvusmeeskoor, Siiri Sisask (vokaal), Hirvo Surva (dirigent) Jaani kirikus

21. 12 kell 19 Valged jõulud: Nele- Liis Vaiksoo & Jassi Zahharov Kaarli kirikus

21. 12 kell 19 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvusoper Estonias

22. 12 kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu (orel), Maire Martinson (sopran) toomkirikus

22. 12 kell 16 Rahvaste jõulud: Hortus Musicus Väravatornis

22. 12 kell 18 Marko Matvere (vokaal), Tallinna Saksofonikvartett raekojas

22. 12 kell 19 Jõulud maailmas: Tallinna Poistekoor, Tallinna

Kammerorkester, Mikk Dede (vokaal), Urmas Lattikas (klahvpillid), Raul Vaigla (basskitarr), Tanel Ruben (löökpillid), Eri Klas (dirigent) Jaani kirikus

22. 12 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Rahvuskooper Estonias

23. 12 kell 17 Ansambel Eesti Keeled Estonia kontserdisaalis

23. 12 kell 17 Hansalinna avatud väravad: Hortus Musicus Mederi saalis

*

25. 12 kell 16 Esimese jõulupüha kontsert: Ene Salumäe (orel), Toomkvartett koosseisus Raili Jaanson (sopran), Karin Salumäe (alt), Erik Salumäe (tenor), Veljo Reier (bariton) toomkirikus

26. 12 kell 17 Tallinna Poistekoor, Lydia Rahula (dirigent) Niguliste kirikus

27. 12 – 12. 01 Tallinna Talvefestival

27. 12 kell 19 J. S. Bachi jõulukaantaadid: Ka Bo Chan (kontratenor), Tõnis Tamm (bass), Andres Mustonen (viul), Mari-Liis Uiho (viul), koor, orkester Jaani kirikus

27. 12 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Rahvuskooper Estonias

28. 12 kell 19 Pühademuusika: Pärnu Linnaorkester, Gerli Padar (vokaal), Tanel Padar (vokaal), Tarmo Leinatamm (dirigent) Estonia kontserdisaalis

28. 12 kell 18 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Rahvuskooper Estonias

29. 12 kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus

29. 12 kell 18 Aastalõpu õhtusonaadid: Maano Männi (viul), Toomas Vana (klaver) raekojas

29. 12 kell 19 Kirikupühad Maarjamaal. Händeli "Messias": Bente Vist (sopran), Conny Thimander (tenor), Taavi Tampuu (bass), Risto Joost (kontratenor, dirigent), kammerkoor Voces Musicales, Corelli Barokkorkester Jaani kirikus

30. 12 kell 19 Cantores Vagantes ja Tallinna Barokkorkester Mustpeade Majas

*

31. 12 kell 15 ja 17 Oh, mustlane mängi: Estonian VGV Trio raekojas

31. 12 kell 17 Aastalõpukontsert: Maarja Kukk (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Mati Turi (tenor), Uku Joller (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Tõnu Kaljuste (dirigent) Estonia kontserdisaalis

31. 12 kell 20 Aastalõpuball

Rahvuskooper Estonias

Tartus

1. 12 kell 15 Üleriigilise noorte lauljate võistluse "Jõulutäht" finaalkontsert Salemi kirikus

2. 12 kell 16 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

2. 12 kell 17 Handi hullus: Viljandi Kultuuriakadeemia tudengid Tartu Ülikooli aulas

2. 12 kell 18 Ansambel Noorkuu Jaani kirikus

*

4.–17. 12 Festival "Jõulujazz"

5. 12 kell 19 Kimmo Pohjonen (akordion, vokaal) Vanemuise kontserdimajas

6. 12 kell 19 Alexandre Tharaud (klaver), ERSO, Maksim Aleksejev (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

6. 12 kell 19 Ansambel SaxEst, James Werts (vokaal, basskitarr) Jaani kirikus

7. 12 kell 12 ja 18 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikale Vanemuise suures majas

7. 12 kell 19 Üks roosike on tõusnud: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Vambola Krigul (vibrafon), Ene Salumäe (orel), Tõnu Jõesaar (tšello), Peter Dijkstra (dirigent) Jaani kirikus

8. 12 kell 12 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikale Vanemuise suures majas

8. 12 kell 17 XIII Lõuna-Eesti meestelaulu päev Tartu Ülikooli aulas

8. 12 kell 18 O magnum mysterium: TTÜ kammerkoor, solistid ja orkester, Peeter Perens (dirigent) Jaani kirikus

8. 12 kell 19 Offenbachi ooper "Hoffmanni lood" Vanemuise suures majas

9. 12 kell 16 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

9. 12 kell 18 Jõulumürtsu eripärad: Tartu ja Pärnu puhkpilliorkestrid Jaani kirikus

*

11. 12 kell 12 ja 18 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikale Vanemuise suures majas

11. 12 kell 19 Pianissimo: klaveriduo Ebe Müntel – Jorma Toots Tartu Ülikooli aulas

12. 12 kell 14 Laste jõuluetendus "Pidu jäälossis": ETV Lastekraani muusikastudio, Hanna-Liina Võsa (Lumekuninganna), Marko

Sassjan (Nõunik) Vanemuise kontserdimajas

13. 12 kell 19 The Hilliard Ensemble (Suurbritannia) Vanemuise kontserdimajas

14. 12 kell 19 Flamencomania: Nene Montoya (soolotants), Maria Rääk (soolotants), muusikud ja tantsijad Hispaaniast, flamenkostuudio Amargo Vanemuise kontserdimajas

15. 12 kell 12 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

15. 12 kell 17 Noored talendid: Amaryllis Quartett (Saksamaa), Jaan Ots (klaver, trompet) Tartu Ülikooli aulas

15. 12 kell 18 Tõnis Mägi ja Kärt Johanson Peetri kirikus

16. 12 kell 12 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikale Vanemuise suures majas

16. 12 kell 18 Advendikontsert: Vanemuise ooperikoor, Kai Visnapuu (harf), Aaro Tetsmann (orel), Piret Talts (dirigent) Jaani kirikus

*

17. 12 kell 19 Tribute to Joni Mitchell: Liisi Koikson & Siim Aimla ansambel Athena keskuses

18. 12 kell 18 Lastekoor Maarjalill, neidudekoor Kurekell, Tartu Poistekoor Jaani kirikus

19. 12 kell 18 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

19. 12 kell 19 Meistrite Akadeemia: Helen Lokuta (metsosopran), Oliver Kuusik (tenor), Mihkel Poil (klaver) Tartu Ülikooli aulas

19. 12 kell 19 Ansambel Eesti Keeled Vanemuise kontserdimajas

19. 12 kell 19 Säsi: Lauri Saatpalu & Peeter Rebane Athena keskuses

19. 12 kell 19 Jõulukontsert: Tartu Ülikooli kammerkoor Salemi kirikus

20. 12 kell 12 ja 18 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikale Vanemuise suures majas

21. 12 kell 12 ja 18 Lasteetendus "Lumekuninganna" Olav Ehala muusikale Vanemuise suures majas

21. 12 kell 19 Haydni "Loomine": Kädy Plaas (sopran), Nicholas Sharratt (tenor), Uku Joller (bass), New College Choir (Suurbritannia), ERSO, Edward Higginbottom (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

22. 12 kell 16 Jõulumuusika: Eesti Rahvusmeeskoor, Siiri Sisask

(vokaal), Hirvo Surva (dirigent) Jaani kirikus

23. 12 kell 16 Valged jõulud: Nele-Liis Vaiksoo & Jassi Zahharov Peetri kirikus

23. 12 kell 18 Tartu noortekoor ja MHG segakoos, solistid, kammerorkester, Lilyan Kaiv (dirigent), Riho Leppoja (dirigent) Jaani kirikus

*

25. 12 kell 18 Arsise jõulukontsert Jaani kirikus

26. 12 kell 16 J. S. Bachi jõulukaantaadid: Ka Bo Chan (kontratenor), Tõnis Tamm (bass), Andres Mustonen (viul), Mari-Liis Uiho (viul), koor, orkester Jaani kirikus

27. 12 kell 16 ja 19 Pühademuusika: Pärnu Linnaorkester, Gerli Padar (vokaal), Tanel Padar (vokaal), Tarmo Leinatamm (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

27. 12 kell 19 Mustpeade vennaskonna tantsud: ansambel Saltatores Revaliensis, ansambel Rondellus, lavavõitlusgrupp Riveta, Villu Valdmaa (Oldermann) Tartu Ülikooli aulas

28. 12 kell 19 Kirikupühad Maarjamaal. Händeli "Messias": Bente Vist (sopran), Conny Thimander (tenor), Taavi Tampuu (bass), Risto Joost (kontratenor, dirigent), kammerkoor Voces Musicales, Corelli Barokkorkester Jaani kirikus

29. 12 kell 19 Cantores Vagantes ja Tallinna Barokkorkester Salemi kirikus

*

31. 12 kell 12 Aastalõpukontsert: Maarja Kukk (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Mati Turi (tenor), Uku Joller (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Tõnu Kaljuste (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 19 Aastalõpuball Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas

*

31. 12 kell 12 Aastalõpukontsert: Maarja Kukk (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Mati Turi (tenor), Uku Joller (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Tõnu Kaljuste (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 19 Aastalõpuball Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 19 Aastalõpuball Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 19 Aastalõpuball Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 19 Aastalõpuball Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 19 Aastalõpuball Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 19 Aastalõpuball Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 19 Aastalõpuball Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas

31. 12 kell 19 Aastalõpuball Vanemuise suures majas ja Vanemuise kontserdimajas

(klaver), Lembit Saarsalu (saksofon) raekojas

6. 12 kell 12 Laste jõuluetendus "Pidu jäälossis": ETV Lasteekraani muusikastudio, Hanna-Liina Vösa (Lumekuninganna), Marko Sassjan (Nõunik) Pärnu kontserdimajas

6. 12 kell 19 Püha Nikolause legendid: ansambel Rondellus, tantsuteater Tee Kuubis Pärnu kontserdimaja kammersaalis

7. 12 kell 19 Prelüüd. 90 aastat eesti tšellomuusikat: Aare Tammesalu (tšello), Piia Paemurru (klaver) raekojas

8. 12 kell 19 Üks roosike on tõusnud: Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Vambola Krigul (vibrafon), Ene Salumäe (orel), Tõnu Jõesaar (tšello), Peter Dijkstra (dirigent) Eliisabeti kirikus

9. 12 kell 14 Lumepromenaad: Liisi Koikson (vokaal), Marek Talts (kitarr) raekojas

14. 12 kell 19 The Hilliard Ensemble (Suurbritannia) Pärnu kontserdimajas

15. 12 kell 19 Flamencomania: Nene Montoya (soolotants), Maria Rääk (soolotants), muusikud ja tantsijad Hispaaniast, flamenkostudio Amargo Pärnu kontserdimajas

16. 12 kell 14 Lumepromenaad: Pärnu Noortekoor, Karin Veissmann (dirigent), Anne Uusna (dirigent) raekojas

18. 12 kell 19 Ansambel Eesti Keeled Pärnu kontserdimajas

19. 12 kell 19 Vokaalansambel Greip Pärnu kontserdimajas

22. 12 kell 18 Valged jõulud: Nele-Liis Vaiksoo & Jassi Zahharov Eliisabeti kirikus

22. 12 kell 19 Haydni "Loomine": Kädy Plaas (sopran), Nicholas Sharratt (tenor), Uku Joller (bass), New College Choir (Suurbritannia), ERSO, Edward Higginbottom (dirigent) Pärnu kontserdimajas

23. 12 kell 14 Lumepromenaad: Hedvig Hanson (vokaal), Andre Maaker (kitarr), Villu Veski (saksofon), Pärnu Linnaorkestri keelpillikvartett raekojas

23. 12 kell 15 Jõulumuusika: Eesti Rahvusmeeskoor, Siiri Sisask (vokaal), Hirvo Surva (dirigent) Eliisabeti kirikus

25. 12 kell 18 Pühademuusika: Pärnu Linnaorkester, Gerli

Padar (vokaal), Tanel Padar (vokaal), Tarmo Leinatamm (dirigent) Pärnu kontserdimajas

26. 12 kell 18 Arsise jõulukontsert Pärnu kontserdimajas

27. 12 kell 18 Lasteetendus "Päkapikkude reis ümber maailma" Pärnu kontserdimajas

28. 12 kell 18 Meistrite Akadeemia: Ludmilla Kõrts (sopran), Tatjana Lepnurm (harf), Sigrid Orusaar (flööt) raekojas

30. 12 kell 17 Aastalõpukontsert: ERSO, Sonora Voice (sopran), Jean-Pierre Furlan (tenor), tantsijad, Anu Tali (dirigent), Mart Mikk (õhtu juht) Pärnu kontserdimajas

31. 12 kell 20 Aastavahetus Pärnu kontserdimajas: Pärnu Linnaorkester, Kristi Roosmaa (vokaal), tantsutrupp Maxx ja Pärnu noored tantsijad, vokaalansambel Greip, Pärnu noorte puhkpilliorkester, ansambel Nukker Kukeke, Jüri Alperden (dirigent)

Jõhvis

1. 12 kell 19 Moskva Patriarhaadi koor, Anatoli Grindenko (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

7. 12 kell 12 Laste jõuluetendus "Pidu jäälossis": ETV Lasteekraani muusikastudio, Hanna-Liina Vösa (Lumekuninganna), Marko Sassjan (Nõunik) Jõhvi kontserdimajas

7. 12 kell 19 Igor Butman ja džässorkester Big Band Jõhvi kontserdimajas

12. 12 kell 19 Jõulujazz. Soe külm: Johanson & Vennad Jõhvi kontserdimaja kammersaalis

13. 12 kell 19 Flamencomania: Nene Montoya (soolotants), Maria Rääk (soolotants), muusikud ja tantsijad Hispaaniast, flamenkostudio Amargo Pärnu kontserdimajas Jõhvi kontserdimajas

15. 12 kell 17 The Hilliard Ensemble (Suurbritannia) Jõhvi kontserdimajas

18. 12 kell 19 Haydni "Loomine": Kädy Plaas (sopran), Nicholas Sharratt (tenor), Uku Joller (bass), New College Choir (Suurbritannia), ERSO, Edward Higginbottom (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

23. 12 kell 14 Arsise jõulukontsert Jõhvi kontserdimajas

25. 12 kell 16 Lasteetendus "Päkapikkude reis ümber maailma" Jõhvi kontserdimajas

26. 12 kell 18 Pühademuusika: Pärnu Linnaorkester, Gerli Padar

(vokaal), Tanel Padar (vokaal), Tarmo Leinatamm (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

30. 12 kell 17 Aastalõpukontsert: Maarja Kukk (sopran), Helen Lokuta (metsosopran), Mati Turi (tenor), Uku Joller (bass), Eesti Filharmoonia Kammerkoor, Tallinna Kammerorkester, Tõnu Kaljuste (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

Kõikjal üle Eesti

1. ja 2. 12 kell 18 Jõulud mõisas: Rebecca Kontus (vokaal), tšellokvartett C-Jam Mäetaguse ja Muuga mõisas

1. 12 kell 19 Ansambel SaxEst, James Werts (vokaal, basskitarr) Haljala kirikus

2. 12 kell 18 Ansambel SaxEst, James Werts (vokaal, basskitarr) Viljandi Jaani kirikus

3. ja 4. 12 kell 19 Ansambel SaxEst, James Werts (vokaal, basskitarr) Paide ja Haapsalu kultuurikeskuses

6. 12 kell 19 Jõulujazz: Anomie Orchestra (Rootsi) Rapla kultuurimajas

7. ja 8. 12 kell 19 Jõululaulud: Jassi Zahharov (vokaal) Riisipere ja Viljandi kultuurimajas

9. 12 kell 16 Jõulujazz. Jäljed: Siiri Sisask ja Kristjan Randalu kvartett Viljandi Pauluse kirikus

9. 12 kell 18 Jõulud mõisas: Rebecca Kontus (vokaal), tšellokvartett C-Jam Tõstamaa mõisas

9. 12 kell 18 O magnum mysterium: TTÜ kammerkoor, solistid ja orkester, Peeter Perens (dirigent) Viljandi Jaani kirikus

11. 12 kell 18.30 Schuberti "Ilus mõldrineiu": Taavi Tampuu (bariton), Kadri-Ann Sumera (klaver) Kärkla kultuurikeskuses

11. ja 12. 12 Ansambel SaxEst, James Werts (vokaal, basskitarr) Vastselliina rahvamajas ja Põlva kultuurimajas

12. ja 13. 12 kell 18 Meistrite Akadeemia: Irina Zahharenkova (klaver) Tõrva kiriku kammersaalis ja Narva linnuses

12. 12 kell 19 Akadeemiline kamermuusika: Marju Riisikamp (klavessiin) Sausti mõisas

13. 12 kell 18 Ansambel SaxEst, James Werts (vokaal, basskitarr) Põltsamaa kultuurimajas

13. ja 14. 12 kell 19 Jõululaulud: Jassi Zahharov (vokaal) Vändra kultuurimajas ja Viimsi kultuurikeskuses

15. 12 kell 18 Hingemuusika: Ludmilla Kõrts (sopran), Tatjana Lepnurm (harf), Sigrid Orusaar (flööt) Otepää kultuurikeskuses

15. 12 kell 19 Jõululaulud: Jassi Zahharov (vokaal) Tõrva kiriku kammersaalis

16. 12 kell 14 Jõululaulud: Jassi Zahharov (vokaal) Rakvere rahvamajas

16. 12 kell 16 Hingemuusika: Kristina Vähi (sopran), Andres Köster (tenor), Tallinna Festivali orkester Türi Püha Martini kirikus

19. ja 20. 12 kell 19 Jõulud maailmas: Tallinna Poistekoor, Tallinna Kammerorkester, Mikk Dede (vokaal), Urmas Lattikas (klahvpillid), Raul Vaigla (basskitarr), Tanel Ruben (löökpillid), Eri Klas (dirigent) Türi kirikus ja Haapsalu toomkirikus

21. 12 kell 18 Valgel maal: tütarlastekoor Ellerhein, Tiia-Ester Loitme (dirigent), Reval Ensemble Paide kultuurikeskuses

21. 12 kell 19 Jõulud maailmas: Tallinna Poistekoor, Tallinna Kammerorkester, Mikk Dede (vokaal), Urmas Lattikas (klahvpillid), Raul Vaigla (basskitarr), Tanel Ruben (löökpillid), Eri Klas (dirigent) Viljandi Jaani kirikus

22. 12 kell 18 Hingemuusika: Ludmilla Kõrts (sopran), Tatjana Lepnurm (harf), Henry-David Varema (tšello) Hädemeeste Muusikakoolis

23. 12 kell 14 Jõulud maailmas: Tallinna Poistekoor, Tallinna Kammerorkester, Mikk Dede (vokaal), Urmas Lattikas (klahvpillid), Raul Vaigla (basskitarr), Tanel Ruben (löökpillid), Eri Klas (dirigent) Põltsamaa kirikus

23. 12 kell 15 Ka Bo Chan (kontratenor), Andres Uibo (orel) Karki valla kultuurikeskuses

23. 12 kell 20 Hortus Musicus Kuusalu Laurentsiuse kirikus

26. 12 kell 19 Pidulõssis: Hortus Musicus Tõrva kiriku kammersaalis

28. 12 kell 19 Cantores Vagantes ja Tallinna Barokkorkester Viimsi Püha Jakobi kirikus

Andmed on kontrollitud 17. novembril

Jaanuariku kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 11. detsembriks aadressil kristina@ema.edu.ee

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid

DETSEMBRIS

1. detsember kell 16.00
EMTA kammersaal
Liis Mäevälja (saksofon)
Marina Zolotarjova (klaver)

1. detsember kell 19.00
Estonia kontserdisaal
EMTA sümfooniaorkester
EMTA oratooriumikoor
Solistid **Mihkel Poll** (klaver), **Oliver Kuusik** (tenor), **Priit Volmer** (bass)
Dirigent **Toomas Kapten**

5. detsember kell 18.00
EMTA orelisaal
Andreas Lend (tšello)
Villu Vihermäe (tšello)
Lea Leiten (klaver)

11. detsember kell 20.00
EMTA orelisaal
EMTA varajase muusika ansamblite kontsert

12. detsember kell 18.00
EMTA kammersaal
EMTA dirigeerimise ja kompositsiooniosakonna üliõpilaste kontsert

12. detsember kell 20.00
EMTA orelisaal
EMTA pärimusmuusika eriala üliõpilaste kontsert

13. detsember kell 18.00
EMTA kammersaal
Kontserdisari JUBILATE
Karol Szymanowski 125

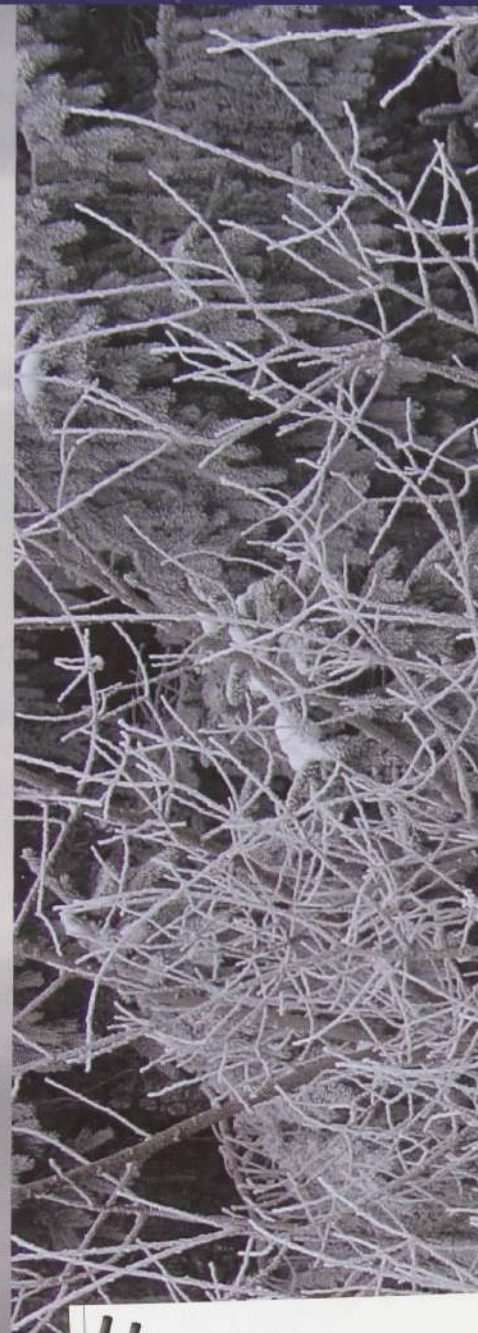
13. detsember kell 18.00
EMTA orelisaal
dots Imbi Tarumi KLAVESSIINIKLASS

14. detsember kell 18.00
EMTA kammersaal
EMTA üliõpilaste JÕULUKONTSERT

15. detsember kell 14.00
EMTA orelisaal
prof Andres Uibo ORELIKLASS

16. detsember kell 18.00
EMTA kammersaal
Puhkpillid jõulutoonis

19. detsember kell 18.00
EMTA kammersaal
Ruta Lipinaityte (viul)
Helen Normet (viul)
Lea Leiten (klaver)

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID

PE $\frac{B}{2}$ 2539 2007, 12

DETSEMBER 2007

1. DETSEMBRIL 19.00
Rõtermanni Soolalao

Advendikontsert

HARMOONIA JA ENERGIA

KREMERATA BALTICA SEXTET
ANDRES MUSTONEN

1. DETSEMBRIL 19.00
Haljala Rahvamajas

2. DETSEMBRIL 18.00
Viljandi Jaani kirikus

3. DETSEMBRIL 19.00
Paide Kultuurikeskuses

4. DETSEMBRIL 19.00
Haapsalu Kultuurikeskuses

6. DETSEMBRIL 19.00
Tartu Jaani kirikus

7. DETSEMBRIL 19.00
Tallinna Kaarli kirikus

11. DETSEMBRIL 19.00
Vastseliina Rahvamajas

12. DETSEMBRIL 19.00
Põlva Kultuurikeskuses

13. DETSEMBRIL 18.00
Põltsamaa Kultuurikeskuses

Jõulukontserdid

SAX EST & JAMES WERTS

5 & 6. DETSEMBRIL 19.00
Mustpeade majas

DIPLOMAATILISED NOODID/ AUSTRIA

VIINI KOHVIK

Dirigeeriv viiuldaja (Stehegeiger) ROLAND BENTZ
TALLINNA KAMMERORKESTER
Tantsupaar HELEN ORG-VEIDEBAUM ja
DMITRI HARCHENKO
Koreograaf ANU RUUSMAA

Piletid hinnas kohvilaud!

8. DETSEMBRIL 19.00
Saku Suurhallis

JAMES BOND 2007 Casino Bally's

KOIT TOOME
HANNA-LIINA VÕSA
TANEL PADAR
GERLI PADAR
ESTONIAN DREAM BIG BAND
ÜLE-EESTILINE NOORTE SÜMFOONIAORKESTER
Tantsuseaded MARTIN PHARMAS
TANTSIJAD (Martin Pharms, Kaisa Oja jt.)
Breikarid SUBMISSION
Dirigent JÜRI-RUUT KANGUR
Lavastaja HARDI VOLMER
Pürotehnika firmalt RUF

13. DETSEMBRIL 19.00
Tallinna Vene Kultuurikeskuses

MEISTRI MÄNGUD DMITRI SITKOVETSKI [viiul, dirigent, Venemaa]

TALLINNA KAMMERORKESTER

I. Stravinski, J. S. Bach-O. Resphigi,
G. Tartini, A. Pärt, D. Šostakovits

19. DETSEMBRIL 19.00
Türi kirikus

20. DETSEMBRIL 19.00
Haapsalu Toomkirikus

21. DETSEMBRIL 19.00
Viljandi Jaani kirikus

22. DETSEMBRIL 19.00
Tallinna Jaani kirikus

23. DETSEMBRIL 14.00
Põltsamaa kirikus

23. DETSEMBRIL 19.00
Tartu Pauluse kirikus

JÕULUD MAAILMAS

Solistid HANNA-LIINA VÕSA (v.a. 23.12.),
MIKK DEDE, MADIS ARRO
TALLINNA POISTEKOOR,
koormeister Lydia Rahula
TALLINNA KAMMERORKESTER
URMAS LATTIKAS klavipillid
RAUL VAIGLA basskitarr
TANEL RUBEN löökpillid
Dirigent ERI KLAS

28. DETSEMBRIL 19.00
Vanemuise kontserdimajas

29. DETSEMBRIL 20.00
Estonia kontserdisaalis

HEAD VANA-AASTA LÖPPU!

KOIT TOOME & ESTONIAN DREAM BIG BAND
MAARJA-LIIS ILUS
LIISI KOIKSON

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades, www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com

TALLINNA FILHARMOONIA / Tel 6 69 9 94 0 / www.filharmonia.ee

